

การสร้างกรอบความคิดในการพัฒนาตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ในประเทศไทย

นางสาวปณิตา จิระภาณุวัฒน์

สถาบันวิทยบริการ
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974 – 17 – 1746 - 6

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE STRUCTURING OF A CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR THE DEVELOPMENT
OF INDICATORS FOR LIVABLE CITIES IN THAILAND

Miss Panita Jirapanuwat

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning in Urban Planning
Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-1746-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การสร้างกรอบความคิดในการพัฒนาตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ในประเทศไทย
โดย	นางสาวปณิตา จิระภานุวัฒน์
สาขาวิชา	การวางแผนภาคและเมือง สาขาการวางผังเมือง
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม (ถ้ามี)	-

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ สัจกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ศาสตราจารย์ ดร.นพรัตน์ ตาปนานนท์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ขวัญสรวง อติโพธิ)

..... กรรมการ
(นาง ชุตินาฏ วงศ์สุบรรณ)

นางสาวปณิตา จิระภาณุวัฒน์ : การสร้างกรอบความคิดในการพัฒนาตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ในประเทศไทย.(THE STRUCTURING OF A CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR THE DEVELOPMENT OF INDICATORS FOR LIVABLE CITIES IN THAILAND)
อ. ที่ปรึกษา : รศ.ดร. ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล, จำนวนหน้า 144 หน้า.ISBN 974-17-1746-6.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อศึกษาและสร้างกรอบความคิดในการพัฒนาตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ในประเทศไทย การวิจัยเกิดจากการศึกษาแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง, การศึกษาตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ของหน่วยงานต่างๆ และการสร้างตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมกับประเทศไทย โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากเอกสารข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

จากแนวความคิดที่ว่า "เมืองเป็นผลจากการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่อาศัยของมนุษย์" ฉะนั้นการศึกษาเรื่องมนุษย์จึงเป็นประเด็นหลักในการสร้างกรอบความคิด ผลการศึกษาที่ได้จึงสามารถสรุปได้ว่าความแตกต่างของความน่าอยู่ของแต่ละเมืองขึ้นอยู่กับปัจจัยของการพัฒนาของมนุษย์ 3 ประการคือ 1.การพัฒนากายภาพ 2.สมอง และ 3.จิต เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีแหล่งหล่อหลอมที่ต่างกันไป ดังนั้นตัวชี้วัดของเมืองแต่ละเมืองจึงมีลักษณะเฉพาะที่ต่างกันไป เป็นผลให้เกิดความแตกต่างของชุดตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่จากการรวมกลุ่มชน 5 ระดับ คือ 1.ปัจเจกบุคคล 2. ครอบครัว 3. ชุมชน 4. เมือง และ 5. ประเทศ

ผลการวิจัยชี้ว่า ตัวชี้วัดของหน่วยงานต่างๆ เป็นการวัด "ผล" ของการพัฒนาเมืองไม่ใช่ระดับของการพัฒนามนุษย์ จึงทำให้ผลของการชี้วัดไม่สามารถนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาเมืองได้ เนื่องจากไม่ใช่การแก้ปัญหาที่ "เหตุ" สำหรับการนำชุดตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นในงานวิจัยนี้ไปปรับใช้โดยหน่วยงานต่างๆ เช่นหน่วยงานท้องถิ่นสามารถทำได้โดยเลือกใช้ตัวชี้วัดในระดับที่เหมาะสม และเมื่อนำผลการชี้วัดในระดับต่างๆ มาประมวลผลร่วมกันจะทำให้เข้าใจสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงของเมืองว่าอยู่ในด้านใด และระดับใด และสามารถนำผลการวิเคราะห์นี้ไปกำหนดนโยบาย, การใช้งบประมาณ, การสร้างโครงการพัฒนา รวมทั้งการวางกฎระเบียบ และแบบแผนที่เหมาะสมกับพื้นที่ในการนำไปสู่ "เมืองน่าอยู่" และ "ประเทศน่าอยู่" ในที่สุด

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง.....ลายมือชื่อ.....
สาขาวิชา การวางผังเมือง.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....2545.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4274133325 : MAJOR URBAN PLANNING

KEY WORD: INDICATORS / LIVABLE CITIES

MISS PANITA JIRAPANUWAT : THE STRUCTURING OF A CONCEPTUAL FRAMEWORK
FOR THE DEVELOPMENT OF INDICATORS FOR LIVABLE CITIES IN THAILAND
THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR DARANEE THAVINPIPATKUL,Ph.D.
144 pp. ISBN 974-17-1746 -6 .

The main objective of this research is to study and structure a conceptual framework for the development of indicators for livable cities in Thailand through Content Analysis, using researches and indicators for livable cities that were created by many local and overseas organizations as units of analysis

In accordance with the notion that cities are results of environmental improvement for the living of human beings, the study of human being becomes the main concern to set the conceptual framework. The research result indicates that difference among cities depends on three human development factors : physical, mental and speritual. Each city takes in its own enculturation which differs from others, thus generating distinct characteristics of its indicators. Therefore, 5 levels of indicators are proposed in the framework : 1.) Individual 2) Family 3) Community 4) City and 5) Country.

The research reveals that the indicators used by many organizations do not represent human development level and only indicates of the "OUTCOME" of urban development , thus making them useless. It is recommended that to implement the set of indicators that are created in this research, each organization needs to choose the suitable level of indicators. After combining the results from these indicators the real causes of the problems in the city will be identified. This perception can be applied to set up proper development policies and plans, budgeting , rules and organization that are suitable for each level, in order to create the "Livable City" and finally the "Livable Country".

Department of Urban and Regional Planning Student's signature.....

Field of study Urban Planning.....Advisor's

Academic year 2002.....Co-advisor's signature.....-

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลุล่วงลงไม่ได้เลยหากผู้วิจัยขาดการสนับสนุนในด้านต่างๆจากบุคคลซึ่งขอกล่าวขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

บุคคลที่สำคัญที่สุดขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ดารณี ฤทธิพิพัฒน์กุล อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ให้ความอนุเคราะห์สละเวลาให้คำปรึกษาจนวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงด้วยดี รวมทั้งคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน อันได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพพันธ์ ตาปานนท์ ,อาจารย์ ขวัญสรวง อติโพธิ และ คุณ ชุตินาฏ วงศ์สุบรรณ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 8ว สำนักพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ได้สละเวลาร่วมให้คำแนะนำอันมีค่ายิ่งในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์

ผู้ประสิทธิประสาทวิชาของค้ความรู้อื่นๆให้ข้าพเจ้าจนสามารถเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ ขอขอบพระคุณ ครู , อาจารย์ และ คณาจารย์ทุกท่านโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณาจารย์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง ที่ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์อันมีค่ายิ่ง

ขอขอบพระคุณอาจารย์ วัชรวิ จิวาลักษณ์ คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ผู้ให้ความอนุเคราะห์เวลาในการศึกษา ,ทุนการศึกษาและการสนับสนุนอื่นๆอันไม่สามารถกล่าวได้หมด

ขอขอบพระคุณพี่ตุ้มและพี่แสง ผู้เป็นธุระดำเนินการอำนวยความสะดวกในการเรียนตลอดระยะเวลาของการศึกษา

ผู้ชี้แนะและให้คำปรึกษาในการศึกษาเรื่องมนุษย์ จนผู้วิจัยสามารถเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ขอขอบพระคุณ พันเอก(พิเศษ) นวม สงวนทรัพย์

ผู้เป็นกำลังใจและสนับสนุนในทุกด้าน ขอขอบพระคุณ พ่อ, แม่ ,พี่เอ็ก,พี่เอ็ก ,พี่เจี๊ยบ ,น้องเอ็ง และยาย จำนงค์ คงขำ

ผู้ร่วมเดินทางตลอดระยะเวลาการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบคุณ นายวรกร สงวนทรัพย์ และเพื่อนนิสิตผิงเมืองรุ่น 24 ทุกท่าน

และขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้ให้การสนับสนุนและให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆอันไม่สามารถกล่าวได้หมด ณ ที่นี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญแผนภูมิ.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	3
1.4 ระเบียบวิธีการศึกษา.....	4
1.5 ผลที่ได้รับจากการศึกษา.....	4
บทที่ 2 การศึกษาแนวความคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเมืองน่าอยู่	
2.1 ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับเมือง.....	5
2.2 การศึกษาเรื่องมนุษย์.....	6
2.2.1 ทฤษฎากรกายภาพ.....	10
2.2.2 ทฤษฎากรสมอง.....	12
2.2.3 ทฤษฎากรจิต.....	16
2.2.4 โครงร่างงานวิจัย.....	33
บทที่ 3 การศึกษาตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่	
3.1 แนวคิดของเมืองน่าอยู่ของหน่วยงานต่างๆ.....	34
3.1.1 ความหมายเชิงรูปธรรม.....	34
3.1.2 ความหมายเชิงนามธรรม.....	44
3.2 การประเมินเมืองน่าอยู่.....	47

	หน้า
3.2.1 ความหมายของตัวชี้วัด(Indicators)	47
3.2.2 ลักษณะของตัวชี้วัด.....	48
3.2.3 ประเภทของตัวชี้วัด.....	49
3.2.4 ระดับของการวัด.....	49
3.2 การศึกษาตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ของหน่วยงานต่างๆ.....	51
 บทที่ 4 ตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมในประเทศไทย	
4.1 กรอบความคิดการจัดทำเครื่องชี้วัดของเมืองน่าอยู่.....	76
4.2 วัตถุประสงค์ของตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่.....	80
4.3 การกำหนดระดับการใช้ตัวชี้วัด.....	81
4.4 แนวความคิดลักษณะเมืองน่าอยู่ในประเทศไทย.....	82
4.5 แนวทางตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ในระดับต่างๆ.....	84
 บทที่ 5 การนำตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ไปใช้	
5.1 พื้นที่ศึกษาการทดลองใช้ตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่.....	99
5.2 ผลการทดลองใช้ตัวชี้วัด.....	100
5.3 การวิเคราะห์ผลการทดลอง.....	104
 บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	
6.1 สรุปผลการดำเนินงานวิจัย.....	106
6.2 ข้อเสนอแนะ	112
6.2.1 ปัญหาและข้อเสนอแนะ.....	112
6.2.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป.....	115
 รายการอ้างอิง.....	
ภาคผนวก.....	119
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	136

สารบัญตาราง

ณ

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 2.1 แสดง “ชีวิตรัฐ” ของมนุษย์.....	7
ตารางที่ 2.2 แสดงการทดสอบของ เฟรดเดอริค คีลมันน์ และ ลีวิส เทอร์แมน.....	12
ตารางที่ 2.3 แสดงจำนวนเปอร์เซ็นต์ของนักศึกษาที่เข้าใจความหมาย.....	13
ตารางที่ 3.1 แสดงการเปรียบเทียบระดับและคุณสมบัติการวัด.....	50
ตารางที่ 3.2 ตารางแสดงตัวชี้วัดหลักๆในด้านต่างๆขององค์การอนามัยโลก.....	52
ตารางที่ 3.3 แสดงตัวชี้วัดของ ASIAN URBAN INFORMATION CENTER.....	54
ตารางที่ 3.4 แสดงตัวชี้วัดของ นิตยสาร ASIA WEEK.....	57
ตารางที่ 3.5 แสดงค่าคะแนนการจัดลำดับของนิตยสาร ASIA WEEK ในประเทศไทย.....	58
ตารางที่ 3.6 แสดงตัวชี้วัดความน่าอยู่ของเมืองหลักในภูมิภาคของประเทศไทย.....	59
ตารางที่ 3.7 ผลสรุปคะแนนความน่าอยู่ของ 11 เมืองหลักภูมิภาค.....	62
ตารางที่ 3.8 แสดงตัวชี้วัดประเมินโครงการเมืองน่าอยู่ของ เมือง ยะโฮร์บารู.....	64
ตารางที่ 3.9 แสดงตัวชี้วัดของกรุงเทพมหานคร ทั้ง 3 ด้าน.....	65
ตารางที่ 3.10 แสดงแหล่งที่มาของข้อมูลตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ของกรุงเทพมหานคร.....	67
ตารางที่ 5.1 แสดงสัดส่วนงบประมาณของกรุงเทพมหานครจาสถิติปี 2544.....	103
ตารางที่ 5.2 แสดงงบประมาณรายจ่ายประจำจำแนกตามแผนงานปีงบประมาณ 2544.....	103

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

ญ

แผนภูมิ	หน้า
แผนภูมิที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์อันเกิดจากครอบครัว.....	20
แผนภูมิที่ 2.2 แสดงความสัมพันธ์ของพลังค์ยกะทั้ง 3.....	26
แผนภูมิที่ 2.3 แสดงความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่ได้รับการพัฒนา กับเมืองน่าอยู่.....	27
แผนภูมิที่ 3.1 สรุปความสัมพันธ์การพัฒนามนุษย์กับคุณภาพชีวิต.....	38
แผนภูมิที่ 3.2 แสดงแนวคิดองค์ประกอบของเมืองน่าอยู่ของสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย.....	40
แผนภูมิที่ 3.3 แสดงการดำเนินการเมืองน่าอยู่ของเมืองฮอนนະລູ.....	41
แผนภูมิที่ 3.4 แสดงการดำเนินการโครงการเมืองน่าอยู่ของกรุงเทพมหานคร.....	43
แผนภูมิที่ 3.5 แสดงยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองน่าอยู่.....	45
แผนภูมิที่ 3.6 แสดงระดับของความเป็นเมืองน่าอยู่.....	46
แผนภูมิที่ 3.7 แสดงตำแหน่งของการสร้างตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่.....	50
แผนภูมิที่ 3.8 แสดงผลการวัดเมืองน่าอยู่ของจังหวัดเชียงใหม่.....	61
แผนภูมิที่ 3.9 แสดงผลการวัดเมืองน่าอยู่ของจังหวัดนครสวรรค์.....	61
แผนภูมิที่ 3.10 แสดงผลการประเมินด้านต่างๆของกรุงเทพมหานคร.....	74
แผนภูมิที่ 4.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความหลากหลายของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม.....	76
แผนภูมิที่ 4.2 แสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลประชากรต่อพื้นที่เมือง.....	77
แผนภูมิที่ 4.3 แสดงความสัมพันธ์ของการวัดเหตุและผลของเมืองน่าอยู่.....	79
แผนภูมิที่ 4.4 แสดงความสัมพันธ์ของการพัฒนามนุษย์กับตัวชี้วัดที่หน่วยงานได้สร้างขึ้น....	79
แผนภูมิที่ 5.1 แสดงสัดส่วนงบประมาณของกรุงเทพมหานคร ปี 2544.....	104
แผนภูมิที่ 5.2 แสดงความสัมพันธ์ของการใช้งบประมาณกรุงเทพกับการพัฒนาเมืองน่าอยู่..	105

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพประกอบ	หน้า
ภาพที่ 2.1 แสดงการพัฒนาการของทารกในครรภ์.....	7
ภาพที่ 2.2 แสดงการกำเนิดของมนุษย์.....	8
ภาพที่ 2.3 แสดงการพัฒนาการกายภาพ.....	8
ภาพที่ 2.4 แสดงการพัฒนาการของมนุษย์.....	9
ภาพที่ 2.5 แสดงความแตกต่างของการพัฒนาทรัพยากรกายภาพ.....	11
ภาพที่ 2.6 แสดงความแตกต่างของการพัฒนาทรัพยากรกายภาพ.....	12
ภาพที่ 2.7 แสดงการพัฒนาการด้านสมอง.....	15
ภาพที่ 2.8 แสดงการพัฒนาการด้านสมอง.....	16
ภาพที่ 2.9 แสดงสัญลักษณ์ศาสนาในโลก.....	22
ภาพที่ 2.10 แสดงผลการพัฒนาทางจิตที่แสดงออกในรูปของที่อยู่อาศัย.....	23
ภาพที่ 2.11 แสดงผลการพัฒนาทางจิตที่แสดงออกในรูปของที่อยู่อาศัย.....	23
ภาพที่ 2.12 แสดงผลการพัฒนาทางจิตที่แสดงออกในรูปของที่อยู่อาศัย.....	24
ภาพที่ 2.13 แสดงผลการพัฒนาทางจิตที่แสดงออกในรูปของอุปกรณ์ทำมาหากิน.....	24
ภาพที่ 2.14 แสดงผลการพัฒนาทางจิตที่แสดงออกในรูปของอุปกรณ์ทำมาหากิน.....	25
ภาพที่ 2.15 แสดงผลการพัฒนาทางจิตที่แสดงออกในรูปของอุปกรณ์ทำมาหากิน.....	25
ภาพที่ 2.16 แสดงผลการพัฒนาทางจิตที่แสดงออกในรูปของอุปกรณ์ทำมาหากิน.....	26
ภาพที่ 2.17 แสดงระดับของคนที่แสดงออกมาในสิ่งแวดล้อมของเมือง.....	28
ภาพที่ 2.18 แสดงระดับของคนที่แสดงออกมาในสิ่งแวดล้อมของเมือง.....	28
ภาพที่ 2.19 แสดงระดับของคนที่แสดงออกมาในสิ่งแวดล้อมของเมือง.....	29
ภาพที่ 2.20 แสดงระดับของคนที่แสดงออกมาในสิ่งแวดล้อมของเมือง.....	29
ภาพที่ 2.21 แสดงระดับของคนที่แสดงออกมาในสิ่งแวดล้อมของเมือง.....	30
ภาพที่ 2.22 แสดงระดับของคนที่แสดงออกมาในสิ่งแวดล้อมของเมือง.....	30
ภาพที่ 2.23 แสดงระดับของคนที่แสดงออกมาในสิ่งแวดล้อมของเมือง.....	31
ภาพที่ 2.24 แสดงระดับของคนที่แสดงออกมาในสิ่งแวดล้อมของเมือง.....	31
ภาพที่ 3.1 แสดงโครงการต่างๆของเมืองฮอนโนะดูลู.....	42
ภาพที่ 5.1 แสดงอาณาเขตและที่ตั้งของกรุงเทพมหานคร.....	99
ภาพที่ 6.1 แสดงองค์การปกครองท้องถิ่นของประเทศไทย.....	113

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ได้พัฒนาการตั้งถิ่นฐานโดยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมสร้างระบบสังคมและวัฒนธรรมขึ้นในแต่ละพื้นที่ส่วนต่างๆของโลกในระยะเวลาที่แตกต่างกัน มีการคาดการณ์ว่าในอนาคตประชากรส่วนใหญ่ของโลกจะอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ เมืองในปัจจุบันประสบปัญหาด้านต่างๆซึ่งเกิดจากการพัฒนาที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจในอดีต โดยเฉพาะทางด้านการขยายโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพเพื่อนำทรัพยากรมาใช้ในการผลิตตอบสนองความต้องการบริโภค การพัฒนาในช่วงเวลาดังกล่าวมิได้มองถึงรายละเอียดในองค์รวมของการพัฒนาในด้านต่างๆจึงก่อเกิดปัญหาส่งผลถึงการตั้งถิ่นฐานในปัจจุบันและอนาคตของมนุษย์ ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อถึงกันในทุกพื้นที่ของโลกซึ่งอยู่ในสภาวะแวดล้อมเดียวกัน จึงเกิดแรงผลักดันให้เกิด “แผนปฏิบัติการ 21 “ ซึ่งมีบริบทว่าด้วยการตั้งถิ่นฐานมนุษย์และการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน แผนปฏิบัติการดังกล่าวส่งผลให้หน่วยงานสากล , หน่วยงานของรัฐบาล, นักวิชาการ , หน่วยงานท้องถิ่น สร้างนิยาม องค์ประกอบ และตัวชี้วัด “เมืองน่าอยู่” เพื่อประเมินและติดตามผล

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่รับอนุสัญญาแผนปฏิบัติการ 21 และให้ความสำคัญในเรื่องเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่โดยมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2542 กำหนดให้การพัฒนาเมืองน่าอยู่เป็น “วาระแห่งชาติ” ที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยหน่วยงานต่างๆในรูปของนโยบาย โครงการจนถึงการประเมินโดยการสร้างชุดตัวชี้วัด จนถึงปัจจุบันได้กำหนดเป็นส่วนหนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 มุ่งเน้นในการพัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่โดยมีกลยุทธ์ 5 ประการ คือ

- 1.การเสริมสังคมให้เข้มแข็ง
- 2.การพัฒนาเศรษฐกิจตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 3.การพัฒนาด้านกายภาพและสภาวะแวดล้อม
- 4.ระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส
- 5.การติดตามและประเมินผล

จากนโยบายดังกล่าวหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ดำเนินการสร้างโครงการและแผนงานต่างๆขึ้นรองรับ เช่น

1.โครงการศึกษาเพื่อจัดทำรายงาน สถานการณ์สิ่งแวดล้อมตามแผนปฏิบัติการ 21 เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการมาธิการว่าด้วยการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมได้มีการกำหนดกรอบวิสัยทัศน์ของเมืองนำอยู่และยั่งยืนรวมถึงกรอบแนวคิดในการดำเนินโครงการ เพื่อปฏิบัติให้ได้ตามเป้าหมายของ แผนปฏิบัติการ 21: แผนปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน

2.การดำเนินงานโครงการเมืองนำอยู่ภายใต้การสนับสนุนของกรมอนามัย โดยกรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข เป็นการดำเนินโครงการด้านสาธารณสุข ส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยที่ดี ซึ่งยังไม่ก่อให้เกิดผลและประเมินได้อย่างเป็นรูปธรรม การทำงานใช้กรอบความคิดขององค์การอนามัยโลก จำนวน 11 ข้อ

3.โครงการกรุงเทพฯเมืองนำอยู่ โดยกรุงเทพมหานคร ได้ใช้กรอบความคิดและแนวทางปฏิบัติตามองค์การอนามัยโลก เช่นเดียวกันแต่ได้ประยุกต์เพิ่มเติมเป็น 24 ตัวชี้วัด จาก 3 ด้านด้วยกันคือ

-ด้านสุขภาพทางกายและสุขภาพจิตของประชาชน

-ด้านสิ่งแวดล้อม

-ด้านการประกอบอาชีพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประชาชน

4.โครงการเมืองนำอยู่ ที่ดำเนินการโดยสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย เป็นการสนับสนุนงานวิจัย, โครงการจริงและการเผยแพร่ความรู้เรื่องเมืองนำอยู่

5.แนวทางการพัฒนาเมืองนำอยู่อย่างยั่งยืน โครงการนำร่อง เมืองนครสวรรค์ โดยการเคหะแห่งชาติร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง เป็นการเน้นการจัดระบบการใช้ที่ดิน และการพัฒนาที่อยู่อาศัยในรูปของกองทุนต่างๆ รวมถึงงบประมาณในการอุดหนุน

6. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. กับการสนับสนุนองค์กรชุมชนฐานรากกลไกสำคัญในการพัฒนาเมืองนำอยู่อย่างยั่งยืน โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง เป็นการพัฒนาที่อยู่อาศัยของคนจนในเมืองโดยการมีส่วนร่วม

7.แผนความร่วมมือไทย-สหประชาชาติ โดยสำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเป็นการวางแผนพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

8.โครงการวิทยุชุมชน เพื่อความมีส่วนร่วมของประชาชนจังหวัดขอนแก่นเพื่อนำไปสู่เมืองนำอยู่ โดยสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นโครงการระยะเวลา 2 ปี โดยการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักเพื่อการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิทยุและสื่อสิ่งพิมพ์เป็นตัวประสานให้ทันต่อเหตุการณ์ของสถานการณ์สิ่งแวดล้อมของกลุ่มประชาคมทั้งในเมือง และชนบท จังหวัดขอนแก่น

9. ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน โดยกลุ่มทำงานจัดทำข้อเสนอแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี ได้สร้างกรอบความคิดของคุณลักษณะและองค์ประกอบของเมืองน่าอยู่รวมถึงนโยบายในการพัฒนาเมืองไว้เป็นแนวทาง

10. โครงการจัดทำเครื่องชี้วัดการพัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่ โดยสำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากแนวคิดเบื้องต้นเมืองนั้นเกิดจากการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อความเหมาะสมกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ดังนั้นเมืองจึงเป็นสิ่งแสดงออกของลักษณะมนุษย์ผู้สร้างและอยู่อาศัยในเมืองนั้นๆ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงจัดทำขึ้นเพื่อศึกษาจุดกำเนิดของมนุษย์ที่เหมือนกันแต่ความแตกต่างเกิดขึ้นจากการพัฒนาพลังศักยภาพ ตลอดจนวิเคราะห์การสร้างสรรค์ตัวชี้วัดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การสร้างกรอบความคิดในการพัฒนาตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ในประเทศไทยที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาตัวชี้วัดของหน่วยงานต่างๆในประเทศต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและความหมายของเมืองน่าอยู่
2. เพื่อศึกษาการชี้วัดความเป็นเมืองน่าอยู่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อสร้างตัวชี้วัดความเป็นเมืองน่าอยู่ในประเทศไทย

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้จะครอบคลุมการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเมืองน่าอยู่เพื่อทราบถึง องค์ประกอบ ความหมายและขอบเขตตัวชี้วัดของเมืองน่าอยู่ การใช้ตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ของหน่วยงานต่างๆเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปจำแนกและจัดกลุ่มกรอบตัวชี้วัด และเสนอแนะแนวทางการสร้างตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่

การศึกษาตัวชี้วัดของเมืองน่าอยู่เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นจุดประเด็นปัญหาที่ก่อให้เกิด “เมืองน่าอยู่” อย่างแท้จริงรวมทั้งเป็นการกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติ

ดังนั้นการดำเนินการศึกษา การพัฒนาตัวชี้วัดของเมืองน่าอยู่ในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นที่การศึกษาสาเหตุของผลที่แสดงออกในรูปของการพัฒนาเมืองจนเกิด “เมืองไม่น่าอยู่” มาจากสิ่งใด และดำเนินการศึกษาภาคเอกสารตัวชี้วัดที่หน่วยงานต่างๆสร้างขึ้นเพื่อประมวลและนำเสนอเป็นตัวชี้วัดที่เหมาะสมต่อไป

1.4 ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการวิจัยโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการรวบรวมแนวคิดเมืองน่าอยู่และตัวชี้วัดของหน่วยงานที่มีการนำไปใช้อย่างแพร่หลาย เช่น องค์การอนามัยโลก และจากหน่วยงานที่ทดลองใช้เพื่อจุดประสงค์ในจุดประสงค์หนึ่ง เช่น โครงการเมืองน่าอยู่ กรุงเทพมหานคร ,นิตยสารเอเชียวีค

1.5 ผลที่ได้รับจากการศึกษา

1. ได้ศึกษาถึงแนวคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเมืองน่าอยู่
2. ได้ศึกษารวบรวมเอกสารของหน่วยงานต่างๆที่สร้างความหมายและตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่
3. ได้พัฒนาและทดลองใช้ตัวชี้วัดของเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมกับประเทศไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

การศึกษาแนวความคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเมืองน่าอยู่

การศึกษาเรื่องการพัฒนาตัวชี้วัดของเมืองน่าอยู่นั้น เป็นการประเมินความน่าอยู่ของเมืองในด้านต่างๆ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดผลลัพธ์ของความน่าอยู่หรือไม่น่าอยู่ของเมือง โดยในบทนี้จะได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับเมือง , การศึกษาเรื่องมนุษย์ รวมทั้ง โครงร่างงานวิจัย

2.1 ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับเมือง

ชุมชน และ เมืองมี 2 สภาวะคือ

1. ชุมชน และ เมืองสภาวะสถิต (Static) จะนำไปสู่ความหายนะของสังคมและเมือง
2. ชุมชน และ เมืองสภาวะพลวัต (Dynamic) จะนำไปให้เกิดความก้าวหน้า ความหน้า ความเจริญ - ความพัฒนาของสภาพสิ่งแวดล้อม และวิถีการดำรงชีวิต

นักจิตวิทยาสังคมได้แสดงความคิดเห็นเรื่องถึง “เครื่องบ่งชี้” (Conditions) ที่บ่งบอกถึงความก้าวหน้าทางสังคมไว้ดังต่อไปนี้

1. วอลเตอร์ เอฟ. วิลลิสค็อก (Walter F. Willcox) อธิบายว่าความก้าวหน้าทางสังคมวิเคราะห์จาก

- 1.1 ความเติบโตของประชากร
- 1.2 ความขยายตัวในอัตราอายุประชากรโดยเฉลี่ย
- 1.3 ภาวะเอกรูปของประชากร
- 1.4 ความเสมอภาคทางเชื้อชาติ
- 1.5 ความพัฒนาและความก้าวหน้าทางการศึกษา
- 1.6 อัตราการหย่าร้างของครอบครัวมีปริมาณลดลง

2. อัลเฟรด ไนซ์-โฟร์ (Alfred Nice - Fro) อธิบายว่าปัจจัยบ่งชี้ความก้าวหน้าทางสังคม ได้แก่

- 2.1 การเพิ่มขึ้นในด้านผลิตภัณฑ์และบริโภคกรรม
- 2.2 อัตราการตายลดลง
- 2.3 ความพัฒนาทางภูมิปัญญา
- 2.4 ความพัฒนาทางศีลธรรม
- 2.5 เสรีภาพทางสังคม

3. นิวเวลล์ แอล.ซิมส์ (Newell L.Sims) ยืนยันว่าว่ากลุ่มชนหรือสังคมจะก้าวหน้าต้องวิเคราะห์

3.1 ความมั่นคงของระบบสังคม

3.2 ความก้าวหน้าและความพัฒนาด้านความผาสุก

3.3 ความพัฒนาแห่งบุคลิกภาพของประชากร

3.4 ความมั่นคงด้วยเศรษฐกิจสมบัติและอำนาจ

4. เอ.จี.ทออดด์ (A.G.Todd) อธิบายว่าความก้าวหน้าทางสังคมอาศัยปัจจัยต่อไปนี้

4.1 ความมั่นคงด้วยเศรษฐกิจสมบัติ

4.2 ประชากรมีพลานามัยสมบูรณ์

4.3 จำนวนประชากร

4.4 ระบบและความมั่นคงของสังคม

4.5 โอกาสอันเสมอภาคของประชากร

4.6 ศีลธรรม¹

จากทัศนะดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความเจริญ ความพัฒนา ความก้าวหน้า ความน่าอยู่ของเมืองเกิดจาก “มนุษย์” ทั้งสิ้น ดังนั้นการมีมนุษย์ผู้มีคุณภาพ ย่อมเป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดการสร้างสิ่งแวดล้อมรอบตัวเขาเหล่านั้นให้มีคุณภาพด้วย เมืองจึงเป็นสิ่งแวดล้อมสำคัญอย่างหนึ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น

2.2 การศึกษาเรื่องมนุษย์

ระดับของความเป็นมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับการพัฒนาทรัพยากรที่คนมีอยู่ ซึ่งเรียกว่า “พลังศักยภาพ” จากจุดเริ่มต้นชีวิตของมนุษย์ทุกคนในโลกที่เหมือนกันดังนี้

ร่างกายให้คำนิยามด้วยมนุษย์ซึ่งพระพุทธศาสนาบอกว่า กว้างศอก ยาววา หนาคืบ นั้นมีที่มาเหมือนกัน ชีวิตมนุษย์ทุกคนในโลกเริ่มต้นจาก วินาทีที่เซลล์ไข่สตรีได้รับการผสมจาก สเปิร์มบุรุษชีวิตในครรภ์ได้พัฒนาเรื่อยไปเป็น 3 ระยะ

ระยะที่ 1 เรียกว่า The Germinal Period นับจากการที่เซลล์ไข่สตรี ได้รับการผสม จากสเปิร์มบุรุษและไข่ที่ถูกผสมเคลื่อนไปอยู่ในกำแพงมดลูก กระบวนการนี้ใช้เวลาประมาณ 10 – 14 วัน

ระยะที่ 2 เรียกว่า The Embryonic Period นับจากสัปดาห์ที่ 2 – 8 ปรากฏว่ามี อวัยวะสำคัญขึ้นมาแล้ว

¹ นวม สงวนทรัพย์, สารวิจัยจิตวิทยาสังคม (กทม: โอเดียนสโตร์, 2535), หน้า 39-40.

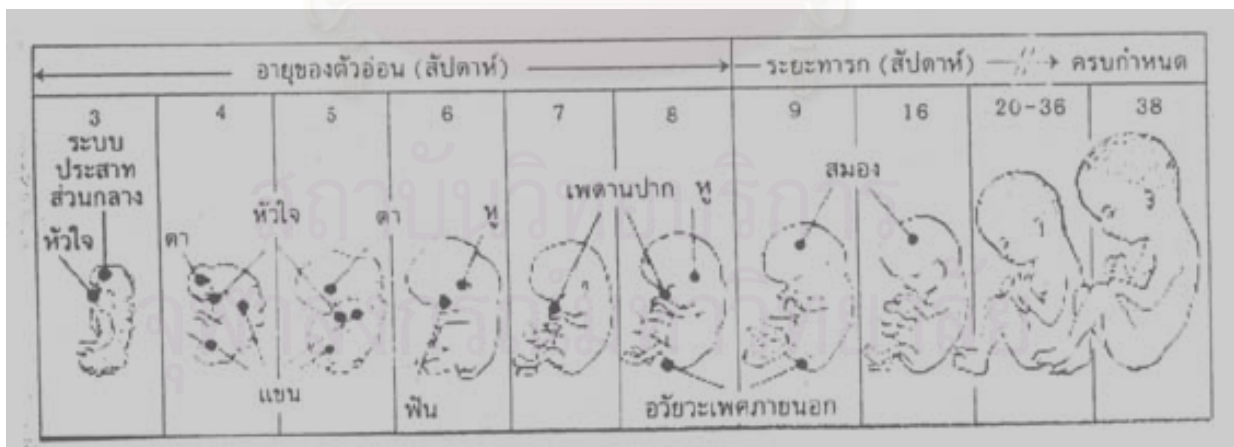
ระยะที่ 3 เรียกว่า The Fetal Period นับจากสัปดาห์ที่ 8 จนถึงทารกคลอดจากครรภ์มารดา

ชีวิตมนุษย์แต่ละคน ตั้งแต่เกิดจนถึงตายเรียกว่า “ชีวิตวัฏ” มีชั้นของชีวิตที่ควรรู้อย่างนี้

ตารางที่ 2.1 แสดง “ชีวิตวัฏ” ของมนุษย์²

ชั้นชีวิต	ลักษณะชีวิต
ในครรภ์	เซลล์ไข่ได้รับการผสมจากสเปิร์ม ได้ประมาณ 10 วัน จาก 10 วันจนถึงประมาณ 2 เดือน จาก 2-9 เดือน
เกิด	คลอดจากครรภ์จนเกือบ 2 สัปดาห์ 2 สัปดาห์ จนถึง 12-14 เดือน วัยเด็ก จาก 1-14 ปี
วัยหนุ่มสาว	คุณภาพปฐมภูมิ นับจากอายุ 12-16 ปี คุณภาพทุติยภูมิ นับจากอายุ 17-20 ปี
บรรลุนิติภาวะ	จากอายุ 20-55 ปี
ชั้นเสื่อม	จากอายุ 55-65 ปี จาก 65 จนกระทั่งตาย

ภาพที่ 2.1 การพัฒนาการของทารกในครรภ์³

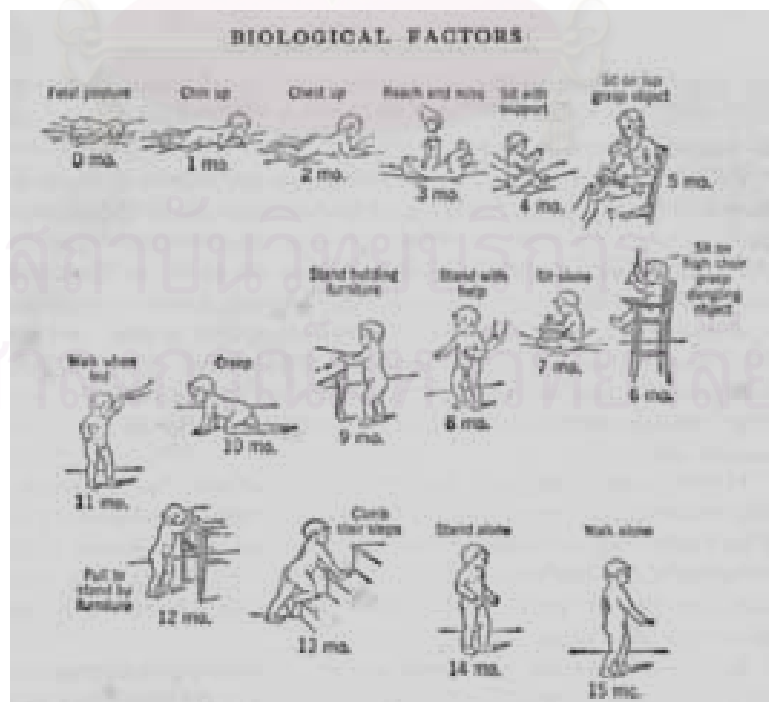
²นวม สงวนทรัพย์, เพศศึกษาแนวพุทธศาสตร์ (กทม: มหามงกุฎราชวิทยาลัย, 2545), หน้า 29.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

ภาพที่ 2.2 แสดงกำเนิดของร่างกายมนุษย์

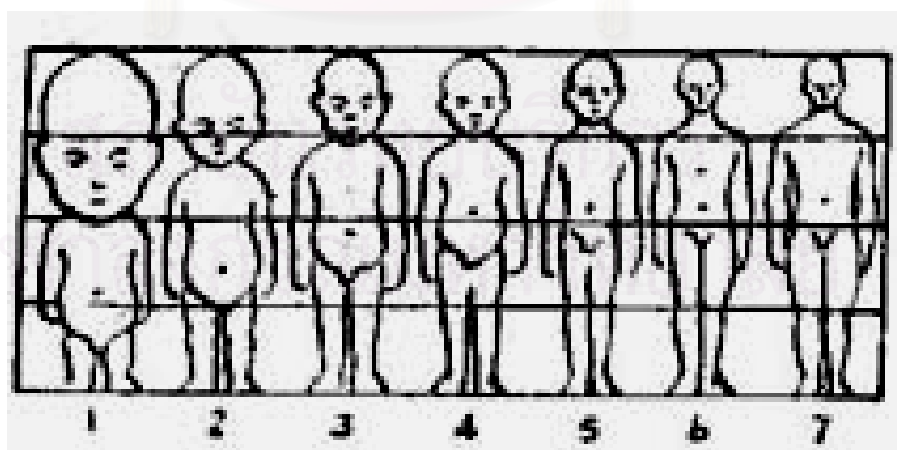
ภาพที่ 2.3 การพัฒนาการกายภาพ

คำอธิบายรูปภาพ

0. แรกเกิดไม่ถึงเดือน นอนท่าทารกในครรภ์
1. อายุ 1 เดือน ยกคาง
2. อายุ 2 เดือน ยกอก
3. อายุ 3 เดือน เอื้อมมือไปจับของที่ยื่นให้
4. อายุ 4 เดือน นั่งโดยมีคนพยุง
5. อายุ 5 เดือน นั่งจับของบนตักคนอุ้ม
6. อายุ 6 เดือน นั่งบนเก้าอี้สูง จับของที่แกว่งไปมาตรงหน้า
7. อายุ 7 เดือน นั่งคนเดียวได้
8. อายุ 8 เดือน ยืนมีคนช่วยพยุง
9. อายุ 9 เดือน ยืนจับเก้าอี้ไม่มีคนช่วย
10. อายุ 10 เดือน คลาน
11. อายุ 11 เดือน เดินมีคนจูงมือ
12. อายุ 12 เดือน ดึงตัวยืนข้างโต๊ะสูง
13. อายุ 13 เดือน ไต่ขึ้นบันได
14. อายุ 14 เดือน ยืนคนเดียวได้โดยไม่ต้องเกาะอะไร
15. อายุ 15 เดือน เดินได้⁴

ภาพที่ 2.4 แสดงการพัฒนาการของมนุษย์

⁴ Marion B. Smith, Survey of Social Science (New York : Houghton Mifflin Company ,1645) ,p19.

จากรูปและคำอธิบายข้างต้นจะเห็นว่าชีวิตวัฏ ของมนุษย์ทุกคนในโลกนั้นไม่แตกต่างกัน คำว่า คน (Human Being) หมายถึงเผ่าพันธุ์มนุษย์ทั้งเพศชาย – หญิง ที่เกิดมา ไม่ว่าจะชนชาติใด ภาษาใด ล้วนเป็นคนทั้งสิ้น ความพัฒนาแห่งมนุษย์ซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตมี 3 ด้าน คือ

1. ทรัพยากรกายภาพ (The Physical Resources)
2. ทรัพยากรสมอง (The Mental Resources)
3. ทรัพยากรจิต (The Spiritual Resources)⁵

2.2.1. ทรัพยากรกายภาพ (The Physical Resources)

สเวตต์ มาร์ดอน นักมนุษยนิยมผู้ยิ่งใหญ่ชาวอเมริกาได้กล่าวว่า “ การสร้างรากฐานที่ดีแห่งสุขภาพการมี ร่างกายแข็งแรง มีพละนาถัยสมบรูณ์คือ “สมบัติอันทรงคุณค่าของมนุษย์” ร่างกายอันแข็งแรง มีพละนาถัยสมบรูณ์จะสร้างเสริมพลังความสมบรูณ์แก่สมรรถภาพทั้งหลายของมนุษย์ สร้างความสามารถ จะเป็นพลังที่สร้างความสำเร็จแก่มนุษย์

ในยุคปรมาณู ปรากฏการณ์เด่นชัดคือการแข่งขันอย่างโหดเหี้ยมทารุณที่เพิ่มพูนมากขึ้น ความสมบรูณ์ทางกายภาพ ย่อมแสดงบทบาทสำคัญอย่างมหาศาลผู้ประสพชัยชนะทั้งหลายจะเป็นบุคคลผู้มีอำนาจทางกายภาพเป็นเยี่ยม เฮอริเบอร์ท สเปินเซอร์ นักปราชญ์เอกของโลก ได้บอกไว้ว่า “การเป็นคนที่มีร่างกายดี เป็นประการแรกแห่งความสำเร็จของชีวิต”

“ ผู้คงอยู่คือผู้ที่เหมาะสม ” (Survival of The Fittest) มิใช่กฎของธรรมชาติ แต่เป็นกฎการต่อสู้ของมนุษย์เพื่อความสำเร็จ ร่างกายแข็งแรง สมบรูณ์จะถูกผลักดันอยู่ข้างหน้า ร่างกายอ่อนแอจะปลดกาะเปลี่ยจะอยู่ข้างหลัง

ถ้าหากคนไม่พัฒนาพลังความสามารถหลบเร้นของพวกเขา ไม่ฝึกฝนอบรมตนเป็นพิเศษ ให้มีพละนาถัยแข็งแรง ก็จะถูกสูญเสียผลประโยชน์อันพึงได้จากชีวิตอย่างน่าเวทนาที่สุด 9 คนในจำนวน 10 คน ของบุคคลผู้มีร่างกายพิการ ประสพชะตากรรมเช่นกล่าวมาทั้งสิ้น

แต่ว่าอัศวินบุรุษ เช่น เซนต์ปอล อัศวินสาวพระเยซูไครสต์ ซีซาร์แห่งมหาอาณาจักรโรมัน ลอร์ด เนลสัน จอมพลเรืออังกฤษ แม้ว่ากายภาพจะพิการ ความป่วยไข้ ความอ่อนแอของร่างกายไม่อาจเอาชนะความแข็งแกร่งแห่ง “จิตใจ” ของเขาเหล่านั้นได้เลย

เดมอสเธนิส (Demosthenes) นักพูดผู้ยิ่งใหญ่ชาวกรีกในบรรพกาล ปอดของเขาอ่อนแอพูดติดอ่าง แต่อาศัยการฝึกฝนอบรมทางกายภาพอย่างหนักเป็นเวลานาน เดมอส

⁵ Hans Peter Gravengaard, How to Break Your Success Barrier (np: The National Underwriter Co, 1962), pp 31-149.

เธ็นส์ก็พยายามเอาชนะการพูดติดอ่าง เสริมสร้างความแข็งแรงของปอด พัฒนาสำเนียงการพูด
ปลูกเร้าชนชาติกรีกทั้งชาติให้ “ตื่นจากความหลับ” สลัดอำนาจ เมซีโดเนียได้สำเร็จ

จากบัญชีรายชื่อบุคคลผู้มีร่างกายพิการแต่กำเนิด แต่ได้ฝึกฝนสมรรถนะกายภาพจน
กลายเป็นบุคคลสำคัญของโลก นามของแต่ละคนเป็น อมตนาม เขาเหล่านี้ได้แก่ โฮเมอร์
มหากวีกรีกเกิดมานัยน์ตาบอด บีโธเวนมหาคีตกวีเวียนนาหูฟังเสียงไม่ได้ยิน เฮเลนเกลเลอร์
นัยน์ตาบอด ไม่ได้ยินเสียงและพูดไม่ได้ ไบรอน เกิดมาทำพิการ และคนอื่นๆอีกมากมายที่
ไม่อาจเอ่ยนาม ณ ที่นี้ได้หมด

พิจารณาจากเนื้อความที่ได้กล่าวมาทั้งหมด บุคคลผู้สร้างตนเอง จนเป็นบุคคลผู้ประสบความสำเร็จ
ความสำเ็จ ในท่ามกลางคนผู้ประสบความสำเร็จทั้งหลายนั้น ย่อมเป็นบุคคลผู้เปี่ยมล้นด้วย
พลานามัย

แรลน์ วัลโด อีเมอร์สัน (Reeeralph Waldo Emerson) นักปรัชญาชาวอเมริกา ผู้มี
ชื่อเสียงก้องโลก ได้กล่าวไว้ว่า “โลกนี้เป็นสมบัติของบุคคลผู้มีพลังงานเพราะว่า พลังงานคือ
อำนาจซึ่งเกิดจากร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ด้วยพลานามัย พลังงานนี้ไม่ใช่สิ่งที่ทุกคนสามารถ
หยิบฉวยได้และมีได้คงอยู่ตลอดไป แต่เป็นรางวัลสำหรับชีวิตที่บุคคลได้ประสบ “ชัยชนะ” จาก
การพากเพียรพยายามปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง พลังงานนี้ย่อมสูญเสียไปหากละเลยไม่ปฏิบัติ
หรือความเกรี้ยวคร้านเข้าครอบงำจิตใจ ทรัพย์สินกายภาพเป็นรากฐานปฐมภูมิของชีวิตสังคม

ภาพที่ 2.5 แสดงความแตกต่างของการพัฒนาทรัพย์สินกายภาพ

ภาพที่ 2.6 แสดงความแตกต่างของการพัฒนาทรัพยากรกายภาพ

2.2.2. ทรัพยากรสมอง (The Mental Resources)

เฟรดเดอริค คีลมันน์ และ ลีวีส์ เทอร์แมน ร่วมกันจัดทำข้อสอบสำหรับวัด
การพัฒนาทางสมองของเด็กตั้งแต่อายุ 3 ขวบขึ้นไป ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.2 แสดงข้อทดสอบของ เฟรดเดอริค คีลมันน์ และ ลีวีส์ เทอร์แมน

อายุคิดเป็นปี	ข้อทดสอบ
3	ถามให้ระบุชื่อสิ่งของง่ายๆ เช่น รองเท้า นาฬิกา กล่าวตัวเลขใดๆ เช่น 6 - 4-9 ซ้ำที่ผู้ทดสอบบอก
4	ให้บอกว่าเส้นสองเส้นที่ขนานกัน เส้นโดยยาวเส้นใดสั้น อธิบายถึงความแตกต่างกันของรูปเรขาคณิตต่างๆ
5	ให้นำวัตถุ 4 ชิ้น อธิบายลักษณะของวัตถุที่ง่ายๆ เช่น หมวก ช้อนช่อม
6	ให้หาชิ้นส่วนของภาพที่หายไป อธิบายถึงความแตกต่างของไม้กับแก้ว
7	อธิบายถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ในรูปภาพ กล่าวซ้ำของใดๆตามผู้ทดสอบ 5 ครั้ง
8	ให้กล่าวชื่อวันทั้ง 7 ในสัปดาห์ อธิบายถึงความเหมือนกันระหว่างยูกับนกกระจะอกและหน้าต่างกับประตู

ตารางที่ 2.2 แสดงข้อทดสอบของ เฟรดเดอริค คีลมันน์ และ ลีวิส เทอร์แมน (ต่อ)

อายุคิดเป็นปี	ข้อทดสอบ
10	ให้กล่าวระบุชื่อสัตว์ 12 ชนิด ใน 1 นาที กล่าวถึงสิ่งของใดๆ 6 อย่าง
12	อธิบายคำพูดที่เป็นนามธรรม เช่น ความสงสาร ความเศร้าใจ ความอยากรู้ อยากรเห็น

แอล.ซี.เพรสเชย์ เสนอผลการวิจัยความพัฒนาทางสมองของนักเรียนตั้งแต่ชั้น 4 – 12 โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องทดสอบปรากฏผลเป็นที่น่าสนใจมากดังนี้

ตารางที่ 2.3 แสดงจำนวนเปอร์เซ็นต์นักเรียนที่เข้าใจความหมาย

ภาษา	ชั้น				
	4	6	8	10	12
ข้าราชการ	28	59	78	91	94
ผู้แทนราษฎร	26	53	62	76	82
รัฐมนตรี	4	21	23	30	59
ระบบประชาธิปไตย	28	50	80	84	51
รัฐบาล	10	25	44	51	85
การควบคุมตนเอง	37	42	44	51	85
อาณาเขต	37	88	86	97	77
กฎบัตร	21	58	60	65	89
ก้าวหน้า	15	23	16	23	41
นักสังคมนิยม	11	25	42	50	75
อนารยชน	9	20	31	81	78
อนุรักษนิยม	9	20	31	52	78
อรรถประโยชน์สาธารณะ	18	34	45	62	73
เสรีภาพ	84	89	99	99	99

ความพัฒนาทรัพยากรสมองเกิดจาก “กระบวนการเรียนรู้” หรือ “การศึกษา” นักปราชญ์ได้กล่าวถึงคุณค่าอันประมาณมิได้ของการศึกษาไว้ดังนี้

1. อริสโตเติล (Aristotie) สดุดีการศึกษาไว้ว่า “การศึกษาคืออารมณ์ในกาลรุ่งโรจน์ เป็นสรวงในวิกฤตการณ์”
2. ไดโอเจเนส (Diogenes) “การศึกษาคือ กฤษฎาภินิหารที่ปกป้อง คนหนุ่มสาว สิ่งปลอบประโลมใจคนชรา สมบัติของคนยากจน อารมณ์ของเศรษฐี”
3. เอพิคเตตัส (Epectatus) ยกย่องว่า บุคคลที่ได้รับการศึกษาเป็นเสรีชน
4. เปโตรนีอุส (Petronius) สรรเสริญการศึกษาว่า “การศึกษาคือคลังสมบัติและวัฒนธรรมที่ไม่เคยมีวันตาย
5. ธอมัส เจฟเฟอร์สัน เขียนว่า “ไม่มีรากฐานอื่นใดมั่นคงรองรับซึ่งการพิทักษ์รักษา เสรีภาพและความสุขของประชาชน เท่ากับการศึกษา
6. เอดดิสัน (Addison) ยกย่องการศึกษาว่า “ประติมากรรมสร้างคุณค่าแก่แท่งหินอ่อน การศึกษาสร้างคุณค่าแก่ดวงจิตมนุษย์

การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่อง แม้ว่าจะจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ระดับปริญญาตรีก็ไม่จบ ไม่เพียงพอ การเปลี่ยนแปลงมีอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วมาก ในสนามการแข่งขันที่เพิ่มปริมาณมากขึ้นทุกวินาทีที่ผ่านไป เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งยวดที่เราต้องสัมผัส มีประสบการณ์กับแนวคิด และความพัฒนาใหม่ๆ ของสังคมและโลก นำมาปรับความรู้และทักษะของเราอย่างต่อเนื่อง เพื่อมีโอกาสสูงในการบรรลุ “ความสุข” และ “ความสำเร็จ” ของชีวิต เพราะฉะนั้นบุคคล บุรุษ-สตรีจะมีพื้นฐานการศึกษาระดับใดก็ตามการศึกษาของเขาควรดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง การศึกษาของเขาควรดำเนินไปอย่างต่อเนื่องการศึกษาของเขาต้อง “ไม่หยุด” จงเอาประโยชน์จากโอกาสทองมากมายที่มีอยู่เพื่อการเรียนรู้ และการปรับปรุงตนเอง ให้ดีขึ้นๆ มี สมรรถนะมากขึ้นๆ ถ้าหากว่าไม่สามารถดำเนินการศึกษาตามรูปแบบ (Formal Education) ได้ เขาต้องศึกษาด้วยตนเอง หรือศึกษานอกระบบ

ผลผลิตของการเรียนรู้ที่แท้จริง คือ ความฉลาด และ ความเข้าใจ ในเรื่องชีวิต การงาน สังคม และโลก พระเจ้าโซโลมอน กษัตริย์อัจฉริยะองค์หนึ่งของชาวยิว ตรัสไว้เมื่อ 3,000 ปี ล่วงมาแล้วว่า “ **ความสุขคือบุคคลผู้ค้นพบ ความฉลาด และเกิดมี ความเข้าใจ** ”

การศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยมีความสำคัญมาก โลกปัจจุบัน อาชีพยิ่งก้าวหน้าสูงเพียงใด ความจำเป็นในการคัดเลือกบุคคลผู้มีระดับสูงเข้าเข้าดำรงตำแหน่งหน้าที่การงานย่อมมีมากเพียงนั้น ผลประจักษ์เด่นชัดจึงปรากฏว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการบรรลุ ความสุข และ ความสำเร็จ ในชีวิต คนได้รับการศึกษาตามรูปแบบมากเท่าใด โอกาสที่เขาจะมี ความสุข และ ความสำเร็จ ซึ่งเป็นรางวัลชีวิต ย่อมมีมากเท่านั้น

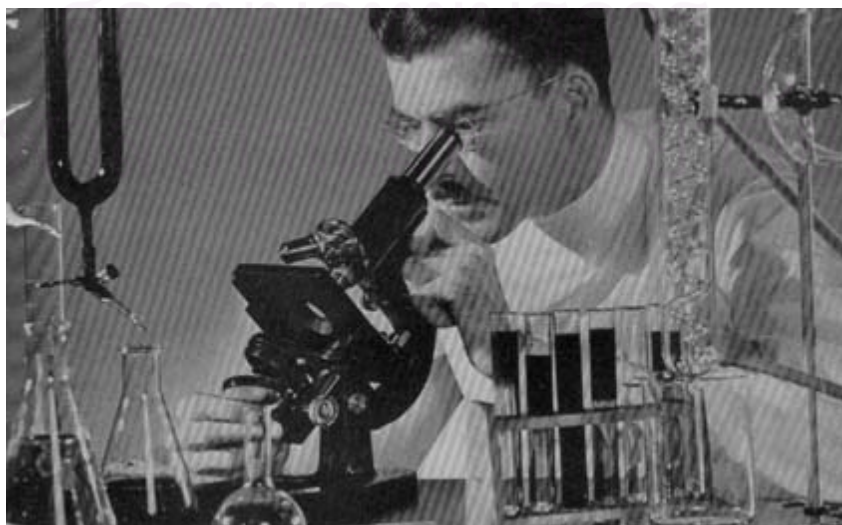
ฮัน ปีเตอร์ กราเวนกาอาร์ท (Hans Peter Gravengaard) ได้แสดงทัศนะความสำคัญของการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยไว้ดังนี้

1. การศึกษาระดับมหาวิทยาลัย สร้างชีวิตให้สมบูรณ์กว่าระดับปกติ
2. การศึกษาระดับมหาวิทยาลัย เปิดประตูสู่ความเด่นในสังคม
3. การศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ช่วยทำให้คนมีใจรักได้ทำงานซึ่งมีรายได้มากกว่า
4. การศึกษาระดับมหาวิทยาลัย นำมาซึ่งความมั่นคง ในงานอาชีพ
5. ประชาชนผู้จบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย คือเสาหลัก แห่งความอยู่รอดของชาติ

คำกล่าวดังกล่าวได้รับการยืนยันโดย ธอมัส เจฟเฟอร์สัน ท่านพ้นจากการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา เมื่อ ค.ศ. 1816 ได้เขียนจดหมายจากคฤหาสน์ของท่านถึงพันเอกแอนเซย์ว่า “ถ้าหากว่าชาติคาคดหวังจะเป็นชาติที่โง่เขลาและเป็นชาติเสรีในภาวะของอารยะธรรมโลก นับว่าเป็นความคาดหวังที่ไม่เคยมีมาแล้วในอดีตกาลกับทั้งไม่อาจมีในอนาคตกาล”

รัฐคองโก ในทวีปแอฟริกา เป็นบทเรียนสำคัญที่พิสูจน์ซึ่ง สัจธรรมจากคำกล่าวในจดหมายของธอมัส เจฟเฟอร์สัน ในปี ค.ศ.1960 รัฐคองโกได้รับเอกราชจากประเทศเบลเยียม กาลนั้น รัฐคองโกมีประชากร 14 ล้านคน ประชากรจบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยมีเพียง 16 คน ในบรรดา 16 คนเหล่านั้นไม่มีผู้จบนิติศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ และวิทยาศาสตร์เลย รัฐคองโกล่มสลายจากระบอบประชาธิปไตย ภายในไม่กี่วันจากวันที่ได้รับเอกราช เพราะว่า ประชากร โง่เขลา ระบบประชาธิปไตยไปด้วยกันไม่ได้กับความไร้การศึกษาของประชากรผู้ไม่ได้รับการพัฒนาทรัพยากรสมอง การศึกษาคือมาตรการบ่งชี้พัฒนาพัฒนาของชาติ

ภาพที่ 2.7 แสดงพัฒนาการด้านสมอง

ภาพที่ 2.8 แสดงพัฒนาการด้านสมอง

2.2.3. ทรัพยากรจิต (The Spiritual Resources)

ปีซี ฟอর্বเบส (B.C Forbes) จากวารสาร ฟอর্ব เบส ได้ซักถามนักธุรกิจชั้นนำจากอเมริกา จำนวน 50 คนว่า “ ถ้าหากว่าท่านจำเป็นต้องระบุ คุณสมบัติเพียงข้อเดียว ซึ่งท่านถือว่าเป็นค่ามากที่สุด มีคุณค่ามากที่สุด เป็นที่ปรารถนามากที่สุดเหนือคุณสมบัติอื่นๆทั้งหมดของคน ท่านจะระบุว่าเป็นอย่างใด “ **อัตลักษณ์** ” นักธุรกิจตอบเป็นเสียงเดียวกัน

บาร์โธล (Barthol) อธิบายไว้ว่า อัตลักษณ์คือ “ เพชรซึ่งสามารถตัดอัญมณีอื่นๆได้ทุกประเภท ” คำว่าอัตลักษณ์ มิใช่บุคคลิกภาพ ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงออกทางกายกรรม และวชิกรรม ของบุคคลแต่ละคนอันคนอื่นพบเห็นเป็นอาจิดน อัตลักษณ์หมายถึง “ **มโนธรรม-จิตสำนึก (Conscience)** ” ในจิตของคนแต่ละคนและคนใช้เป็น เครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรม

มหาบุรุษของโลกมากมายในประวัติศาสตร์ได้กล่าวยกย่องจิตมนุษย์ไว้ว่า

1. เวนริจิล (Virgil) บอกว่า “ดวงจิตสสาร”
2. เพลโต (Plato) ประกาศว่า “ดวงจิตปกครองเอกภพ”

3. เฮอริสเปอร์ท สเปนเซอร์ (Herbert Spencer) นักปราชญ์บอกว่า “จิตสร้างความคิด หรือความเลว ความสุข หรือความทุกข์ ความร่ำรวยและความยากจน”

ในวิชาสังคมวิทยา มีคำอยู่ 2 คำ คือ Socialization และ Enculturation คำ 2 คำนี้แปลเป็นภาษาไทยว่า “สังคมกร” คำว่า “สังคมกร” หมายถึง

1. กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม – แบบความคิดและการกระทำของสังคมให้แก่คนชาย - หญิงเพื่อสร้างอัตลักษณ์และรูปแบบพฤติกรรมของคนชาย - หญิง ให้ตรงตามความต้องการของสังคม
2. การแปรรูปธุรกิจเอกชนให้เป็นธุรกิจมหาชน
3. แนวโน้มผลิตกรรมลัทธิทุน พัฒนาไปสู่ความเป็นผลิตกรรมมหาชน มากขึ้นๆ

คำว่าสังคมกรในบทนี้เป็นการอธิบายในความหมาย ข้อที่ 1 สถาบันสังคมที่เป็นกลไก “หล่อหลอม” จิตมนุษย์ในสังคมนั้นๆได้แก่⁶

1.สถาบันการศึกษา

เมื่อสำรวจวิถีพัฒนาของมนุษย์ ตั้งแต่ปฐมบรรพจนถึงกาลปัจจุบัน ตั้งแต่มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่อย่างง่าย ๆตามธรรมชาติ จนกระทั่งมีระเบียบวิธีการดำรงชีวิตเชิงซ้อน จะพบข้อเท็จจริงประการหนึ่ง อันตรึงตราเรามากที่สุด ข้อเท็จจริงนี้ก็คือ ไม่ว่าจะมียุคสมัยอยู่รวมกันในที่ใดๆ ที่นั้นๆจะมีกลุ่มชนสนใจในการศึกษา เมื่อกลุ่มชนขยายตัวมากขึ้น ความสนใจนี้จะเจริญแพร่หลายเป็นเงาตามตัวไปด้วยดุจกันที่สุดในที่สุด “สถาบันการศึกษา” จึงเกิดขึ้น

เป้าหมายของการศึกษาอยู่ที่ “การพัฒนาความเป็นพลเมืองดี” (To develop a better Citizenship) และ การพัฒนาเด็กทั้งหลายให้บรรลุ “สถานภาพสูงสุดเท่าที่พวกเขาตั้งความปรารถนาไว้ และสามารถก้าวไปถึง” อาศัยการฝึกอบรมเด็กจากกระบวนการการศึกษา สังคมและรัฐยอมได้รับประโยชน์ในรูปของการพัฒนา

2.สถาบันเศรษฐกิจ

วัฒนธรรมของมนุษย์แตกต่างกันฉันใด รูปแบบระบบเศรษฐกิจย่อยแตกต่างกันฉันนั้น แต่ระบบเศรษฐกิจทุกระบบย่อมเกิดสืบเนื่องมาจาก “ความต้องการทางเศรษฐกิจ” (Economic Wants) 4 ประการของมนุษย์คือ

1. อาหาร
2. เสื้อผ้า
3. ที่อยู่อาศัย

⁶ นวม สงวนทรัพย์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 57-106.

4. สิ่งอำนวยความสะดวกแก่ชีวิตอื่นๆ

พลังขับเคลื่อนเป็นแรงผลักดันให้มนุษย์ทั้งหลายทุกชนชั้นทุ้มเทพลงกาย สติปัญญา ไปในกัมมันตภาพทางเศรษฐกิจได้แก่

1. ความต้องการทางกายภาพ (Physical Needs) ถ้ามนุษย์ไม่ทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งเศรษฐกิจ มนุษย์ก็จะมีอาหารรับประทาน ไม่มีเสื้อผ้าปกปิดร่างกาย ไม่มีที่อยู่อาศัยป้องกันแดด ฝน และอันตราย
2. อำนาจ (Power) มนุษย์ทุกคนมีกิเลสทุกคนต้องการและใฝ่ฝันหา “อำนาจ” ทรัพย์สินสมบัติหรือเงินตรา เป็นรากฐานหรือที่มาแห่งอำนาจ ทุกคนจึงมุ่งทำงานเพื่อจะได้มาซึ่งเงินตรา – อำนาจ
3. การยอมรับนับถือทางสังคม (Recognition) โดยทั่วไป ประชาชนทั้งหลายมีความปรารถนาแฝงเร้นในจิตใจ ที่จะเป็นบุคคลซึ่งคนอื่นยกย่องนับถือ ปรารถนาจะเป็นคนมีสถานภาพทางสังคม ดังนั้น เพื่อให้คนอื่นยอมรับนับถือตน คนจึงจ่ายทรัพย์สินมหาศาลไปในงานสังคม สร้างคฤหาสน์ใหญ่โตประดับร่างกายด้วยเพชรล้ำค่า ดังนั้นคนต้องทำงานเพื่อสะสมทรัพย์มาใช้จ่ายดังกล่าว
4. สวัสดิภาพของคนอื่น (Welfare of others) มารดา บิดาทำงานอาบเหงื่อต่างน้ำ หรือพยายามจับจ่ายเรื่องส่วนตัวอย่างประหยัด เพราะต้องการสะสมทรัพย์และเพื่อเป็นทุนการศึกษาไว้ให้บุตรธิดาของตน

สถาบันเศรษฐกิจเป็นที่มา “การพัฒนาทางวัตถุ” ในรูปแบบอเนกประการของสังคม

3. สถาบันการปกครอง

ณ ที่ใดเราพบว่ามีมนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ร่วมมือกันกระทำกิจการนานาประการของชีวิต แข่งขันซึ่งกันและกันเพื่อบรรลุผลประโยชน์ส่วนตัว ณ ที่นั้น เราจะพบ “กฎ” หรือ “ข้อบังคับ” แบบใดแบบหนึ่ง ที่ใช้ในการควบคุมพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ ในครอบครัว มารดาบิดาเป็นผู้วางกฎข้อบังคับควบคุมบุตรธิดาทุกคน รวมทั้งการเล่นกีฬาที่มีกฎข้อบังคับมากมายยิ่งขึ้น

แต่เดิมการรวมกลุ่มชนเป็นกลุ่มเล็กๆ ความสัมพันธ์ของแต่ละคนเป็นแบบความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างบุคคลต่อบุคคล กฎข้อบังคับโดยทั่วไป จะได้แก่

1. ขนบประเพณี
2. ประชาวิถี
3. จารีต

ซึ่งเป็นข้อบังคับนอกรูปแบบ (Informal) กาลต่อมาเมื่อกลุ่มชนเพิ่มปริมาณมากขึ้น กฎข้อบังคับประเภทรูปแบบ (formal) ซึ่งรู้จักกันในนามของคำว่า “กฎหมาย” จึงได้เกิดขึ้น เชื่อกันว่ากฎหมายนี้ได้พัฒนามาจากชนบประเพณีของกลุ่มชนนั่นเอง

การปกครองของสังคมปฐมบรรพย่อมจะแตกต่างไปจากสังคมปัจจุบัน แม้ในสังคมปัจจุบันการปกครองแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน เมื่อวิเคราะห์ถึงลักษณะอันเป็นสาร์ตละชั้นพื้นฐานของการปกครองแต่รูปแบบแล้ว จะพบว่าการปกครองทุกระบบจะมีลักษณะเป็นสาร์ตละชั้นพื้นฐานตรงกัน 3 ประการด้วยกัน

1. อำนาจ (Power) อำนาจนี้จะมอบแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือแก่คณะหนึ่ง
2. ความพยายามเพื่อความเป็นเอกภาพของกลุ่ม (Unified Effort) คือ "ความคงอยู่ชั่ววันรันดรของกลุ่ม" มีรากฐานเกิดจากความพยายามของปัจเจกชนทั้งหลายที่อุทิศตน เช่นบรรพชนไทยในอดีต
3. พฤติกรรมภายใต้การควบคุม (Regularized Behaviour) สันติของปวงชน คือ หัวใจของสังคม ฉะนั้นหากปล่อยให้ปัจเจกชนแต่ละคนทำอะไรตามใจอย่างไรชอบเขต ความสับสนวุ่นวายก็จะเกิดขึ้น การควบคุมพฤติกรรมของบุคคลจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

เป้าหมายของสถาบันการปกครองก็คือ การให้ประชาชนปฏิบัติตามหน้าที่ของตนให้ตรงต่อสถานะภาพ (Status) ทำให้กลไกของสังคมมี “ระเบียบบัญญัติ” และ “สันติสุข”

4. สถาบันครอบครัว

การอยู่ร่วมกันของชายและหญิง ในรูปลักษณะ “การอยู่ร่วมกันเป็นเอกภาพที่สังคมยอมรับ” เรียกว่า “ครอบครัว” ซึ่งมีความสำคัญมากที่สุดที่สุดในสังคมกร สถาบันครอบครัวจะแตกต่างออกไปตามสภาวะวัฒนธรรม และท้องถิ่นภูมิประเทศ ในทางวิชาการสามารถจำแนกรูปครอบครัวได้เป็น 4 ประเภท

1. เอกภริยาพหุภัสดา (Polyandry) ภรรยาคนเดียวแต่มีสามีหลายคนอยู่ร่วมกัน
 2. เอกภัสดาพหุภริยา (Polygyny) สามีคนเดียวมีภริยาหลายคน
 3. ครอบครัวกลุ่ม (Group Marriage) ชายและหญิงฝ่ายละตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป อยู่รวมกันมีเพศสในหมู่ของตน
 4. เอกภริยาเอกภัสดา (Monogamy) หญิงคนเดียว ชายคนเดียว เป็นสามีภรรยากัน
- ครอบครัวแบบนี้เป็นรูปแบบครอบครัวของคนส่วนใหญ่ในโลกรวมทั้งสังคมไทย

จากข้อเท็จจริงใน วิชาสุพันธุศาสตร์ ได้ยืนยันว่าสถาบันครอบครัวจะบรรลุความเป็นครอบครัวที่มั่นคงได้นั้นเกิดจาก

1. การเลือกคู่ครองได้ถูกต้อง
2. คู่ครองที่มีทัศนคติทางจิตวิทยาที่ดี

3.คู่สมรสสามารถแก้ปัญหาอันสืบเนื่องจาก “ความเป็นบิดามารดา” ได้สำเร็จ

4.ชีวิตเพศรสเปี่ยมสุขทั้งสามี – ภรรยา

5.บิดามารดา มีบทบาท 3 บทบาทดังต่อไปนี้

- บทบาทมารดาบิดา บำรุงขวัญ ปลุกปลอบใจ สร้างสุข ดับทุกข์
- บทบาทพี่ คอยให้ความช่วยเหลือ ประคองมิให้พลีี่ยงพล้ำ
- บทบาทปียมิตร ที่ปรึกษาชี้ช่องทางรุ่งโรจน์ เว้นทางหายนะ

ปัจจัย 5 ประการดังกล่าว ย่อมสร้างสรรค์บุตรแต่ละครอบครัวให้กลายเป็น “ปัจเจกชน” หรือ ประชากรมีคุณภาพสมบูรณ์ด้วย

1. ความพัฒนาทางกายภาพ(Physical Development)
2. ความพัฒนาทางสมอง(Mental Development)
3. ความพัฒนาทางอารมณ์(Emotional Development)
4. ความพัฒนาทางสังคม(Social Development)
5. ความพัฒนาทางจิตใจ(Spiritual Development)

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์อันเกิดจากครอบครัว

5.สถาบันศาสนา

ที่ใดมีมนุษย์ ที่นั่นมีศาสนาการอุบัติขึ้นของศาสนาถือว่าเป็นสากลลักษณะของมนุษยชาติ ในสังคมที่พัฒนาแล้วสถาบันศาสนาเป็นโครงสร้างสถาบันสังคมประการหนึ่ง ในบรรดาโครงสร้างสถาบันสังคมที่สำคัญ ซึ่งรวมตัวกันเป็น “กระสวยสังคม” โดยส่วนรวม เมื่อเปรียบเทียบสถาบันศาสนากับสถาบันอื่นๆ อาจกล่าวได้ว่าสถาบันศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อบทบาทอันแท้จริงแห่งชีวิตมนุษย์

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฒนมหาเถระ) ทรงอธิบายไว้ว่า “คนในโลกนี้ส่วนมากทำไม่จริงนับถือศาสนา น่าจะตอบอย่างสั้นๆว่า เพราะคนส่วนมากเห็นว่าศาสนาอาจจะเป็นสรณะ คือ ที่พึ่งหรือเป็นสรณะของตนเองได้ เมื่อใดคนเห็นว่าศาสนาใดไม่เป็นสรณะ คือที่พึ่งของตนได้แล้ว ก็จะเสื่อมหรือเลิกนับถือศาสนานั้นเมื่อนั้น ฉะนั้น ศาสนาที่ดำรงอยู่ได้จึงต้องเป็นศาสนาที่อาจเป็นสรณะของคนได้จริง แต่ก็ต้องเกี่ยวแก่คนด้วยเหมือนกัน

คือ แม้จะเป็นศาสนาที่เป็นสภระได้จริง ถ้าไม่นับถือไม่ถึงเป็นสภระ จริงหรือนับถือถึงเป็นสภระในทางผิด ก็จะทำให้ศาสนาเสื่อมไปได้เหมือนกัน เหมือนอย่างเอกราชหรืออิสระภาพของประเทศชาติซึ่งเป็นของดี ถ้าคนในประเทศไม่รักษาไว้ให้ดีก็อาจเสียไปได้ การที่เสียนั้นมิใช่เป็นเพราะเอกราชหรืออิสระภาพนั้นไม่ดี แต่เป็นเพราะรักษาไว้ไม่ดีเอง ฉะนั้นศาสนิกคือคนที่นับถือศาสนาเอง จึงเป็นเหตุให้ศาสนาเสื่อมไปได้ รวมความว่าศาสนาที่จะดำรงอยู่ได้เพราะศาสนาเป็นสภระได้จริง คนนับถือหรือถึงเป็นสภระจริง”

อนึ่ง ศาสตราจารย์ บี.ซี. รાય (B.C Rai) อธิบายถึงความสำคัญของศาสนาไว้ดังนี้ “ศาสนา คือ “ประมวลหลักความคิด” เกี่ยวกับชีวิต อิทธิพลของศาสนามีต่อพฤติกรรมและวิถีชีวิตปัจเจกชนทั้งหลาย และศาสนาอีกนั้นแหละที่เป็น “สื่อ” สำคัญแห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและพฤติกรรมทางสังคม ศาสนาเข้ายึดครองอาณาจักรชีวิตของมนุษย์ ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เมื่อกล่าวโดยสรุป บทบาทสำคัญของศาสนาที่มีต่อชีวิตสังคมมีดังนี้

1. เป็นรากฐานของสังคม อุดมการณ์และค่านิยมของศาสนาจะเป็นอย่างเดียวกับค่านิยมและอุดมการณ์ทางสังคม ศาสนาเป็นพลังบังคับให้ประชาชนปฏิบัติตามปทัสสถานและค่านิยม ข้อนี้เท่ากับเป็นการดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของสังคมนั้นๆ และส่งเสริมค่านิยมของสังคม
2. พัฒนาสมบัติที่ดีในมนุษย์ มนุษย์ย่อมไม่สามารถดำเนินชีวิตอย่างผาสุกในสังคมได้ ถ้าหากว่าเขาไร้เสียซึ่งคุณสมบัติที่ดี ศาสนาเป็นพลังเร่งเร้าให้มนุษย์ เสริมสร้างคุณสมบัติที่ดีให้ เกิดแก่ตนเอง เพราะฉะนั้นศาสนาจึงเท่ากับช่วยการดำรงอยู่แห่งสังคมด้วย
3. สร้างสภระและอำนาจแก่ปัจเจกทั้งหลายในการเผชิญหน้าและแก้ปัญหาชีวิต นานาประการอย่างสัมฤทธิ์ผลบุคคลทั้งหลายผู้เชื่อมั่นในหลักธรรมของศาสนาจะรู้สึกว่าเขาไม่มีชีวิตอยู่อย่างโดดเดี่ยว เขามีพลังในการเผชิญหน้ากับปัญหาชีวิตทุกรูปแบบ และก็ยังสามารถแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพดียิ่งอีกด้วย
4. อบรมสั่งสอนความเป็นผู้มีกุศลจิต ให้เกิดขึ้นในใจมนุษย์ ซึ่งพัฒนาชีวิตไปสู่เส้นทางบริสุทธิ์แห่งพฤติกรรมของสมาชิกของสังคม
5. เป็นวิธควบคุมพฤติกรรมทางสังคมอันทรงอำนาจเพราะมนุษย์เชื่อแน่วแน่ในคำสอนของศาสนา
6. เป็นประทีป เข้มทิศ และระบบควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ เพราะความเชื่อมั่นในศาสนา ปัจเจกชนทั้งหลายจึงไม่ล่องละเมียดปทัสสถานทางสังคม เขากลับการถูกกลโกงทั้งในโลกนี้และโลกหน้า
7. มีอิทธิพลต่อวิธีการพัฒนาชีวิตทางเศรษฐกิจของสังคม

ภาพที่ 2.9 แสดงสัญลักษณ์ศาสนาในโลก

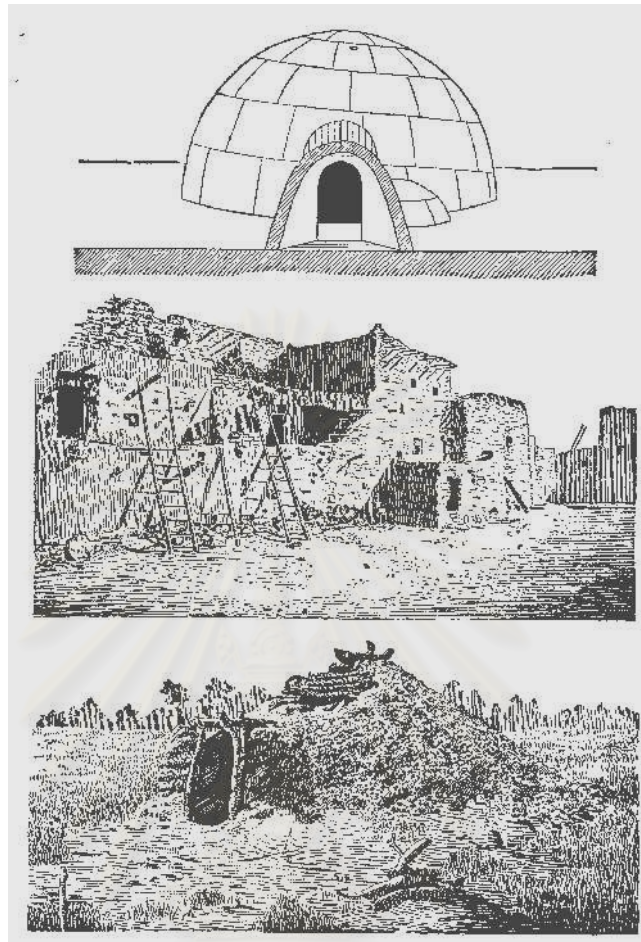

โจคิม แวก อธิบายว่าเอกลักษณ์สากลของศาสนามี 3 ประการด้วยกันคือ

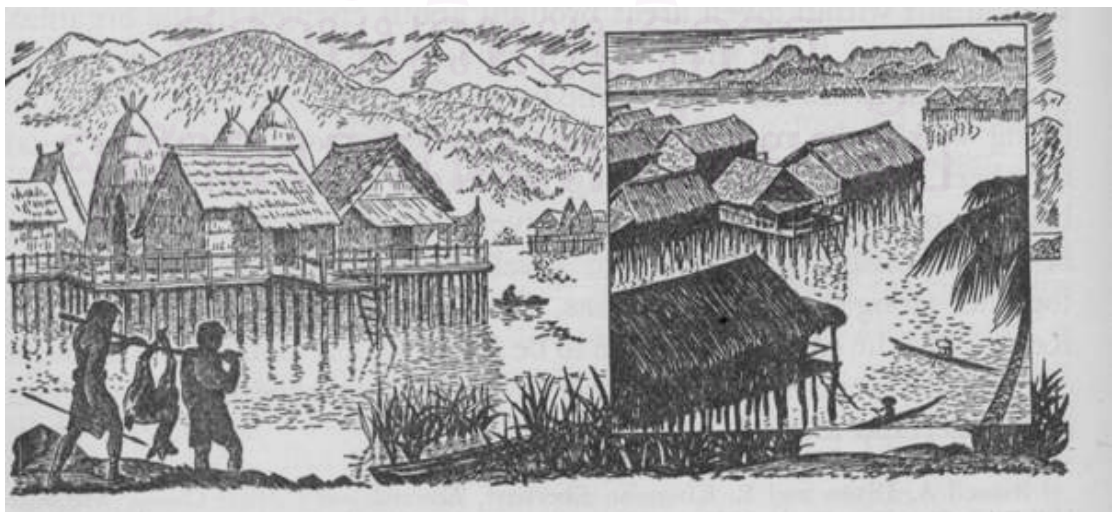
- 1.ระบบคำสอน (Theoretical System) หมายถึงระบบความเชื่อ
- 2.ระบบการปฏิบัติ (Practical System) ได้แก่ การประกอบศาสนพิธีตามลัทธิศาสนา
- 3.ระบบสังคม (Sociological System) เป็นคำสอนเกี่ยวกับสัมพันธ์ภาพทางสังคมของประชาชน

สังคมหรือเมืองที่มีประชากรดำรงชีวิตตามหลักคำสอนทางศาสนา ย่อมเป็น “เมืองอารยะ” ส่งผลให้ชาติเป็นอารยชาติ

ภาพที่ 2.10 แสดงผลการพัฒนาทางจิตที่แสดงออกในรูปของที่อยู่อาศัย

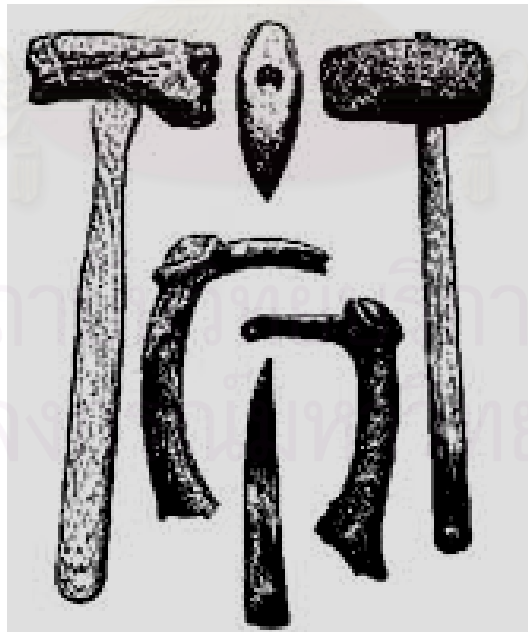
ภาพที่ 2.11 แสดงผลการพัฒนาทางจิตที่แสดงออกในรูปของที่อยู่อาศัย

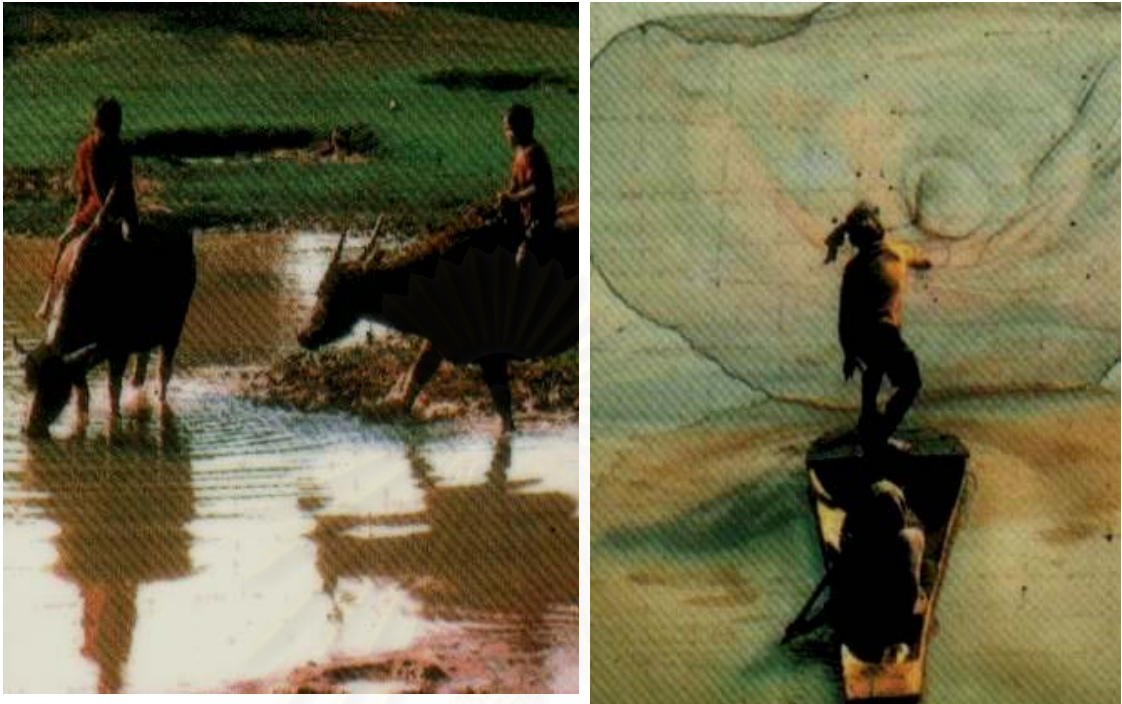
ภาพที่ 2.12 แสดงผลการพัฒนาทางจิตที่แสดงออกในรูปของที่อยู่อาศัย

ภาพที่ 2.13 แสดงผลการพัฒนาทางจิตที่แสดงออกในรูปของอุปกรณ์การทำมาหากิน

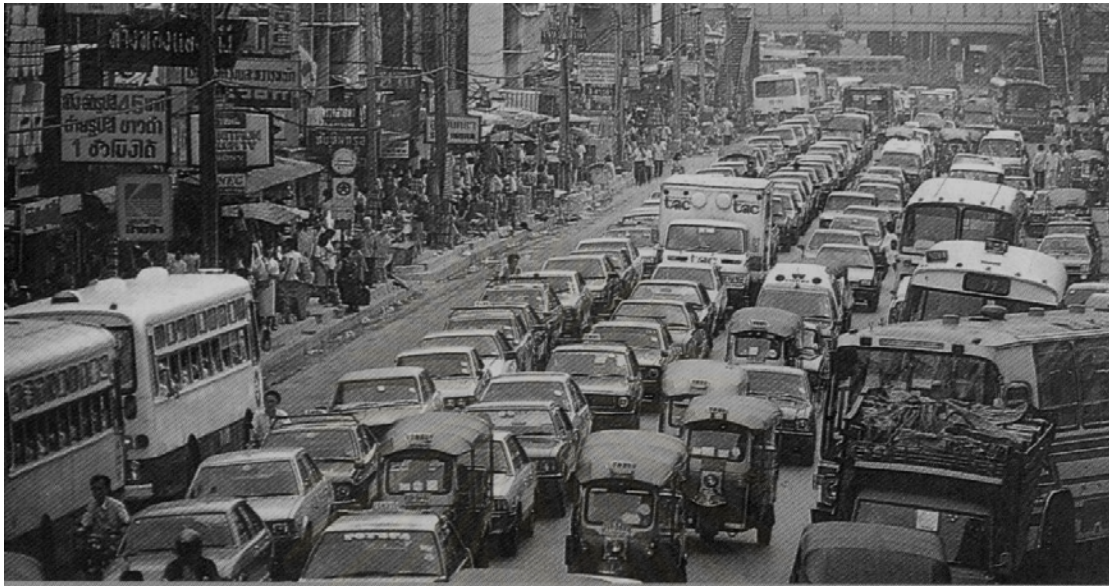
ภาพที่ 2.14 แสดงผลการพัฒนาทางจิตที่แสดงออกในรูปของอุปกรณ์การทำมาหากิน

ภาพที่ 2.15 แสดงผลการพัฒนาทางจิตที่แสดงออกในรูปของอุปกรณ์การทำมาหากิน

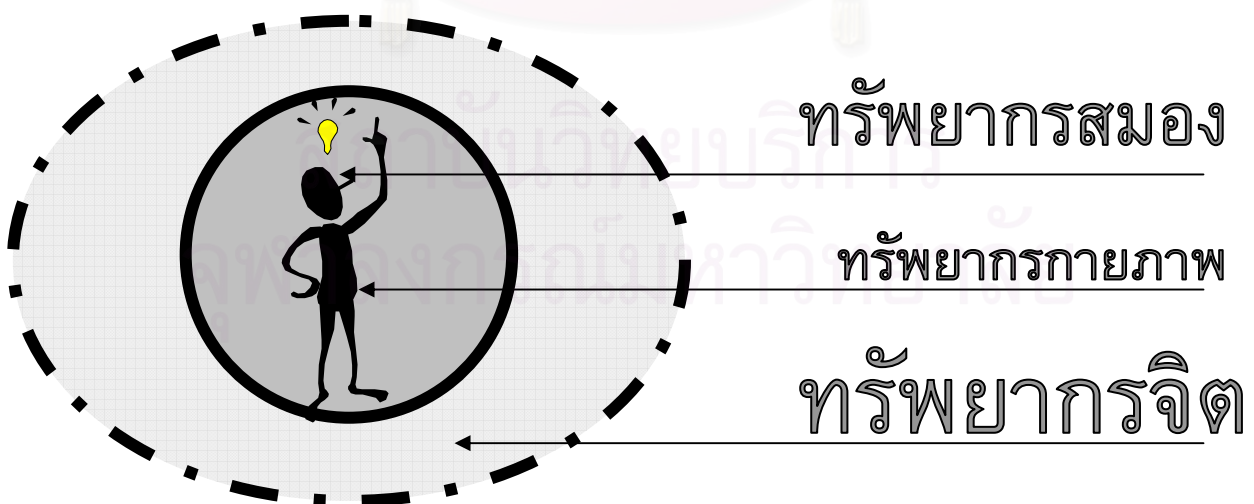
ภาพที่ 2.16 แสดงผลการพัฒนาทางจิตที่แสดงออกในรูปของอุปกรณ์การคมนาคม

การพัฒนาระดับความเป็นคน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาเมืองทุกเมืองในโลก เกิดจากการพัฒนาพลังศักยภาพ 3 ประการอันได้แก่

1. การพัฒนาทรัพยากรกายภาพ
2. การพัฒนาทรัพยากรสมอง
3. การพัฒนาทรัพยากรจิต

แผนภูมิที่ 2.2 แสดงความสัมพันธ์ของพลังศักยภาพทั้ง 3

การพัฒนาทั้ง 3 ประการดังกล่าวมา ประมวลเป็น “เอกรูป” หรือ “บูรณาการของชีวิต” ซึ่งต้องพัฒนาพร้อมกันไป ชีวิตจึงจะพัฒนา ดังนั้น มนุษย์ไม่ว่าจะมี

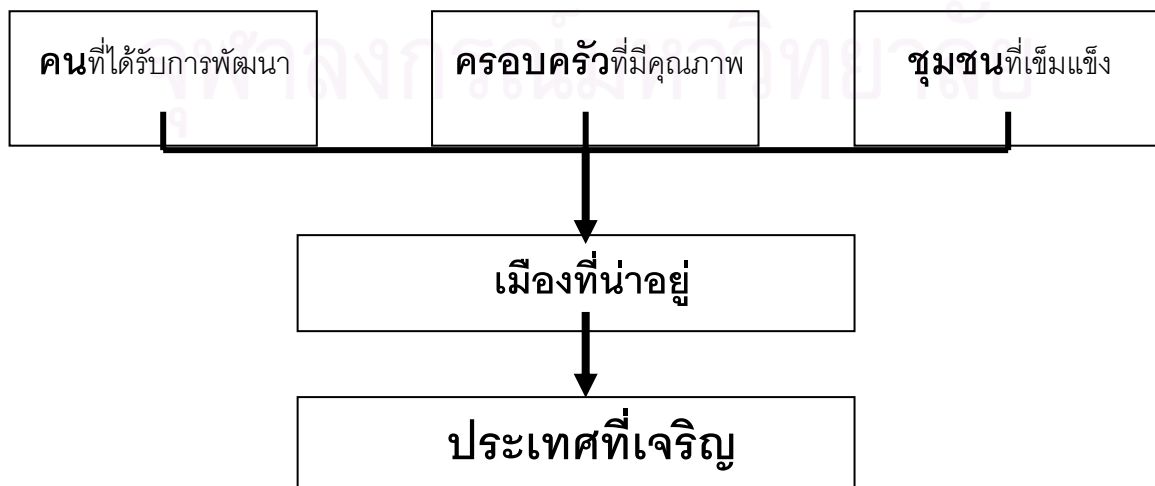
1. เชื้อชาติใด ภาษาใด
2. อยู่ในที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ใด
3. รูปแบบวัฒนธรรมเป็นอย่างไร

พลังศักยภาพ 3 ประการนี้ที่ไม่ได้รับการพัฒนาหรือพัฒนาเพียงเล็กน้อย ปานกลาง ระดับสูง หรือไม่สมบูรณ์ครบ 3 ประการ ก็จะแสดงออกในรูปแบบชีวิตที่เขาดำรงชีวิตอยู่ ณ สถานที่นั้นๆ เช่น คนก่อนประวัติศาสตร์จะมีรูปแบบที่อยู่และวัฒนธรรมระดับหนึ่ง ส่วนชาติที่ค่อยพัฒนาและพัฒนาแล้วก็มีรูปแบบที่แตกต่างกัน เพราะความไม่สมดุลย์หรือขาดความเป็นเอกรูปหรือไร้เสียซึ่งบูรณาการของชีวิตในเรื่อง ศักยภาพ 3 ประการของชีวิต ดังกล่าวข้างต้น จึงสามารถบ่งชี้ถึงวิถีชีวิตของคน ซึ่งแสดงออกในรูปของ

1. อาคารที่อยู่อาศัย
2. สาธารณูปโภค
3. ผังเมือง
4. ประชาวิถี
5. บรรทัดฐานทางสังคม
6. กฎหมายของสังคม
7. รูปแบบวัฒนธรรม ทั้ง “รูปธรรม” และ “นามธรรม”
8. สถาบันทางสังคม ซึ่งได้แก่ ครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ศาสนา

กล่าวโดยสรุปได้ว่า คนที่มีระดับการพัฒนาทรัพยากรทั้ง 3 ประการ ในระดับที่สมดุลย์ จะแสดงออกในรูปของเมืองที่น่าอยู่

แผนภูมิที่ 2.3 แสดงความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่ได้รับการพัฒนา กับเมืองที่น่าอยู่

ภาพที่ 2.17 แสดงระดับของคนที่แสดงออกมาในสิ่งแวดล้อมของเมือง

ภาพที่ 2.18 แสดงระดับของคนที่แสดงออกมาในสิ่งแวดล้อมของเมือง

ภาพที่ 2.19 แสดงระดับของคนที่แสดงออกมาในสิ่งแวดล้อมของเมือง

ภาพที่ 2.20 แสดงระดับของคนที่แสดงออกมาในสิ่งแวดล้อมของเมือง

ภาพที่ 2.21 แสดงระดับของคนที่แสดงออกมาในสิ่งแวดล้อมของเมือง

ภาพที่ 2.22 แสดงระดับของคนที่แสดงออกมาในสิ่งแวดล้อมของเมือง

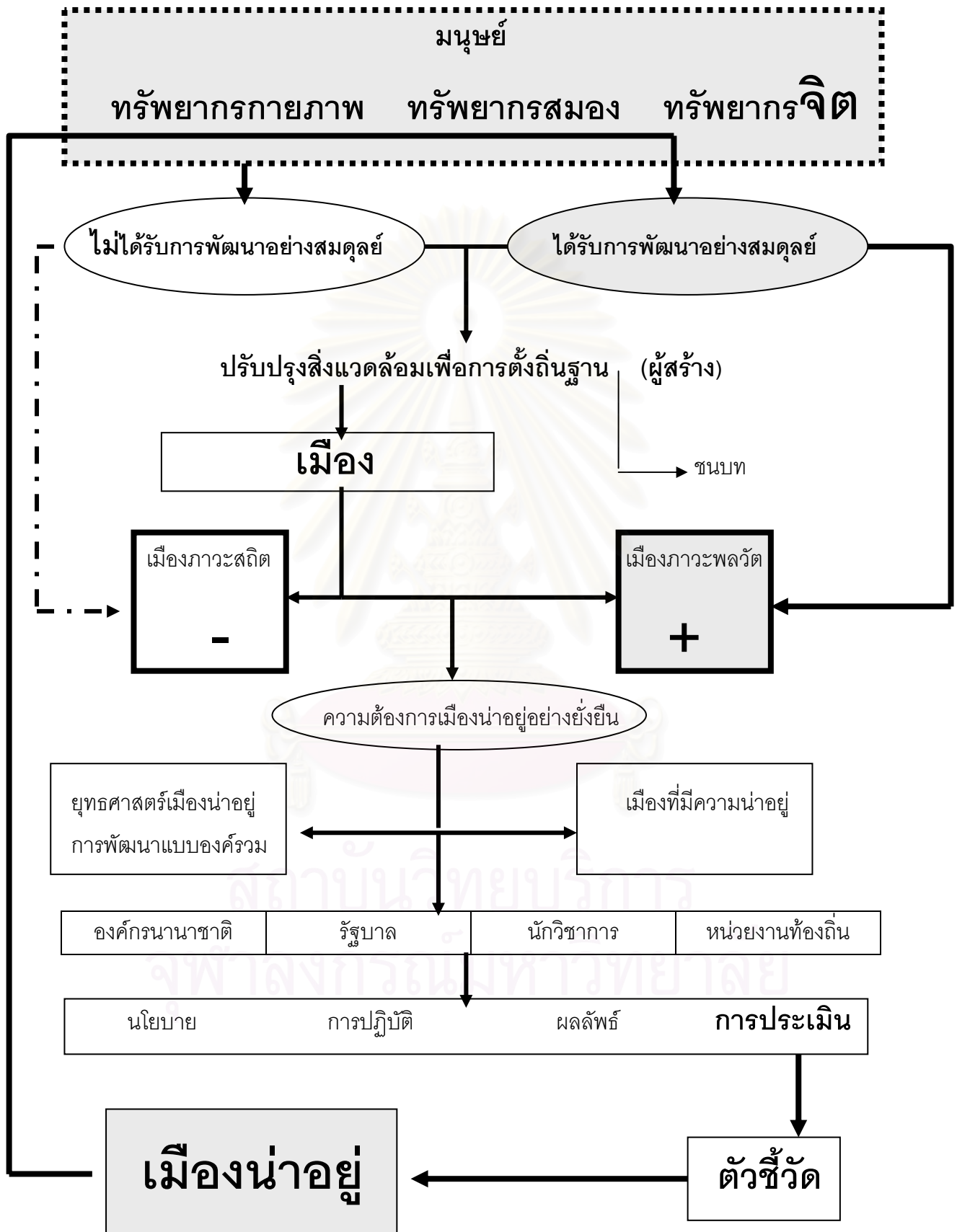
ภาพที่ 2.23 แสดงระดับของคนที่แสดงออกมาในสิ่งแวดล้อมของเมือง

ภาพที่ 2.24 แสดงระดับของคนที่แสดงออกมาในสิ่งแวดล้อมของเมือง

2.3. โครงร่างงานวิจัย

มนุษย์ซึ่งมาจากการกำเนิดเหมือนกันแต่แตกต่างกันในทรัพยากรพลังศักยภาพในของแต่ละบุคคล 3 ประการคือ

1. ทรัพยากรกายภาพ
2. ทรัพยากรสมอง
3. ทรัพยากรจิต

การพัฒนาทรัพยากรทั้ง 3 ของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลคือ ครอบครัว ชุมชน เมือง และประเทศ ที่มีความแตกต่างกันทำให้การปรับปรุงสิ่งแวดล้อมเพื่อการตั้งถิ่นฐานของแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน โดยมนุษย์ผู้สร้างที่มีความแตกต่างกันหากการพัฒนาทรัพยากรทั้ง 3 ประการดีและสมดุลจะเกิดเมืองที่อยู่ในภาวะพลวัต มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา แต่หากมนุษย์ผู้สร้างพัฒนาทรัพยากรทั้ง 3 ประการ ไม่ดีหรือไม่สมดุลจะเกิดเมืองในภาวะสถิต ปัญหาดังกล่าวที่ปรากฏนี้เองเป็นเหตุให้เกิดความต้องการ “เมืองน่าอยู่” โดยสามารถจำแนกความหมายได้เป็น

- เมืองที่มีความน่าอยู่
- ยุทธศาสตร์เมืองน่าอยู่การพัฒนาแบบองค์รวม

แนวความคิดดังกล่าวมีหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนในการสร้างแนวทางการปฏิบัติ และดำเนินการโครงการต่างๆ 4 ระดับด้วยกันเริ่มตั้งแต่ องค์การนานาชาติ ,นักวิชาการ ,รัฐบาล และหน่วยงานท้องถิ่น แสดงออกรูปของ

1. นโยบาย
2. การปฏิบัติ
3. ผลลัพธ์
4. การประเมิน

ลำดับสุดท้ายคือ การประเมินซึ่งทุกหน่วยงานได้สร้าง “ตัวชี้วัด” ขึ้นเพื่อใช้ในส่วนที่รับผิดชอบจะได้เสนอผลการศึกษาในบทที่ 3 ได้รวบรวมเอกสารของหน่วยงานต่างๆเพื่อทำการศึกษาเช่น องค์การอนามัยโลกซึ่งเป็นต้นแบบของหน่วยงานต่างๆ

แต่จากการศึกษาและวิเคราะห์การสร้างตัวชี้วัดเพื่อวัดเมืองน่าอยู่นั้นจะเป็นการวัดที่ถูกต้องถึง “เหตุ” อันทำให้เกิดสภาพแวดล้อมต่างๆนั้นคือ ระดับการพัฒนาทรัพยากรพลังศักยภาพของมนุษย์แต่ละบุคคลในพื้นที่เมืองนั้นมีระดับการพัฒนาที่ดีและสมดุลเพียงใด ซึ่งจะสะท้อนออกมาเป็นสภาพแวดล้อมของเมืองนั้นๆ

บทที่ 3

การศึกษาตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่

บทนี้จะเป็นการศึกษาถึงความหมายและองค์ประกอบของ “เมืองน่าอยู่” ทั้งเชิงรูปธรรม และเชิงนามธรรม ของหน่วยงานในระดับต่างๆ , ระดับของความเกี่ยวข้องของเมืองน่าอยู่ เพื่อสร้างความเข้าใจในแนวทางการสร้างตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการประเมินนำไปสู่การวิเคราะห์ตัวชี้วัดของหน่วยงานต่างๆ สรุปเป็นแนวทางการพัฒนาตัวชี้วัดที่เหมาะสมต่อไป

3.1 ความหมายของเมืองน่าอยู่

3.1.1 ความหมายของเมืองน่าอยู่ในเชิงรูปธรรม

ความหมายรูปธรรมของ “เมืองน่าอยู่” คือ เมืองในรูปของการตั้งถิ่นฐานที่มีคุณสมบัติของความน่าอยู่อาศัยนั้นต้องมีคุณลักษณะอย่างไร มีหน่วยงาน, นักวิชาการและนักวิจัยได้นำเสนอไว้ในหลายแนวทาง โดยแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

1. หน่วยงานสากลที่ให้ความหมายครอบคลุมเมืองทั่วโลก
2. หน่วยงานรัฐในประเทศไทย
3. นักวิชาการและนักวิจัย
4. ท้องถิ่นซึ่งมีการนำยุทธศาสตร์การพัฒนา “เมืองน่าอยู่” ไปใช้

ระดับที่ 1 หน่วยงานสากล

แนวคิด “เมืองน่าอยู่” นั้นได้เริ่มเข้ามาสู่ประเทศไทยซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติของหน่วยงานสากลในปัจจุบันนั้นมาจาก 2 หน่วยงานหลักเป็นแนวทางหลักซึ่งใช้เป็นแนวทางกับประเทศสมาชิกทั่วโลก คือ

1. องค์การสหประชาชาติในปี 2535 ในแผนปฏิบัติการท้องถิ่น ศตวรรษที่ 21 เสนอแนวคิด “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ซึ่งมีบริบทว่าด้วยการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ จึงเป็นกรอบในการดำเนินงานภายใต้แนวคิด “การพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน”

ดังนั้น การบูรณาการแนวคิดเรื่องเมืองน่าอยู่และแนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะเมืองน่าอยู่เป็นผลลัพธ์อย่างหนึ่งของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการด้วยกันคือ

1. **ความน่าอยู่** (Livability) ซึ่งหมายถึงการที่ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข และได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในทุกระดับของสังคม รวมถึงกลุ่มยากจนในเมือง และชนบท

2. ความสามารถในการแข่งขัน (Competitive & Productive) **เมืองน่าอยู่** จะต้องมีการขยายตัวของภาวะการจ้างงาน รายได้และการลงทุนด้วย รวมทั้งการพัฒนาทางสังคม วัฒนธรรม เพื่อสังคมมีความเข้มแข็งและเชื่อมต่อความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก และช่วยเสริมสร้างการพัฒนาชนบทและ
3. ความเป็นธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึงทุกภาคส่วนในสังคมมีความเป็นเอกภาพมีการบริหารราชการอย่างโปร่งใส มีความยุติธรรม ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มคิดไปจนถึงการลงมือปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพข้าราชการให้สามารถรองรับการปรับเปลี่ยนทัศนคติและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

ในแผนปฏิบัติการท้องถิ่น ศตวรรษที่ 21 ส่วนที่ 1 ด้านสังคมและเศรษฐกิจมีบทที่ว่าด้วยการตั้งถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืนยังได้แบ่งหัวข้อสำคัญออกเป็น 8 หมวด คือ

1. จัดหาที่อยู่อาศัยให้ประชาชนอย่างเพียงพอ
2. ปรับปรุงระบบบริหารการพัฒนาเมือง
3. ส่งเสริมการวางแผนและการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน
4. ส่งเสริมการจัดบริการโครงสร้างพื้นฐานทางด้านสิ่งแวดล้อมแบบเบ็ดเสร็จ ทั้งด้านแหล่งน้ำ สุขาภิบาล ระบบระบายน้ำ และการกำจัดขยะ
5. ส่งเสริมการใช้พลังงาน และการขนส่งจราจรแบบยั่งยืน
6. ส่งเสริมการวางแผนและการจัดการพื้นที่ชุมชนที่มีแนวโน้มการเกิดภัยพิบัติ
7. ส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมก่อสร้างแบบยั่งยืน
8. ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเสริมสร้างขีดความสามารถในการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานมนุษย์

จากองค์ประกอบทั้ง 3 เรื่อง รวมทั้งหัวข้อสำคัญทั้ง 8 หัวข้อ จะเห็นได้ว่า มีความครอบคลุม ทั้ง กายภาพ สังคม เศรษฐกิจ และการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่ ซึ่งมี “มนุษย์” เป็นส่วนสำคัญ

2. องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) หรือ WHO เป็นองค์การสากลที่เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ มีสมาชิกทั้งสิ้น 191 ประเทศ ก่อตั้งขึ้นวันที่ 7 เดือน เมษายน ปี ค.ศ. 1948 โดยได้แสดงเป้าหมายของ WHO คือ **“การทำให้ประชากรของโลกมีระดับคุณภาพชีวิตสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้”** ในข้อบัญญัติของ WHO นั้นไม่เพียงแต่ความต้องการให้ประชากรของโลกปราศจากโรคและความเสื่อมของศีลธรรมแล้ว ยังต้องการให้โลกมีสภาพทางกายภาพที่สมบูรณ์ , ประชากรของโลกมีสภาพจิตใจและอยู่ในสังคมที่ผาสุก

ศ. ร.อ. นพ. ไชยยันตร์ ได้เรียบเรียงจากหนังสือเรื่อง Healthy Cities โดย องค์การอนามัยโลก(WHO)ซึ่งประเทศต่างๆทั่วโลกใช้เป็นแนวทางในปัจจุบัน เมืองน่าอยู่นั้นหมายถึง " เมืองที่มีการสร้างสรรค์และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพและสังคมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการขยายแหล่งทรัพยากรของชุมชน โดยให้ประชาชนในชุมชนนั้นมีส่วนร่วมและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเกี่ยวกับการดำเนินวิถีทางของชีวิต เพื่อให้ได้ศักยภาพหรือคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุด เมืองน่าอยู่นั้นนอกจากหมายถึงเมืองที่มีพลเมืองที่มีสุขภาพดีแล้ว ยังหมายถึงเมืองที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี เมืองที่มีการจราจรดี เมืองที่มีมลภาวะน้อยที่สุด "

รวมความว่าเมืองที่น่าอยู่อย่างยั่งยืนคือ คนกับธรรมชาติจะต้องอยู่ร่วมอย่างเกื้อกูลกัน เป็นเมืองที่ประชาชนใช้ชีวิตอยู่ด้วยความผาสุก มีสิ่งอำนวยความสะดวก ผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองมีสุขภาพที่ดีทั้งกายและใจ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับระบบนิเวศ คนในเมืองจะต้องมีความสุข มีมาตรฐานตามที่สมาชิกในเมืองคาดหวังและสามารถคงเอกลักษณ์ของเมืองไว้ได้ ดังนั้นลักษณะที่สำคัญของเมืองที่น่าอยู่และยั่งยืนในแต่ละเมืองนั้น จึงไม่จำเป็นต้องเหมือนกันเสมอไป ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะและความต้องการของประชาชนในแต่ละเมือง

นอกจากความหมายแล้วสำนักงานองค์การอนามัยโลก ภาคพื้นยุโรปได้กำหนดแนวทางเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของกำหนดไว้ 11 ประการ คือ

- 1.มีสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและที่อยู่อาศัยสะอาดปลอดภัย
- 2.มีระบบนิเวศอยู่ในภาวะสมดุลและยั่งยืน
- 3.มีชุมชนเข้มแข็ง ช่วยเหลือเกื้อกูลไม่เอาัดเอาเปรียบกัน
- 4.ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนด ควบคุมตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ
- 5.ประชาชนได้รับปัจจัยพื้นฐานของชีวิต (อาหาร น้ำ ที่พักอาศัย ความปลอดภัย มีรายได้ และมีงานทำ)
- 6.ประชาชนมีสิทธิมีโอกาสรับรู้ข่าวสาร มีการติดต่อประสานงาน และระดมความคิด ประสพการณ์ เพื่อทำงานร่วมกันในชุมชน
- 7.ประชาชนมีสุขภาพที่ดี มีอัตราการเจ็บป่วยในระดับต่ำ
- 8.มีระบบเศรษฐกิจที่หลากหลาย มีชีวิตชีวา มีนวัตกรรมอยู่เสมอ
- 9.มีการเชื่อมโยงมรดกทางวัฒนธรรมวิถีการดำรงชีวิตรวมทั้งเอกลักษณ์ของกลุ่มชนแต่ละชุมชน
10. มีการพัฒนาเป็นไปอย่างกลมกลืน และส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีที่มีมาในอดีต

11. มีระบบบริการทางสาธารณสุข และการรักษาพยาบาลที่ทั่วถึงเหมาะสมสำหรับประชาชนทุกคน

จากการเสนอความหมายของเมืองน่าอยู่ของ WHO จะเห็นได้ว่าเป็นความหมายกว้างๆ ครอบคลุมในทุกเรื่องแต่ได้เสนอในประเด็นที่สำคัญไว้ดังนี้

1. ต้องมีการสร้างสรรค์และปรับปรุงเมืองทั้งทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง
2. เน้นการมีส่วนร่วมและความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ
3. มีมาตรฐานตามที่สมาชิกในเมืองเมืองนั้นคาดหวัง

4. รายละเอียดของลักษณะเมืองน่าอยู่ในแต่ละเมืองไม่เหมือนกันต้องมีเอกลักษณ์เฉพาะจากประเด็น ทั้ง 4 ข้อจะเห็นได้ว่าเน้นความต้องการของ “มนุษย์” การพัฒนาซึ่งต้องเกิดจากมนุษย์ และความเข้าใจในระดับการพัฒนาทรัพยากรพลังศักยภาพทั้ง 3 ของแต่ละแหล่ง หล่อหลอมที่แตกต่างกัน ดังนั้นความต้องการในแต่ละพื้นที่จะแตกต่างกันขึ้นกับความสมดุลย์ของการพัฒนามนุษย์นั่นเอง กรอบความคิดนี้สามารถนำมาพัฒนาปรับใช้ได้กับทุกเมืองในโลก

ระดับที่ 2 หน่วยงานรัฐในประเทศไทย

จากแนวทางของหน่วยงานสากล ของเมืองน่าอยู่ ประเทศไทยได้ร่วมเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติและได้รับอนุสัญญา แผนปฏิบัติการท้องถิ่น ศตวรรษที่ 21 มาปฏิบัติโดยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2542 กำหนดให้การพัฒนาเมืองน่าอยู่เป็น “วาระแห่งชาติ” ที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยหน่วยงานต่างๆ ในรูปของนโยบาย โครงการ จนถึงการประเมินโดยการสร้างชุดตัวชี้วัด การวิจัยนี้ได้ศึกษาถึงหน่วยงานของรัฐ 2 หน่วยงาน คือ คณะกรรมการนโยบายกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการจาก นโยบายวาระแห่งชาติ โดยการทดลองสร้างตัวชี้วัดและดำเนินการใช้ปฏิบัติในเมืองหลัก 5 แห่ง และอีกหนึ่งหน่วยงานคือ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานที่มีส่วนสำคัญในการดูแลการปฏิบัติงานของท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญในการพัฒนาเมือง โดยมีการให้ความหมาย “เมืองน่าอยู่” ในเชิงนามธรรมไว้ดังนี้

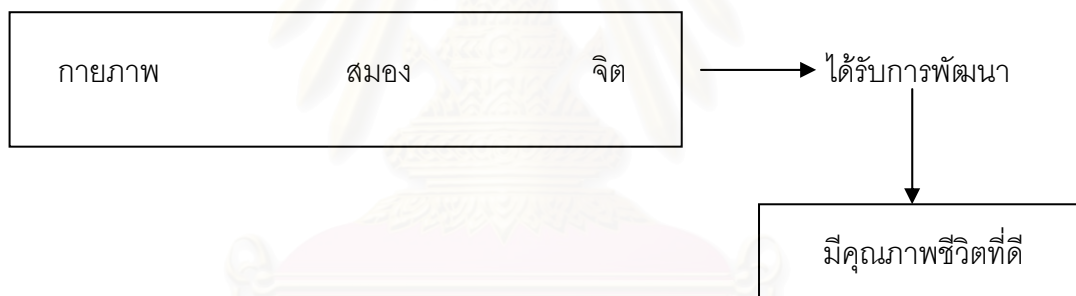
1. คณะกรรมการนโยบายกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น(2542) ได้เสนอ นิยามความเป็นเมืองน่าอยู่มีความหมายครอบคลุมถึง “ ความน่าอยู่ ทั้งในด้านสภาพแวดล้อม และกายภาพ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน มีสังคมที่เอื้ออาทร มีชุมชนเข้มแข็งผู้คนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาร่วมกัน ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ทั้งนี้ความเป็นเมืองน่าอยู่จะแตกต่างกันไปตามสภาพพื้นฐานและความต้องการของคนในชุมชนสังคมของแต่ละเมือง และเมืองน่าอยู่นั้นในทางกายภาพจะต้องมีขนาดที่พอเหมาะกับภูมิประเทศและประชากร “

2.กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย(2544) มีนโยบายมุ่งเน้นกระบวนการพัฒนาเมือง โดยให้นิยามของการพัฒนาเมืองน่าอยู่คือ “ ให้เมืองมีความน่าอยู่ ทั้งด้านสภาพแวดล้อม คุณภาพชีวิตที่ดี มีสังคมที่เอื้ออาทร มีชุมชนเข้มแข็ง ผู้คนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาร่วมกัน ประชาชนอยู่อย่างผาสุกทั้งกายและใจ มีความสะดวกสบายและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีระบบเศรษฐกิจดีมีมั่นคง มีวัฒนธรรมและจิตวิญญาณที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองและชุมชน “

จากหน่วยงานของรัฐทั้ง 2 ซึ่งเป็นระดับหน่วยงานที่กำหนดนโยบายรับแนวความคิดจากหน่วยงานสากล เป็นอนุสัญญานำมาพัฒนาเพื่อเป็นกรอบแนวทางของการดำเนินการต่อไปตามหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงาน จากแนวคิดจะเห็นได้ว่า

1. เน้นการพัฒนามนุษย์และความต้องการของมนุษย์เป็นสำคัญทั้งทาง กายภาพ สมอง จิต

แผนภูมิที่ 3.1 สรุปความสัมพันธ์การพัฒนามนุษย์กับคุณภาพชีวิต

2. ระบุถึงความต้องการที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ทั้งด้านภูมิศาสตร์, ด้านวัฒนธรรม
3. ระบุถึงระดับการรวมกลุ่มของมนุษย์ใน 3 ระดับคือ บุคคล, ชุมชน และเมือง

ระดับที่ 3 นักวิชาการและนักวิจัย

สมฤดีและคณะ(2538) ได้เสนอวิสัยทัศน์ของเมืองน่าอยู่ในประเทศไทยไว้ดังนี้ วิสัยทัศน์ของเมืองน่าอยู่และยั่งยืน นั้นภายในแต่ละเมือง จะต้องมีความเหมาะสมที่ดีทำให้พลเมืองในเมืองนั้นสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข นั่นคือ มีความสะดวกในด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่างๆ เช่น สถานศึกษาและโรงพยาบาล รวมทั้งการสัญจรและคมนาคม มีบรรยากาศที่ดีในการทำธุรกิจงานและการพักผ่อน สะอาด สวยงาม และปลอดภัย ประชาชนมีสุขภาพจิตที่ดี มีความรู้สึกเป็นเจ้าของเมืองนั้นๆ ร่วมกัน มีความภูมิใจใน

ชุมชนเมืองและวัฒนธรรมเมืองของตน มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อสาธารณะ มีความใฝ่รู้และความใฝ่ฝัน และสามารถพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลและสร้างสรรค์ผลงานต่างๆ ตามจินตนาการของตนได้อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันด้านธุรกิจ งานค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ หรือการรังสรรค์งานศิลปวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมดังกล่าวจะเอื้อให้เกิดนวัตกรรมขึ้นในเมืองได้ และทำให้เมืองมีวิญญาณของเมืองนั่นเอง คือจะสะท้อนถึงบุคลิกภาพของชาวเมืองนั้น ไม่ใช่สะท้อนความต้องการของคนจากนอกพื้นที่

จรัญพัฒน์ ภูวนันท์ (2544) ได้ให้นิยามของเมืองน่าอยู่ เป็นเมืองที่มีระบบทางฟิสิกส์ , ระบบทางชีวะ และระบบทางสังคมที่ครบถ้วนสมบูรณ์หรือเพียงพอ มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ (ทั้งในระบบย่อยและระบบรวม) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเป็นเมืองที่มีกายภาพ (สภาพแวดล้อม) มีชีวิต และสังคมที่ดี เหมาะแก่การอยู่อาศัย

ภูชัย สัปพันท์ (2538) ได้ให้นิยามความน่าอยู่ของเมือง หมายถึง คุณสมบัติที่ดีของเมืองที่เกิดจากการจัดองค์ประกอบเมืองต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม และมีคุณภาพซึ่งมีผลให้เมืองเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม สะดวก มีชีวิตชีวา เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีต่อชาวเมือง ทำให้ชาวเมืองใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

การวิเคราะห์กรอบแนวความคิดที่มีได้คิดให้ใช้เฉพาะพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง เป็นกรอบแนวคิดของนักวิชาการทั้ง 3 ท่านนี้ ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบจากหลักความคิดที่ยึดระดับการพัฒนามนุษย์เป็นหลักสำคัญของการกำเนิดเมืองในภาวะต่างๆ สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. สมฤดีและคณะ ได้กล่าวถึง ในการพัฒนา 2 ด้านคือ การพัฒนาวัตถุประสงค์เพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และการพัฒนามนุษย์ใน พลังศักยภาพทั้ง 3 คือ กายภาพ , สมอ และจิต และการกล่าวถึงเมืองที่เป็นพลวัต

2. จรัญพัฒน์ ภูวนันท์ ได้กล่าวถึงการมองเมืองให้แตกออกเป็นระบบ เน้นการพัฒนา กายภาพ และสังคม โดยแนวคิดดังกล่าวนี้เกิดได้จากการสร้างของ “มนุษย์” ทั้งสิ้นทั้ง กายภาพที่ดีและสังคมที่ดีเช่นเดียวกันกับ

3. ภูชัย สัปพันท์ เน้นการสร้างกายภาพที่ดีเอื้ออำนวยจะทำให้มนุษย์อยู่อาศัยได้อย่างดี โดยกล่าวถึงการพัฒนามนุษย์ซึ่งเป็นผู้พัฒนากายภาพที่ดีนั่นเอง

หน่วยงานที่ปฏิบัติงานบริการทางวิชาการอีกแห่งหนึ่งที่สนับสนุนแนวคิด มนุษย์เป็นรากฐานของเมืองน่าอยู่คือ ฝ่ายเมืองและสิ่งแวดล้อมสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยได้นำเสนอองค์ประกอบของเมืองน่าอยู่ในรูปของการมองทั้งระบบโดยแยกออกเป็น 4 ระบบด้วยกัน คือ

ระบบความคิด ที่เริ่มต้นจากมนุษย์โดยการคิดสร้าง

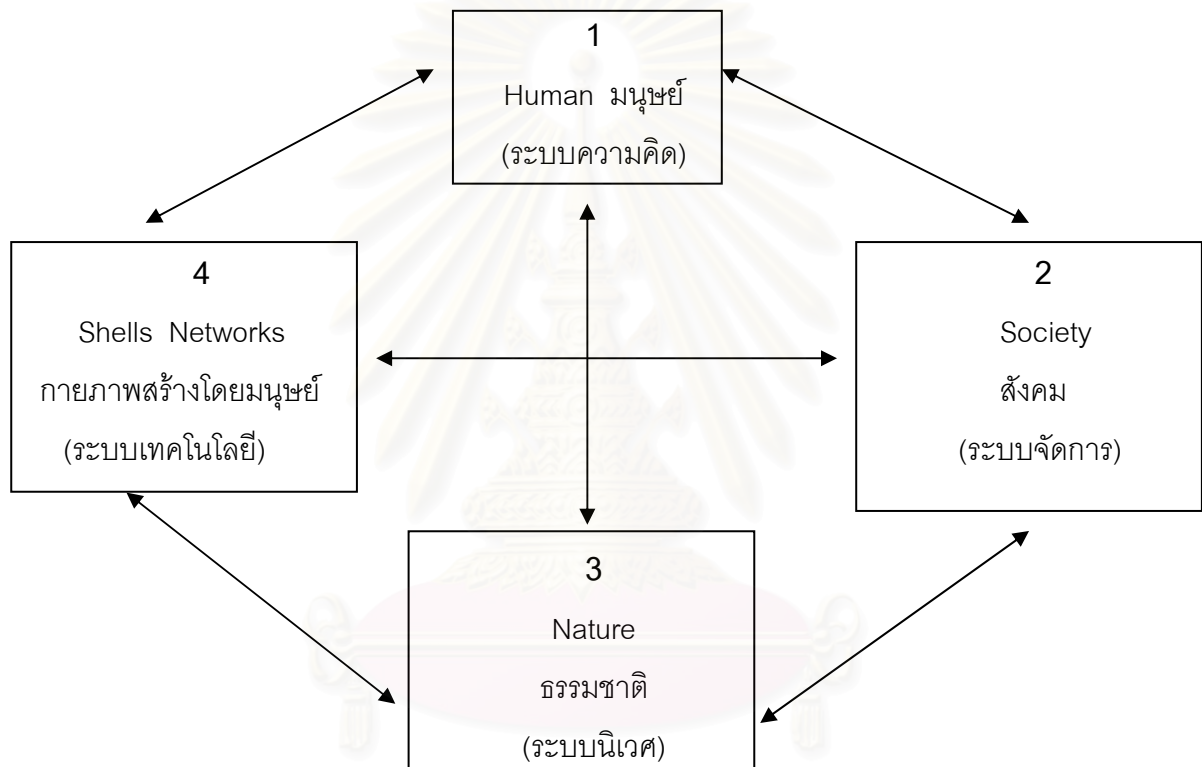
ระบบการจัดการ คือ สังคม

ระบบเทคโนโลยี คือกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น

และ ระบบนิเวศ คือธรรมชาติ

โดยระบบทั้ง 4 จะมีความเชื่อมโยงกันในทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นการนำเมืองไปสู่ความเป็นเมืองที่น่าอยู่ได้นั้นต้องพิจารณาทั้ง 4 ระบบร่วมกัน

แผนภูมิที่ 3.2 แสดงแนวคิดองค์ประกอบของเมืองน่าอยู่ของสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

ที่มา: สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

จะเห็นได้ว่าระบบทั้ง 4 ระบบ มีมนุษย์เป็นส่วนสำคัญโดยเน้นส่วนการพัฒนาสมองและ จิต เป็นสำคัญ

ระดับที่ 4 หน่วยงานท้องถิ่น

จากแผนปฏิบัติการท้องถิ่น ศตวรรษที่ 21 ที่กล่าวมาข้างต้น ประเทศสมาชิกที่รับอนุสัญญาดังกล่าวได้ขยายผลลงไปสู่การปฏิบัติ เช่น การตั้งคณะทำงาน , กำหนดนโยบายและการนำไปปฏิบัติโดยท้องถิ่นซึ่งมีความแตกต่างกันของเป้าหมายของ “มนุษย์” ผู้วิจัยได้ศึกษา 2 เมืองที่ทำแนวคิดเมืองน่าอยู่มาใช้ในขั้นตอนการดำเนินงานที่แตกต่างกัน คือ เมืองฮอนโนะลูลูเมืองหลวงของประเทศฮาวายและกรุงเทพมหานคร เมืองหลวงของประเทศไทย ได้ผลการศึกษาดังนี้

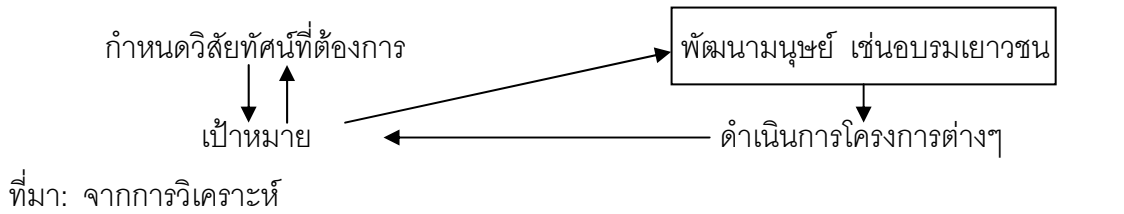
1.เมืองฮอนนະລູລູ ເມືອງລຽງຂອງສາວາຍ (2544) ໄດ້ດຳເນີນການກາຍໄຕ້ຍຸທຸດສາສະໜາເມືອງນຳອຸໂຍດໂດຍກຳນົດເປັນວິສັຍທັດສະນະຂອງເມືອງນຳອຸໂຍໄວ້ 6 ຂໍ້ດ້ວຍກັນ ເພື່ອເປັນກອບໃນການປຸກປັດງານຂອງທຸກໜ່ວຍງານເພື່ອໄປສູ່ເປົ້າໝາຍດຶງດູດຄື “ການກຳເນີນເມືອງນຳອຸໂຍດເປັນເມືອງນຳອຸໂຍດທີ່ດີທີ່ສຸດໃນໂລກ” ດັ່ງນີ້

- 1.ເພື່ອກຳເນີນເມືອງນຳອຸໂຍດເປັນເມືອງທີ່ເຕັມໄປດ້ວຍວັດທະນະທຳແລະສວຍທີ່ດີທີ່ສຸດໃນໂລກ
- 2.ເພື່ອກຳເນີນເມືອງນຳອຸໂຍດເປັນເມືອງທີ່ມີສະຖານະເວດລ້ອມທີ່ດີທີ່ສຸດໃນໂລກໂດຍທີ່ຜູ້ຄົນທີ່ອຸໂຍດເປັນເມືອງນຳອຸໂຍດແລະຜູ້ທີ່ມາເຢັ້ມເຢັ້ນພອໃຈ
- 3.ເພື່ອກຳເນີນເມືອງນຳອຸໂຍດເປັນເມືອງທີ່ມີການພັດທະນາທີ່ມີຄວາມຫຼາກຫຼາຍທາງເສຍຊຸກກິດ ຈົນເຖິງການຈັດທາງແລະລະດັບຄ່າຕອບແທນຂອງຄົນໃນເມືອງ
- 4.ເພື່ອກຳເນີນເມືອງນຳອຸໂຍດເປັນເມືອງທີ່ສາມາດຄອດອາຊາຍາກຳມແລະເປັນເມືອງທີ່ມີຄວາມປອດກັຍສູງໃນລະດັບຊາດ
- 5.ເພື່ອກຳເນີນເມືອງນຳອຸໂຍດເປັນເມືອງທີ່ມີແຜນພັດທະນາແລະໂຄງສ້າງພື້ນຖານຮອງຮັບ ປີ ຄ.ສ 2050 ເພື່ອໃຫ້ເມືອງນຳອຸໂຍດເປັນເມືອງທີ່ດີທີ່ສຸດ
- 6.ເພື່ອກຳເນີນເມືອງນຳອຸໂຍດເປັນເມືອງທີ່ມີການປັບປຸກບໍລິການພື້ນຖານຂອງລັດ ທີ່ມີການປັບປຸກປະສິດທິພາບການປັບປຸກ ໃຫ້ດີຂຶ້ນ , ການໃຫ້ເຕັກໂນໂລຢີແລະການຈັດການສິ່ງເວດລ້ອມທີ່ມີຄຸນຄ່າທີ່ດີທີ່ສຸດໃນລະດັບຊາດ

ຊຶ່ງວິສັຍທັດສະນະທັງ 6 ຂໍ້ນຳມາເຊິ່ງໂຄງການປັບປຸກຕ່າງໆ ເຊັ່ນການຈັດກິດຈະກຳທາງວັດທະນະທຳ , ການປັບປຸກພູມິທັດສະນະ,ການຮຽນຮົງເຍາວໜຶ່ງໃນການເກັບໜີ້ , ການຈັດອອກຄວາມຮູ້ທາງດ້ານສິ່ງເວດລ້ອມ ແລະອື່ນໆອີກຫຼາຍໂຄງການດ້ວຍກັນເຊິ່ງເປັນການພັດທະນາມະນຸດໃນດ້ານຕ່າງໆ

ການນຳກອບການແນວຄວາມຄິດໃນພາບພວມມາຮັບໃຊ້ກັບທ້ອງຖິ່ນ ຈະເຫັນວ່າເມືອງນຳອຸໂຍດໄດ້ສ້າງເປັນວິສັຍທັດສະນະຈຳນວນ 6 ຂໍ້ເຊິ່ງຄອບຄຸມໃນທຸກເລື່ອງ ທັງເສຍຊຸກກິດ ສັງຄົມ ກາຍພາບ ແລະ ການບໍລິຫານຈັດການຕາມອຳນາດການບໍລິຫານຈັດການຂອງທ້ອງຖິ່ນ ໂດຍມີເປົ້າໝາຍແລະລະຍະເວລາຄືປີ ຄ.ສ 2050 ກຳນົດ ແລະວິສັຍທັດສະນະດັ່ງກ່າວໄດ້ມີໂຄງການຕ່າງໆຮອງຮັບຢ່າງເປັນລະບົບແລະ ຕໍ່ເນື່ອງໂດຍເນັ້ນການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງຊຸມຊົນແລະພາກເອກຊົນໂດຍມີທ້ອງຖິ່ນເປັນລັດສຳຄັດ

ແຜນພູມິທີ່ 3.3 ແສດການດຳເນີນການເມືອງນຳອຸໂຍດຂອງເມືອງນຳອຸໂຍດ

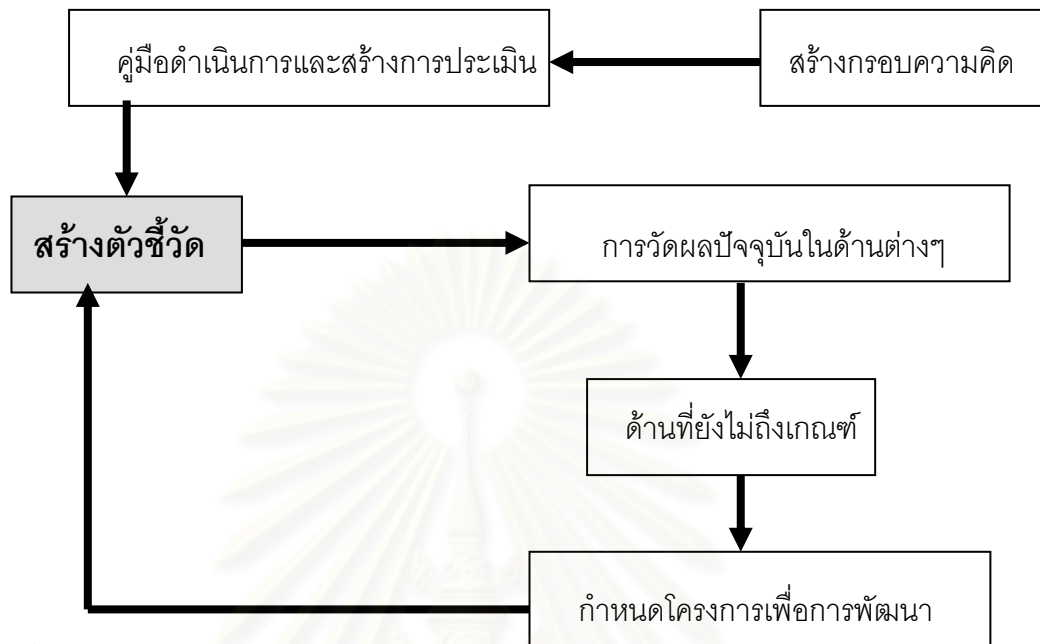
ภาพที่ 3.1 แสดงโครงการต่างๆของเมืองฮอนโนะลูลู

2.กรุงเทพมหานคร (2541) ได้กำหนดความหมายของเมืองน่าอยู่เพื่อใช้กับโครงการกรุงเทพเมืองน่าอยู่ไว้ว่า “ การทำให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่ประชาชนอยู่อย่างมีความสุข มีความมั่นคงปลอดภัยและสะดวกสบาย ทั้งในด้านสถานที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจากมลพิษ ทั้งทางน้ำอากาศ เสียง การมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่มั่นคงแข็งแรง การมีงานทำและรายได้ที่เพียงพอต่อการครองชีพ สภาพสังคมที่สงบสุข รวมทั้งมีระบบเศรษฐกิจและการเมืองที่มั่นคง โดยมีประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม และสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ๆ โดยการร่วมคิดร่วมทำร่วมติดตามความสำเร็จ ภายใต้การสนับสนุนร่วมมือ ร่วมใจอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากส่วนราชการและองค์กรต่างๆ และรักษาความเป็นเมืองน่าอยู่ ให้มีความยั่งยืนคงอยู่ตลอดไป “

กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการโครงการเมืองน่าอยู่ โดยการจัดตั้งคณะทำงานมีหน้าที่กำหนดกรอบความคิดและปรัชญาในการดำเนินงานดังที่ได้เสนอข้างต้น กำหนดนโยบายและสนับสนุนการดำเนินโครงการของหน่วยงานในระดับต่างๆ และจัดทำคู่มือการประเมินด้วยตัวชี้วัด เพื่อนำผลการประเมินตัวชี้วัดดังกล่าวจะถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดกิจกรรมและจัดทำโครงการเพื่อวางแผนพัฒนาพื้นที่ต่อไป

แผนภูมิที่ 3.4 แสดงการดำเนินการโครงการเมืองน่าอยู่ของกรุงเทพมหานคร

ที่มา :จากการวิเคราะห์

คณะทำงานดังกล่าวได้กำหนดองค์ประกอบของชุมชนเมืองน่าอยู่โดยกรุงเทพมหานคร ต้องเป็นเมืองที่ ประกอบด้วยความเพียบพร้อม 5 ด้านของเมืองดังนี้

1.ด้านคุณภาพชีวิต

เป็นเมืองที่มีระเบียบสวยงามน่าอยู่อาศัย มีสวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น มีความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน มีความสะดวกสบายในการเดินทาง

2.ด้านการบริการ

เป็นชุมชนสมบูรณ์แบบ ตอบสนองความต้องการพื้นฐานในชีวิตประจำวันได้อย่างครบ ครัน เช่น สำนักงานเขต โรงพยาบาล สถานีตำรวจ ห้างสรรพสินค้า ร้านค้า และบริการอื่นๆ โดยใช้เวลาในการเดินทางเพียงเล็กน้อย

3.ด้านความสะดวกสบาย

มีความคล่องตัวในการเดินทาง การจราจรไม่ติดขัด มีระบบขนส่งสาธารณะที่มี ประสิทธิภาพบริการทั้งภายในชุมชนและระหว่างชุมชน รวมถึงมีการจัดระบบชุมชนที่ดี ด้วยการ วางแผนการใช้ที่ดินไว้ล่วงหน้าอย่างสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน

4.ด้านสิ่งแวดล้อม

มีการจัดการสิ่งแวดล้อม มีสวนสาธารณะ สวนหย่อม สนามเด็กเล่น กระจายอยู่อย่าง เหมาะสม มีระบบกำจัดน้ำเสีย ขยะและสิ่งปฏิกูล และแบ่งแยกกลุ่มกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิด มลภาวะออกจากชุมชน

5.ด้านสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ

มีการวางระบบโครงสร้างพื้นฐานที่สมบูรณ์ เช่นระบบโครงข่ายถนนได้มาตรฐาน เข้าถึงที่ดินทุกแปลง ระบบขนส่งมวลชน ระบบระบายน้ำ การบริการน้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ ทั้งยังต้องมีการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นอยู่ในชุมชน เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล ศูนย์บริการชุมชน และลานอเนกประสงค์ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบทั้ง 5 ด้านนั้นเป็นการเขียนขึ้นตามอำนาจหน้าที่ที่ต้องบริหารจัดการเมืองของกรุงเทพมหานคร และปัญหาที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน เช่น ปัญหาจราจร เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดของเมืองฮอนโนะลูลูซึ่งกำหนดเป็นวิสัยทัศน์เป็นกรอบเพื่อกำหนดโครงการรองรับต่อไป

จากแนวความคิดดังกล่าวได้กล่าวถึงการพัฒนามนุษย์ด้าน กายภาพ สมอ ง จิต และ ได้การดำเนินการโดยคนในชุมชนโดยมีรัฐและองค์กรเอกชนเป็นผู้สนับสนุน จากคำกล่าวดังกล่าวนี้แสดงถึงความสอดคล้องของแนวความคิดในการวิจัยคือ การพัฒนาคนในพลังค์ยะซึ่งจะมีผลโดยตรงกับการพัฒนาเมือง แต่แนวความคิดของกรุงเทพมหานครไม่ได้แสดงถึงความ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นของตนที่มีแหล่งหล่อหลอมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีลักษณะเหมือนในระดับนักวิชาการ ในหน่วยงานสากล ซึ่งสามารถใช้ได้กับเมืองทั่วโลก

3.1.2 ความหมายของเมืองน่าอยู่ในเชิงนามธรรม

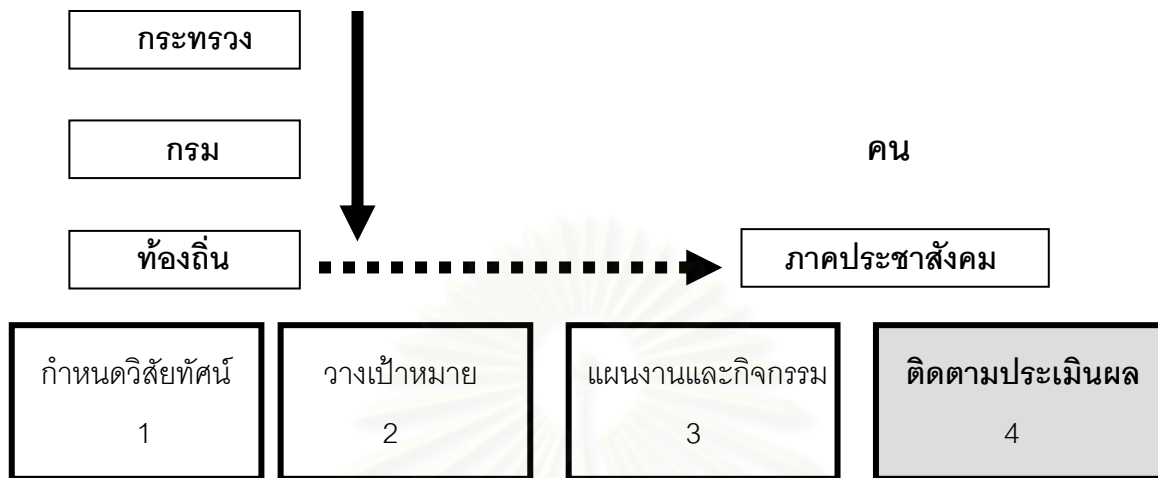
ความหมายในเชิงนามธรรมของเมืองน่าอยู่คือ “ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการกิจการ สาธารณะแนวใหม่”

การบริหารจัดการคือพาหะที่จะนำสังคมไปสู่เป้าหมายการพัฒนา ภายใต้ยุทธศาสตร์ “เมืองน่าอยู่” การบริหารจัดการกิจการสาธารณะจะมีเป้าหมายที่เป็นองค์รวมไม่แยกส่วนอย่าง สิ้นเชิงระหว่างกิจการพัฒนาด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

การบริหารจัดการจะต้องใช้กลไกการทำงานระดับพื้นที่ทั้งในแนวตั้งและแนวราบ กล่าวคือ ในแนวตั้งการบริหารจะต้องใช้กลไกการประสานงาน สามระดับ ได้แก่ ระดับนโยบาย ระดับกระทรวง กรม และราชการบริหารส่วนท้องถิ่น

ส่วนในแนวราบจะต้องบูรณาการงานของทุกภาคส่วน งานบางงานจะต้องเชื่อมประสาน ระหว่างพื้นที่หรือระหว่างองค์กรการปกครองตนเองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง และยังต้องสนับสนุน ให้ตัวแทนกลุ่มต่างๆในชุมชนหรือในภาคประชาสังคมได้ร่วมคิดระบุมติปัญหาและศักยภาพของคนในพื้นที่ กำหนดวิสัยทัศน์ วางเป้าหมาย แผนงานและกิจกรรมที่ตนปรารถนา รวมทั้งร่วมติดตาม ประเมินผล

แผนภูมิที่ 3.5 แสดงยุทธศาสตร์การพัฒนารเมืองน่าอยู่

จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ในเชิงนามธรรม “ยุทธศาสตร์การพัฒนารเมืองน่าอยู่” เพื่อนำไปสู่ เมืองน่าอยู่ อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป ดังปรากฏอยู่ในบทที่ 4 ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ข้อ 2.3 ข้อย่อยที่ 1 ให้สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแกนประสาน ชุมชน ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน ระดมการมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนากิจกรรมทาง เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับบทบาทและศักยภาพ ของเมืองและชุมชน เพื่อให้เมืองและชุมชนเติบโตอย่างเหมาะสม

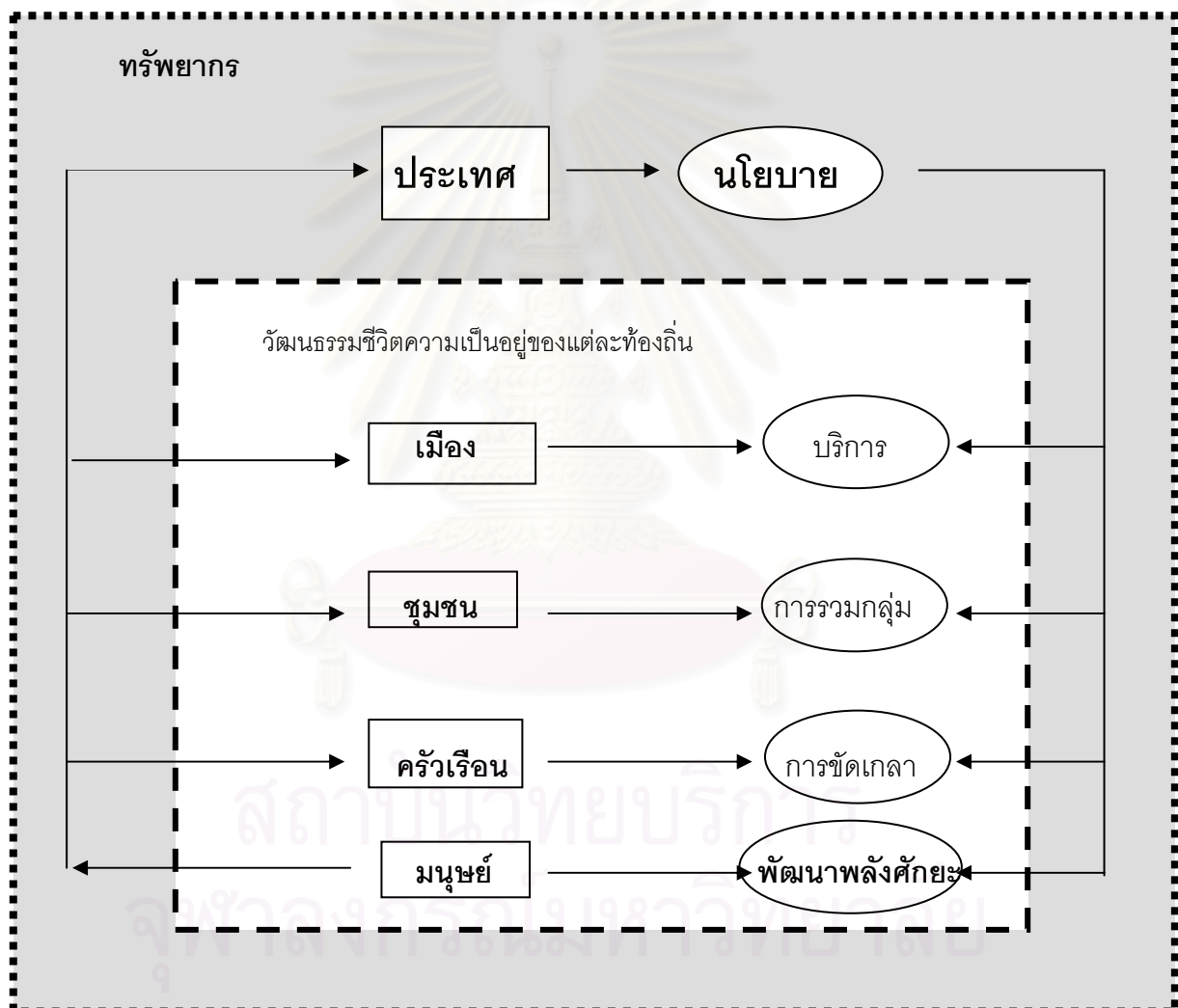
จากการศึกษาแนวคิดเมืองน่าอยู่ทั้งในเชิงรูปธรรมและนามธรรมแล้ว สรุปได้ว่า เมือง น่าอยู่เป็นผลจากการพัฒนาแบบองค์รวมโดยมีรากฐานการพัฒนาจาก ปัจเจกบุคคลที่ ได้รับใน 3 ด้าน คือ กายภาพ สมอง จิต ในแหล่งหล่อหลอมที่ต่างกันเพื่อให้ได้ ระดับการพัฒนาที่สมดุลย์สามารถสร้างสรรค์ครอบครัว ชุมชน และเมือง โดยบุคคลทุกคนมีใช้โดยกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของเมืองน่าอยู่จากที่ศึกษาแล้วว่า เมืองน่าอยู่หมายถึง “ที่ตั้งถิ่นฐานที่ได้ถูกพัฒนาโดย “มนุษย์” ซึ่งได้รับการพัฒนาพลังศักยภาพ 3 ด้านอัน ได้แก่ กายภาพ สมอง จิต ในระดับที่ดีและสมดุลย์ ซึ่งจะเป็นผู้สร้างระบบต่างๆที่ เหมาะสมกับแหล่งหล่อหลอมของตน”

จากการวิเคราะห์ภาพของเมืองน่าอยู่นั้นเป็นการมองภาพทั้งระบบโดยแบ่งเป็นหลายระดับแต่ละระดับ ตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงในระดับบุคคล มีความสมบูรณ์ในภาพของแต่ละระดับ โดยนำมาประกอบกันจะเป็นภาพรวมของทั้งระบบของเมืองน่าอยู่ ดังนี้

ระดับประเทศในการพิจารณาเริ่มต้นตั้งแต่นโยบายในการบริหารทรัพยากร ที่ส่งผลถึงเมืองต่างๆ เมืองซึ่งมีบทบาทสำคัญในการบริการ , บริหาร ถึงระดับชุมชนย่อยต่างๆในพื้นที่ ผู้ครอบครัวในการขัดเกลา จนถึงรากฐานของระบบดังกล่าวคือ “มนุษย์”

แผนภูมิที่ 3.6 แสดงระดับของความเป็นเมืองน่าอยู่

ที่มา:จากการวิเคราะห์

3.2 การประเมินเมืองน่าอยู่

การประเมินเมืองน่าอยู่นั้นมีความสำคัญในทางตรง และ ทางอ้อม การสร้างตัวชี้วัด
ความเป็นเมืองน่าอยู่เป็นทางเลือกหนึ่งในการประเมินเพื่อใช้ประโยชน์ดังนี้

1. เพื่อประเมินโครงการ
2. เข้าใจทิศทางในการพัฒนาเมือง
3. กำหนดภาพอนาคตของเมืองชัดเจน
4. เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อการพัฒนา
5. เป็นแรงบันดาลใจ
6. กระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติ

นอกจากนี้ตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ยังมีประโยชน์ในการสนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้บริหารใน
ระดับท้องถิ่น ดังนี้ (Better Practices 1995)

1. ในการตรวจสอบสภาพและแนวโน้มในระดับท้องถิ่นเกี่ยวกับตัวชี้วัดที่เลือก
2. ในการระบุความก้าวหน้าในเรื่องเฉพาะโดยพิจารณาเป็นรายปี หรือตามเป้าหมายที่ตกลงไว้
3. ในการเปรียบเทียบสภาพในท้องถิ่นกับสภาพในท้องถิ่นอื่นๆหรือกับแนวโน้มของท้องถิ่นต่างๆ
4. ในการประเมินประสิทธิภาพของการปฏิบัติตามนโยบายในเรื่องที่เกี่ยวข้องต่างๆ
5. ในการช่วยสื่อสารผลลัพธ์ต่อสาธารณะชนในวงกว้างในลักษณะที่ง่ายและชัดเจน
6. ในการสนองต่อกระบวนการของแผนปฏิบัติการท้องถิ่น 21 (Local Agenda 21)
7. ในการปรับปรุงการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของต่อความยั่งยืนของประชาชน
8. ในการเพิ่มความเข้มข้นในการปฏิบัติกาไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

การวิจัยการพัฒนาตัวชี้วัดของเมืองน่าอยู่ในประเทศไทย ซึ่งเป็นการศึกษาตัวชี้วัดดังนั้น
ควรศึกษาความหมายลักษณะ ประเภท และระดับของตัวชี้วัด เพื่อสามารถนำไปวิเคราะห์
ตัวชี้วัดที่หน่วยงานต่างๆได้สร้างขึ้น ร่วมกับแนวความคิดพื้นฐานที่ได้ศึกษามาแล้วข้างต้น

3.2.1 ความหมายของตัวชี้วัด(Indicators)

ตัวชี้วัด หรือ Indicators หมายถึง การบ่งชี้โดยการทดลองให้เห็นจริงหรือการใช้
สัญลักษณ์เข้าช่วยคือ เครื่องบ่งชี้หรือดัชนี

Johnstone (1981) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ตัวชี้วัดหมายถึง สารสนเทศที่บอกถึงปริมาณ
สัมพัทธ์หรือสถานะของสิ่งที่มุ่งวัด ณ ช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่งของเหตุการณ์ ตัวชี้วัดจะบ่งบอก
ให้เห็นถึงวิธีการหรือแนวทางที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยไม่จำเป็นต้อง

บ่งบอกสถานที่เจาะจงและชัดเจนมากนักแต่จะบ่งชี้อย่างกว้างๆครอบคลุมถึงสภาวะหรือเหตุการณ์ที่เราสนใจเข้าไปตรวจสอบ ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงต่อไปได้อีก

ชินภัทร ภูมิรัตน (2526) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ตัวชี้วัดเป็นเครื่องมือในการวัดเชิงปริมาณ เพื่อแสดงความแตกต่าง เปรียบเทียบระหว่างช่วงเวลา และระหว่างผลที่เกิดขึ้นกับเป้าหมายที่วางไว้

การกีฬาแห่งประเทศไทย (2538) ได้ให้ความหมายของตัวชี้วัดไว้ว่าหมายถึงตัวเลขที่สร้างขึ้นเพื่อการวัด หรือเปรียบเทียบความแตกต่างที่มีอยู่ และการเปรียบเทียบนี้อาจจะเป็นการเปรียบเทียบระหว่างเวลาหนึ่งกับอีกเวลาหนึ่ง หรือระหว่างสถานที่หนึ่งกับอีกสถานที่หนึ่ง หรือเปรียบเทียบ กับเกณฑ์ที่ตั้งไว้เพื่อชี้ความเปลี่ยนแปลงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และความเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายที่ตั้งไว้

ศักดิ์ชาย เพชรช่วย (2541) ได้ให้ความหมายของตัวชี้วัดว่าหมายถึง สารสนเทศที่บ่งบอกสภาพการณ์หรือสภาวะอย่างใดอย่างหนึ่งในเชิงปริมาณหรือคุณภาพ ซึ่งสารสนเทศดังกล่าวอยู่ในรูปของค่าที่สังเกตได้เป็นตัวเลข ข้อความองค์ประกอบ ตัวแปร หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงใดช่วงหนึ่ง โดยการนำตัวแปร หรือข้อเท็จจริงสัมพันธ์กันเพื่อให้เกิดคุณค่า ซึ่งสามารถที่จะชี้ให้เห็นถึงสภาพการณ์การดำเนินงานที่ต้องการศึกษาเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่วางไว้

3.2.2 ลักษณะของตัวชี้วัด

ลักษณะของตัวชี้วัดมี 2 ลักษณะด้วยกันคือ

1. ตัวชี้วัดต้องสามารถให้ค่าหรือบ่งบอกคุณลักษณะเชิงปริมาณโดยกำหนดเป็นตัวเลขได้ หรือเป็นการบรรยายข้อความว่ามีลักษณะอย่างไร และในการตีค่าความหมายของตัวชี้วัดแต่ละตัวต้องมีความชัดเจนและนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ตั้งไว้ว่าสูงต่ำกว่าเกณฑ์และได้มาตรฐานเพียงใด

2. ตัวชี้วัดเป็นค่าที่ไม่ถาวร มีการเปลี่ยนแปลงตามเวลาและสถานที่ โดยจะบ่งบอกความหมายในตัวเอง โดยมีเงื่อนไข 2 ลักษณะคือ

ลักษณะที่ 1 ความหมายที่บ่งบอกโดยมีเงื่อนไขเวลากำกับ ซึ่งจะบอกเฉพาะช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้นทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตัวแปรหรือข้อมูลที่จัดเก็บในช่วงเวลาและระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูลและตีค่าแปลความหมาย

ลักษณะที่ 2 ความหมายที่บ่งบอกโดยมีสถานที่กำกับ ซึ่งค่าตัวชี้วัดจะบอกความหมายเฉพาะเขตพื้นที่หรือส่วนใดส่วนหนึ่งที่ต้องการตรวจสอบ

3.2.3 ประเภทของตัวชี้วัด

มีผู้กำหนดประเภทของตัวชี้วัดขึ้นในหลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับประโยชน์ที่นำไปใช้ ซึ่งตัวชี้วัดความเป็นเมืองนำอยู่นั้นต้องพิจารณาทั้งระบบ ดังนั้นสามารถแบ่งตัวชี้วัดออกเป็น 3 ประเภทด้วยกันคือ

1. ตัวชี้วัดทรัพยากรป้อนเข้า (Input Indicators)

ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องเชิงปริมาณ เช่น งบประมาณที่ได้รับเพื่อการพัฒนาพื้นที่ในแต่ละเมือง

2. ตัวชี้วัดผลผลิตและกิจกรรม (Output Indicators)

จะเป็นตัวชี้วัดปริมาณและระดับของผลจากการพัฒนาต่างๆหรือความพอใจ

3. ตัวชี้วัดกระบวนการ (Activity Indicators)

เป็นตัวชี้วัดที่เชื่อมโยงระหว่าง ตัวชี้วัดทรัพยากรป้อนเข้าและตัวชี้วัดผลผลิตและกิจกรรมเข้าด้วยกันซึ่งจะแสดงภาพและความเคลื่อนไหว

3.2.4 ระดับของการวัด

ระดับของการวัดแบ่งเป็น 4 ระดับด้วยกันคือ

1.ระดับแบ่งกลุ่ม(nominal) เป็นการวัดเชิงคุณภาพที่วัดตัวแปรออกเป็นประเภทได้อย่างน้อย 2 ประเภท แต่ละประเภทต้องรวมข้อมูลทั้งหมดที่มีอยู่ เช่น เพศ แบ่งออกเป็น เพศหญิง และเพศชายเท่านั้นบุคคลเดียวจะสังกัด 2 ประเภทไม่ได้ ลักษณะของระดับนี้เพียงบอกถึงความแตกต่างระหว่างตัวแปร เช่น เพศต่างกัน ศาสนาต่างกัน อาชีพต่างกัน เป็นต้น

2.ระดับแบบอันดับ(ordinal) เป็นการวัดตัวแปรเป็นอันดับ เช่น อันดับ 1 อันดับ 2 อันดับ 3 อันดับ 4 อันดับ 5 เป็นต้น การจัดอันดับแสดงถึงความสัมพันธ์บางอย่าง นอกเหนือจากตัวแปรจะมีความแตกต่างกันแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงอันดับที่สูงกว่า ใหญ่กว่า เป็นต้น เช่น การวัดอาชีพออกตามภาวะอิสระของคนทำงาน เช่น

เจ้าหน้าที่ห้องสมุด มีภาวะอิสระน้อย

คนขับรถแท็กซี่และพยาบาล มีภาวะอิสระปานกลาง

แพทย์ อาจารย์ ทนายความ มีภาวะอิสระมาก เป็นต้น

ในการศึกษาทางด้านทัศนคติ หรือความคิดเห็นของบุคคล ที่มีการให้ค่าคะแนนตามความเข้มข้นของความรู้สึกเชิงบวกหรือลบของบุคคลผู้ตอบ เป็นอันดับ หนึ่ง สอง สาม สี่ และห้าได้ เป็นต้น

3.ระดับแบ่งช่วง(interval) เป็นการวัดตัวแปรที่นักวิจัยสามารถจะทราบระยะทางหรือช่วงระหว่างการสังเกตการณ์แต่ละอย่างได้ ระดับนี้ทำให้นักวิจัยสามารถทำการเปรียบเทียบสิ่งที่ศึกษาด้วยหน่วยการวัดต่างๆแต่ระดับการวัดนี้จะไม่มีการวัดที่แน่นอนเหมือนสมมติเท่านั้น

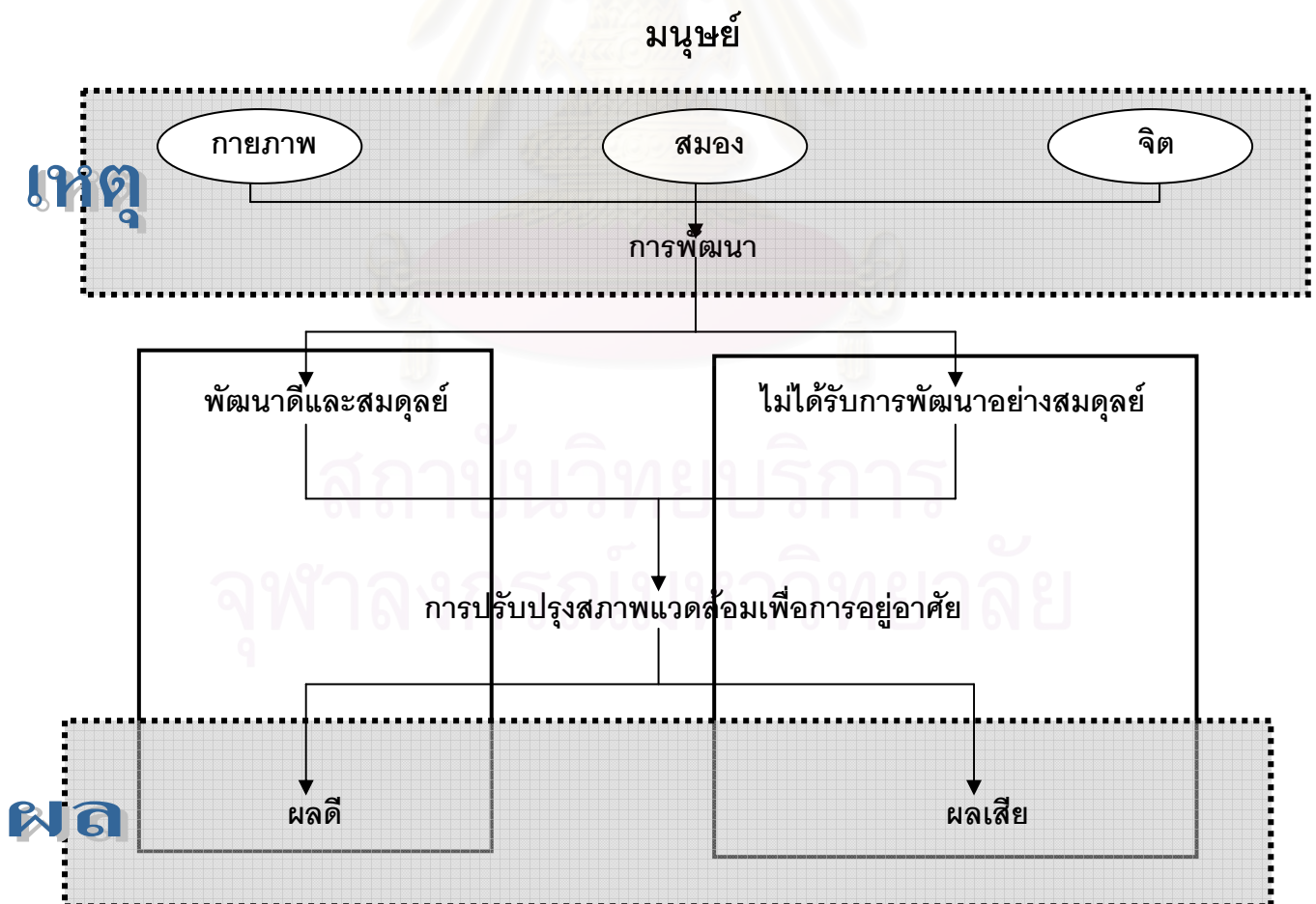
4. ระดับอัตราส่วน(ratio)เป็นการวัดที่มีศูนย์แท้และสามารถบอกอัตราส่วนของการสังเกตการณ์ได้

ตารางที่ 3.1 แสดงการเปรียบเทียบระดับและคุณสมบัติของการวัด

คุณสมบัติ	ระดับการวัด			
	แบ่งกลุ่ม	อันดับ	แบ่งช่วง	อัตราส่วน
การจัดจำพวก	+	+	+	+
อันดับ	-	+	+	+
ระยะทาง	-	-	+	+
ศูนย์แท้	-	-	-	+

ที่มา : วิธีการวิจัยทางสังคมวิทยา

แผนภูมิที่ 3.7 แสดงตำแหน่งของการสร้างตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่

ที่มา:จากการวิเคราะห์

การสร้างตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่เพื่อวัตถุประสงค์คือ การสร้างสิ่งบ่งชี้ของเหตุและผลของปัญหาในด้านต่างๆของเมืองเพื่อให้ส่วนรวมได้รับรู้และดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เหตุอย่างครบถ้วนทุกด้าน

จากการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่าเหตุของผลที่ปรากฏเป็นปัญหาต่างๆของเมืองที่ปรากฏอยู่ ล้วนมาจากมนุษย์เป็นผู้สร้างทั้งสิ้นมีทั้งผลดีและผลเสียเกิดจากการพัฒนามนุษย์ในพลังศักยภาพ ทั้ง 3 ข้อคือ กายภาพ สมอ จิต ที่ได้รับการพัฒนาในระดับที่ดีและสมดุลย์

แนวความคิดเมืองน่าอยู่ใน รูปธรรมและนามธรรมของทั้งหน่วยงานสากล , นักวิจัย , หน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานท้องถิ่นนั้นล้วนแล้วแต่กล่าวถึง “ผล” ของการแสดงผลในรูปแบบต่างๆทั้งในด้านพฤติกรรมและการสร้างสรรค์ต่างๆที่เกิดขึ้นภายในเมืองของมนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาในระดับที่ดีและสมดุลย์ มีความเหมาะสมกับแหล่งหล่อหลอมของแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันออกไป

การศึกษาตัวชี้วัดของหน่วยงานต่างๆที่จะได้ศึกษาต่อไปจะแสดงให้เห็นถึงระดับของการวัด “เหตุ” หรือ “ผล” ของการทำให้เกิดเมืองน่าอยู่

3.2 การศึกษาตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ของหน่วยงานต่างๆ

การศึกษาตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ของหน่วยงานต่างๆโดยผู้วิจัยได้รวบรวมจากเอกสารอ้างอิงต่างๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์หาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาตัวชี้วัดของเมืองน่าอยู่ในประเทศไทย โดยแบ่งเป็นหน่วยงานสากลและองค์การอิสระ , หน่วยงานของรัฐในประเทศไทย และหน่วยงานท้องถิ่นในต่างประเทศและในประเทศ

3.2.1 ตัวชี้วัดของหน่วยงานสากลและองค์การอิสระ

1. ตัวชี้วัดของ องค์การอนามัยโลก

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ประมวลลักษณะเมืองน่าอยู่ไว้เพื่อเป็นแนวทางให้ประเทศต่างๆดำเนินการ และได้มีการนำลักษณะเมืองน่าอยู่มากำหนดเป็นตัวชี้วัดเพื่อประเมินผลโครงการต่างๆแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

1. ตัวชี้วัดด้านสุขภาพกาย (Physical Health Indicators)

โดยคำนึงถึงปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงชีวิตเป็นหลัก ได้แก่ การมีระบบบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพมีการกระจายอย่างทั่วถึง มีการส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion) การให้สุศึกษา (Health Education) นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการจัดโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิต โดยกำหนดตัวชี้วัดหลัก(Core Indicators)

2. ตัวชี้วัดทางด้านสุขภาพจิต (Emotional Health Indicators)

สุขภาพจิต สุขภาพกายเป็นสิ่งที่ส่งเสริมซึ่งกันและกันด้านหนึ่ง

3. ตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Health Indicators)

คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเรา จะเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เมืองน่าอยู่หรือไม่

4. ตัวชี้วัดทางด้านคุณภาพชีวิตเศรษฐกิจและสภาพความเป็นอยู่ (Prosperity Indicators)

ตัวชี้วัดนี้มีแนวคิดมาจากการพัฒนาที่ยั่งยืน จะเกิดขึ้นแก่เมืองได้จะต้องมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาเศรษฐกิจ และสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนควบคู่กันด้วยการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ในด้านโภชนาการ การศึกษาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการผลิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจที่ยั่งยืนต่อไป (แสดงให้เห็นถึงพัฒนาตามกลยุทธ์เมืองน่าอยู่)

ตารางที่ 3.2 ตารางแสดงตัวชี้วัดหลักๆในด้านต่างๆของ องค์การอนามัยโลก

	ด้านสุขภาพกาย	ด้านสุขภาพจิต	ด้านสิ่งแวดล้อม	ด้านคุณภาพชีวิตเศรษฐกิจและสภาพความเป็นอยู่
1.	อัตราการตายทารก	จำนวนคดีอาชญากรรม / 1,000คน	ความเข้มข้นของสารพิษในอากาศเทียบกับมาตรฐาน WHO	สัดส่วนการว่างงาน
2.	อัตราการป่วยเฉพาะโรค	สัดส่วนงบประมาณที่ใช้ในการสืบสานศิลปวัฒนธรรม	ร้อยละของประชากรที่เผชิญกับเสียงดังที่ระดับ > 65 db	สัดส่วนของวัยแรงงานที่ทำงาน > 40 ชม./สัปดาห์
3.	จำนวนแพทย์ / ประชากร 1,000 คน	อัตราการฆ่าตัวตาย / 1,000 คน	ค่าBOD	การใช้แรงงานเด็กอายุ <12 ปี
4.		อัตราความพึงพอใจของประชาชน / การได้แรงสนับสนุนทางสังคม	จำนวนอุบัติเหตุ /1,000 คน	สัดส่วนของประชากรที่มีรายได้ น้อย
5.		อัตราการไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	ร้อยละของประชากรที่ใช้แหล่งพลังงานพื้นบ้านปรุงอาหาร	อัตราส่วนกลุ่มที่มีรายได้สูง / กลุ่มที่มีรายได้ต่ำ
6.			ร้อยละของประชากรที่มีน้ำดื่มสะอาด	อัตราส่วนประชากรที่ไร้ที่อยู่อาศัย
7.			ร้อยละของประชากรที่เข้าถึงบริการสุขภาพ	อัตราส่วนผู้รู้หนังสือ
8.			ร้อยละของการกำจัดขยะ	
9.			จำนวนของสวนสาธารณะและพื้นที่ว่างเปล่าเพื่อพักผ่อน (ตร.ม. / 1,000คน)	

จากตัวชี้วัดดังกล่าวข้างต้นองค์การอนามัยโลก (World Health Organization) หรือ WHO เป็นองค์การสากลที่เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ มีสมาชิกทั้งสิ้น 191 ประเทศ ก่อตั้งขึ้นวันที่ 7 เดือน เมษายน ปี ค.ศ. 1948 โดยได้แสดงเป้าหมายของ WHO คือ **“การทำให้ประชากรของโลกมีระดับคุณภาพชีวิตสูงที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้”** ในข้อบัญญัติของ WHO นั้นไม่เพียงแต่ความต้องการปราศจากโรคและความเสื่อมของศีลธรรมแล้ว ยังต้องการให้โลกมีสภาพทางกายภาพที่สมบูรณ์, ประชากรของโลกมีสภาพจิตใจและอยู่ในสังคมที่ผาสุก

จากหน้าที่รับผิดชอบดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า WHO เป็นองค์การที่ดูแลประเทศต่างๆ ในโลกซึ่งมีความหลากหลายทั้งประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศด้อยพัฒนา ดังนั้นตัวชี้วัดที่ถูกสร้างขึ้นนี้จึงเป็นหลักในด้านต่างๆ ซึ่งเกณฑ์การวัดที่เหมาะสมแต่ละเมืองที่นำไปใช้ต้องปรับปรุงเพื่อให้เข้ากับวัตถุประสงค์และพื้นที่ที่ต้องการประเมิน

จากตัวชี้วัด 24 ตัวจะเห็นได้ว่าสนับสนุนแนวคิดที่ใช้ “มนุษย์” ที่ได้รับการพัฒนา กายภาพ สมอง และจิต เป็นที่ตั้ง เพราะทุกข้อล้วนแล้วแต่เป็นส่วนสัมพันธ์กับการพัฒนามนุษย์ทั้งสิ้นโดย WHO ได้แบ่งตัวชี้วัดออกเป็น 4 ด้านคือ ด้านสุขภาพกาย ,ด้านสุขภาพจิต, ด้านสิ่งแวดล้อมด้านคุณภาพชีวิตเศรษฐกิจและสภาพความเป็นอยู่

เมื่อพิจารณาในด้านเมืองนำอยู่ที่เป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาแบบองค์รวมจะเห็นได้ว่าประเภทของตัวชี้วัดเป็นตัวชี้วัดผลผลิตหรือระดับจากการพัฒนา (Output Indicators) และมีตัวชี้วัดทรัพยากรป้อนเข้า (Input Indicators) เช่นการวัดงบประมาณด้านการสืบสาร ศิลปวัฒนธรรม การเปรียบเทียบเป็นร้อยละและตัวชี้วัดที่เป็นค่าไม่ถาวรต้องมีเวลาและสถานที่กำหนด

ตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นเป็นแนวทางเพื่อใช้กับเมืองทั่วโลกนี้เมื่อวิเคราะห์ถึงระดับของการวัดโดยตัวชี้วัดทั้ง 24 ตัวจะเห็นได้ว่า มีเพียงตัวเดียวเท่านั้นที่เป็นการวัด “เหตุ” คือ สัดส่วนงบประมาณที่ใช้ในการสืบสานศิลปวัฒนธรรม เป็นส่วนของการพัฒนามนุษย์ ตัวชี้วัดอีก 23 ตัว เป็นการวัด “ผล” ที่เกิดจากระดับการพัฒนาของมนุษย์ คือ จำนวนคดีอาชญากรรม / 1,000คน, อัตราตายทารก, อัตราการฆ่าตัวตาย / 1,000คน, ความเข้มข้นของสารพิษในอากาศ เทียบเท่ากับมาตรฐาน WHO, ร้อยละของประชากรที่เผชิญกับเสียงดังที่ระดับ > 65 db, ค่าBOD, สัดส่วนการว่างงาน, สัดส่วนของวัยแรงงานที่ทำงาน > 40 ชม./สัปดาห์, การใช้แรงงานเด็กอายุ <12 ปี, อัตราความพึงพอใจของประชาชน / การได้แรงสนับสนุนทางสังคม, จำนวนอุบัติเหตุ /1,000 คน, สัดส่วนของประชากรที่มีรายได้น้อย, อัตราการไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง, ร้อยละของประชากรที่ใช้แหล่งพลังงานพื้นบ้านปรุงอาหาร, อัตราส่วนกลุ่มที่มีรายได้สูง / กลุ่มที่มีรายได้ต่ำ, อัตราการป่วยเฉพาะโรค, ร้อยละของประชากรที่มีน้ำดื่มสะอาด, อัตราส่วนประชากรที่ไร้ที่อยู่อาศัย,จำนวนแพทย์ /ประชากร 1,000คน, อัตราส่วนผู้รู้หนังสือ, ร้อยละของ

ประชากรที่เข้าถึงบริการสุขภาพ, ร้อยละของการกำจัดขยะ และ จำนวนของสวนสาธารณะ และพื้นที่ว่างเปล่าเพื่อพักผ่อน (ตร.ม. / 1,000คน)

ตัวชี้วัดเหล่านี้เป็นต้นแบบของตัวชี้วัดที่หน่วยงานทั่วโลกในระดับต่างๆนำไปประยุกต์ใช้ ดังนั้นรูปแบบของการวัดที่ “ผล” เป็นเป้าหมายหลักของการชี้วัดก็จะถูกนำไปใช้ต่อไป

2. ตัวชี้วัดของ ASIAN URBAN INFORMATION CENTER (2538)

ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชากรในเขตเมืองใหญ่ในเอเชีย โดยกำหนดตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตที่ใช้เป็นเกณฑ์ให้คะแนนเมืองใหญ่ที่ดีที่สุดในเอเชีย มี 22 ตัวชี้วัด โดยจำแนกได้ดังนี้

ตารางที่ 3.3 แสดงตัวชี้วัดของ ASIAN URBAN INFORMATION CENTER

ด้านสุขภาพกาย	ด้านสุขภาพจิต	ด้านสิ่งแวดล้อม	ด้านคุณภาพชีวิตเศรษฐกิจและสภาพความเป็นอยู่
อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด	จำนวนโรงภาพยนตร์	ปริมาณมลพิษซัลเฟอร์ไดออกไซด์ในอากาศ	งบประมาณของรัฐด้านการศึกษา
จำนวนเตียงในโรงพยาบาล / ประชากร 1,000 คน	จำนวนวันหยุดต่อปี	พื้นที่สวนสาธารณะและพื้นที่สีเขียว	ขนาดห้องเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
	จำนวนอาสาสมัครต่อประชากร 1,000 คน	จำนวนรถยนต์ต่อพื้นที่ถนน	จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา ระดับอุดมศึกษา
		ระบบขนส่งมวลชน	ค่าเช่าบ้านโดยเฉลี่ยต่อตารางเมตรต่อเดือน
		จำนวนวันที่อุณหภูมิสูงกว่า 40 C หรือต่ำกว่า -10 C	ราคาบ้านคนชั้นกลาง
			อัตราการว่างงาน
			อัตราการขยายตัวของรายได้ประชาชาติ
			การใช้จ่ายด้านอุปโภคบริโภคต่อคนต่อปี
			ระดับเงินเฟ้อในเมือง
			อัตราการขยายได้ส่วนบุคคลสูงสุด
			จำนวนรถยนต์ต่อประชากร 1,000 คน
			จำนวนเที่ยวบินที่บินตรงสู่เมืองสำคัญอื่นๆ

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ชุดตัวชี้วัดของ WHO เป็นต้นแบบของหน่วยงานต่างๆ เมื่อเปรียบเทียบตัวชี้วัดชุดนี้กับของ WHO จะพบว่ามีกรอบหมวดเหมือนกันทั้ง 4 หมวด และมีตัวชี้วัดย่อยในหมวดที่เหมือนและแตกต่างกันดังนี้

ด้านสุขภาพกาย

ASIAN URBAN	WHO
ด้านสุขภาพกาย	ด้านสุขภาพกาย
อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด	อัตราตายทารก
จำนวนเตียงในโรงพยาบาล / ประชากร 1,000 คน	จำนวนแพทย์ / ประชากร 1,000คน
	อัตราการป่วยเฉพาะโรค

ด้านสุขภาพจิต

ASIAN URBAN	WHO
ด้านสุขภาพจิต	ด้านสุขภาพจิต
จำนวนอาชญากรรมต่อประชากร 1,000 คน	จำนวนคดีอาชญากรรม / 1,000คน
จำนวนวันหยุดต่อปี	สัดส่วนงบประมาณที่ใช้ในการสืบสานศิลปวัฒนธรรม
จำนวนโรงพยาบาลจิตเวช	อัตราการฆ่าตัวตาย / 1,000คน
	อัตราความพึงพอใจของประชาชน / การได้แรงสนับสนุนทางสังคม
	อัตราการไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ด้านสิ่งแวดล้อม

ASIAN URBAN	WHO
ด้านสิ่งแวดล้อม	ด้านสิ่งแวดล้อม
ปริมาณมลพิษซัลเฟอร์ไดออกไซด์ในอากาศ	ความเข้มข้นของสารพิษในอากาศเทียบกับมาตรฐาน WHO
พื้นที่สวนสาธารณะและพื้นที่สีเขียว	จำนวนของสวนสาธารณะและพื้นที่ว่างเปล่าเพื่อพักผ่อน (ตร.ม. / 1,000คน)
จำนวนรถยนต์ต่อพื้นที่ถนน	ค่าBOD
ระบบขนส่งมวลชน	จำนวนอุบัติเหตุ /1,000 คน
จำนวนวันที่อุณหภูมิสูงกว่า 40 C หรือต่ำกว่า -10 C	ร้อยละของประชากรที่ใช้แหล่งพลังงานในบ้านปรุงอาหาร
	ร้อยละของประชากรที่ใช้น้ำดื่มสะอาด

	ร้อยละของประชากรที่เข้าถึงบริการสุขภาพ
	ร้อยละของการกำจัดขยะ
	ร้อยละของประชากรที่เผชิญกับเสียงดังที่ระดับ > 65 db

ด้านคุณภาพชีวิตเศรษฐกิจและความเป็นอยู่

ASIAN URBAN	WHO
ด้านคุณภาพชีวิตเศรษฐกิจและสภาพความเป็นอยู่	ด้านคุณภาพชีวิตเศรษฐกิจและสภาพความเป็นอยู่
งบประมาณของรัฐด้านการศึกษา	สัดส่วนการว่างงาน
ขนาดห้องเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา	สัดส่วนของวัยแรงงานที่ทำงาน > 40 ชม./สัปดาห์
จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา	การใช้แรงงานเด็กอายุ < 12 ปี
ค่าเช่าบ้านโดยเฉลี่ยต่อตารางเมตรต่อเดือน	สัดส่วนของประชากรที่มีรายได้น้อย
ราคาบ้านคนชั้นกลาง	อัตราส่วนกลุ่มที่มีรายได้สูง / กลุ่มที่มีรายได้ต่ำ
อัตราการว่างงาน	อัตราส่วนประชากรที่ไร้ที่อยู่อาศัย
อัตราการขยายตัวของรายได้ประชาชาติ	อัตราส่วนผู้รู้หนังสือ
การใช้จ่ายด้านอุปโภคบริโภคต่อคนต่อปี	
ระดับเงินเฟ้อในเมือง	
อัตราภาษีรายได้ส่วนบุคคลสูงสุด	
จำนวนรถยนต์ต่อประชากร 1,000 คน	
จำนวนเที่ยวบินที่บินตรงสู่เมืองสำคัญอื่นๆ	

ตัวชี้วัดของ ASIAN URBAN เป็นการสร้างตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชาชนเมืองใหญ่ในเอเชีย การวัดในข้อย่อยต่างๆจะเป็นการวัดในด้านที่เป็นสากลที่ไม่มีผลด้านวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง จะเป็นการเน้นด้าน สาธารณูปโภค , การศึกษา (คุณภาพของแรงงาน) ซึ่งเป็นการเน้นโดยตรงถึงการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

3. ตัวชี้วัดของนิตยสาร ASIA WEEK (1999)

นิตยสาร ASIA WEEK ได้เสนอรายงานพิเศษ ASIA'S BEST CITIES ในบทความ THE ASIA WEEK QUALITY OF LIFE INDEX โดยคัดเลือกเมือง 40 เมือง ซึ่งเป็นเมืองหลวงและเมืองใหญ่ของประเทศในแถบเอเชีย ในประเทศไทยคัดเลือกเมือง 2 เมืองคือ กรุงเทพมหานคร และเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยกำหนด 8 ด้าน 23 ตัวชี้วัด ดังนี้

ตารางที่ 3.4 ตัวชี้วัดของ นิตยสาร ASIA WEEK

เรื่อง	คะแนน	ตัวชี้วัด
ด้านปัจจัยโอกาสทางเศรษฐกิจ	15 คะแนน	1.อัตราการเติบโตของGDP 2.อัตราเงินเฟ้อ 3.อัตราการว่างงาน 4.รายได้เฉลี่ยประชากร 5.ระยะเวลาเฉลี่ยในการติดต่อหางาน
ด้านคุณภาพการศึกษา	15 คะแนน	1.ขนาดชั้นเรียนประถมศึกษา 2.รายจ่ายของรัฐในด้านการศึกษาต่อหัว 3.ร้อยละของประชากรที่จบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย
ด้านสิ่งแวดล้อมและอนามัย	15 คะแนน	1.ปริมาณของก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ในอากาศ(ppm) 2.ร้อยละของประชากรที่มีระบบการกำจัดน้ำเสีย 3.ปริมาณฝุ่นในอากาศ (ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร)
ด้านระบบบริการสาธารณสุข	15 คะแนน	1.จำนวนเตียงในโรงพยาบาลต่อประชากร 1,000 คน 2.อายุเฉลี่ยของประชากร
ด้านการคมนาคม	10 คะแนน	1.จำนวนโทรศัพท์ต่อประชากร 1,000 คน 2.จำนวนรถยนต์ต่อถนน 1 กิโลเมตร 3.ระบบขนส่งมวลชนที่มีอยู่
ด้านความปลอดภัยส่วนบุคคล	10 คะแนน	1.จำนวนคดีอาญาต่อประชากร 10,000 คน
ด้านค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย	10 คะแนน	1. อัตราส่วนรายจ่ายด้านที่อยู่อาศัยต่อรายได้ประชากร 2. อัตราค่าเช่ารายเดือนต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร
ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ	10 คะแนน	1.จำนวนวันหยุดพักผ่อนต่อปี 2.จำนวนเครื่องรับโทรทัศน์ต่อประชากร 1,000 คน 3.พื้นที่ของสวนสาธารณะต่อประชากร (ตร.ม./คน) 4.จำนวนโรงภาพยนตร์ต่อประชากร 100,000 คน

ตัวชี้วัดดังกล่าวได้ทำการวัดประเทศไทย ในพื้นที่ 2 เมือง คือ กรุงเทพมหานคร และ เทศบาลนครเชียงใหม่ ในปี ค.ศ 2000 ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 3.5 แสดงค่าคะแนนการจัดลำดับของนิตยสาร ASIA WEEK ในประเทศไทย

ตัวชี้วัด	กรุงเทพมหานคร		เชียงใหม่	
	คะแนน	ลำดับ(40)	คะแนน	ลำดับ(40)
1.ขนาดชั้นเรียนประถมศึกษา	31	9	20	2
2.รายจ่ายของรัฐในด้านการศึกษาต่อหัว	84.09	28	24.17	34
3.ร้อยละของประชากรที่จบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย	-	-	-	-
1.ปริมาณของก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ในอากาศ(ppm)	-	-	-	-
2.ร้อยละของประชากรที่มีระบบการกำจัดน้ำเสีย	-	-	-	-
3.ปริมาณฝุ่นในอากาศ (ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร)	330	35	70	9
1.จำนวนเตียงในโรงพยาบาลต่อประชากร 1,000 คน	2.8	19	16.2	4
2.อายุเฉลี่ยของประชากร	77.6	9	72.4	16
1.จำนวนโทรศัพท์ต่อประชากร 1,000 คน	320	10	48	34
2.จำนวนรถยนต์ต่อถนน 1 กิโลเมตร	373	28	100	13
3.ระบบขนส่งมวลชนที่มีอยู่	-	-	-	-
1.จำนวนคดีอาญาต่อประชากร 10,000 คน	100	28	90	26
1.อัตราส่วนรายจ่ายด้านที่อยู่อาศัยต่อรายได้ประชากร	4.81	3	5.96	5
2.อัตราค่าเช่ารายเดือนต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร	-	-	-	-
1.จำนวนวันหยุดพักผ่อนต่อปี	-	-	-	-
2.จำนวนเครื่องรับโทรทัศน์ต่อประชากร 1,000 คน	340	13	262	16
3.พื้นที่ของสวนสาธารณะต่อประชากร (ตร.ม./คน)	-	-	-	-
4.จำนวนโรงภาพยนตร์ต่อประชากร 100,000 คน	-	-	-	-

จากการศึกษาตัวชี้วัดของนิตยสาร ASIA WEEK พบว่า ตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นเป็นตัวชี้วัดที่ใช้กับเมืองใหญ่ในเอเชียเช่นเดียวกับ วัดอุปสงค์การสร้างสรรค์ตัวชี้วัดของ ASIAN URBAN INFORMATION CENTER เป็นการวัด “ผล” ของการแสดงออกของระดับการพัฒนาของมนุษย์ในด้านต่างๆของแต่ละเมืองที่เป็นเมืองใหญ่ของประเทศต่างๆในเอเชีย ที่มีความแตกต่างกันในวัฒนธรรมความเป็นอยู่ ดังนั้นเมื่อวัดโดยตัวชี้วัดดังกล่าวแล้วได้ประโยชน์กับเมืองนั้นอย่างไร นอกจากการเปรียบเทียบกับเมืองอื่นซึ่งมีความแตกต่างในแหล่งหล่อมลอมการพัฒนามนุษย์

3.2.2 ตัวชี้วัดของหน่วยงานของรัฐในประเทศไทย

1. ตัวชี้วัดกรณีศึกษาเปรียบเทียบความน่าอยู่ของเมืองหลักในภูมิภาคของประเทศไทย 11 เมือง คณะวิจัยได้เลือกสรรและพัฒนาตัวชี้วัดและเกณฑ์ชี้วัดเพื่อการวิจัย โดยค้นคว้าอ้างอิงจากสถาบันวิชาการต่างๆทั้งในประเทศและนานาชาติ โดยได้กำหนดคุณลักษณะ 8 ด้าน และตัวชี้วัด 37 ประการ คือ

ตารางที่ 3.6 แสดงตัวชี้วัดความน่าอยู่ของเมืองหลักในภูมิภาคของประเทศไทย

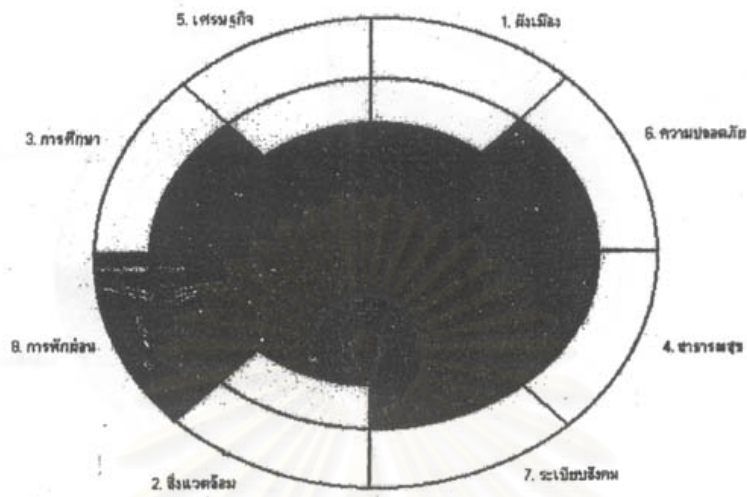
ด้าน	คะแนน	ตัวชี้วัด
ด้านผังเมืองและการคมนาคม	ร้อยละ 15	<ol style="list-style-type: none"> 1.สัดส่วนของพื้นที่ของเทศบาลเมืองที่มีกฎหมายผังเมืองครอบคลุม (%) 2.คุณภาพของระบบขนส่งสาธารณะในเมือง 3.จำนวนโทรศัพท์ต่อประชากร 1,000 คน ของจังหวัด 4.จำนวนรถยนต์ที่จอดทะเบียนต่อความยาวถนนในเมือง 1 กิโลเมตร 5.ความหนาแน่นของประชากรในเขตเทศบาลเมือง(คนต่อ ตร.กม.)
ด้านสิ่งแวดล้อมและบริการพื้นฐาน	ร้อยละ 15	<ol style="list-style-type: none"> 1.ระดับคุณภาพของแม่น้ำและแหล่งน้ำหลักของเมือง 2.สัดส่วนความครอบคลุมของครัวเรือนในจังหวัดที่มีน้ำประปาใช้ (%) 3.ปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน เฉลี่ย 24 ชั่วโมงบริเวณใจกลางเมือง 4.ปริมาณแก๊สที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพเฉลี่ย 24 ชั่วโมงบริเวณใจกลางเมือง 5.คุณภาพระบบกำจัดขยะของเมือง 6.คุณภาพระบบกำจัดน้ำเสียของเมือง 7.ระดับเสียงที่เกิดจากการจราจรเฉลี่ย 24 ชั่วโมงบริเวณกลางเมือง
ด้านคุณภาพการศึกษา	ร้อยละ 15	<ol style="list-style-type: none"> 1.จำนวนนักเรียนประถมศึกษา เฉลี่ย 1 ห้องเรียนของจังหวัด 2.จำนวนนักเรียนประถมศึกษาโดยเฉลี่ยต่อครู 1 คน ของจังหวัด 3.จำนวนสถาบันการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา ต่อประชากร 100,000 คน ของจังหวัด 4.จำนวนวัด โบสถ์ มัสยิด ต่อประชากร 100,000คน ของจังหวัด
ด้านบริการสาธารณสุขและสุขภาพอนามัย	ร้อยละ 15	<ol style="list-style-type: none"> 1.อายุเฉลี่ยของประชากรหญิงของภาค 2.จำนวนเตียงของโรงพยาบาลต่อประชากร 1,000 คน ของจังหวัด 3.สัดส่วนประชากรผู้ที่สังคมควรช่วยเหลือเกื้อกูล ได้รับการประกันสุขภาพจากภาครัฐ ของจังหวัด (%)

		4.อัตราการฆ่าตัวตายต่อประชากร 100,000 คนของจังหวัด 5.อัตราการตายทารกต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คนของจังหวัด
ด้านปัจจัยโอกาสทางเศรษฐกิจ	ร้อยละ 10	1.รายได้เฉลี่ยของประชากรในจังหวัด (บาทต่อหัว) 2.อัตราการว่างงานของประชากรในจังหวัด(%) 3.อัตราการเติบโตของGPP. เฉลี่ย 5 ปีย้อนหลังของจังหวัด (%) 4.ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดตามราคาปี 2538 (บาท) 5.ร้อยละของประชากรที่ยากจนของจังหวัด (%)
ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินส่วนบุคคล	ร้อยละ 10	1.จำนวนคดีอาญาต่อประชากร 100,000คน ของจังหวัด 2.จำนวนคดีประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกายและเพศ ต่อประชากร 100,000 คน ของจังหวัด 3.จำนวนคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ต่อประชากร 100,000 คน ของจังหวัด 4.จำนวนผู้ได้รับอุบัติเหตุจราจรต่อประชากร 100,000 คน ของจังหวัด
ด้านความมั่นคงและเป็นระเบียบของสังคม	ร้อยละ 10	1.สัดส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดของเมือง (%) 2.วาทภัยที่เกิดขึ้นในรอบปีจังหวัด (ครั้ง) และค่าความสูญเสีย (ล้านบาท) 3.อัคคีภัยที่เกิดขึ้นในรอบปีจังหวัด (ครั้ง) และค่าความสูญเสีย (ล้านบาท) 4.อัตราการใช้สิทธิเลือกตั้ง สส. ของจังหวัด ครั้งล่าสุด(%) 5.จำนวนองค์กรเอกชนสาธารณประโยชน์ที่จดทะเบียนต่อประชากร 100,000 คน ของจังหวัด
ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ	ร้อยละ 10	1.ปริมาณพื้นที่สวนสาธารณะในเขตเมือง คิดเป็นจำนวนประชากรต่อไร่ 2.จำนวนแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมโบราณสถานที่มีชื่อเสียง ของจังหวัดต่อประชากร 100,000 คน

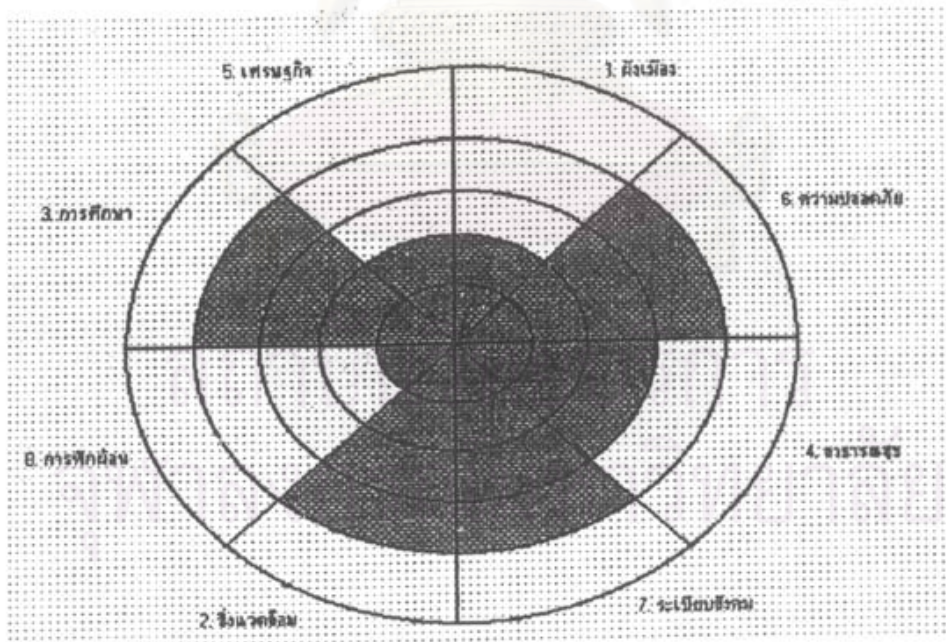
เมื่อได้ค่าคะแนนทั้ง 8 ด้านแล้วนำค่าคะแนนมาจัดลำดับเป็น 5 ระดับ

1. ไม่น่าอยู่มาก
2. ไม่น่าอยู่
3. น่าอยู่ระดับปานกลาง
4. น่าอยู่
- และ 5. น่าอยู่มาก

แผนภูมิที่ 3.8 แสดงผลการวัดเมืองน่าอยู่ของจังหวัดเชียงใหม่

แผนภูมิที่ 3.9 แสดงผลการวัดเมืองน่าอยู่ของจังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ 3.7 ผลสรุปคะแนนความน่าอยู่ของ 11 เมืองหลักภูมิภาค

เมืองหลัก ภูมิภาค	1.ด้านผัง เมือง	2.ด้าน สิ่งแวดล้อม	3.ด้าน คุณภาพ การศึกษา	4.ด้าน บริการ ชุมชน	5.ด้าน เศรษฐกิจ	6.ด้าน ความ ปลอดภัย	7.ด้าน ความ มั่นคง	8.ด้าน การ พักผ่อน	ความน่า อยู่โดย ภาครวม	
	คะแนน ลำดับที่	คะแนน ลำดับที่	คะแนน ลำดับที่	คะแนน ลำดับที่	คะแนน ลำดับที่	คะแนน ลำดับที่	คะแนน ลำดับที่	คะแนน ลำดับที่	คะแนน ลำดับที่	คะแนน ลำดับที่
เชียงใหม่	45 7	45 6	47 4	57 2	30 5	40 5	34 5	50 1	348	1
พิษณุโลก	51 3	53 1	39 6	54 4	12 11	42 2	28 7	50 1	329	4
นครสวรรค์	21 11	49 4	51 1	42 11	16 10	34 6	32 6	10 9	255	11
ขอนแก่น	54 2	53 1	50 2	54 4	28 7	42 2	26 8	30 5	337	2
นครราชสีมา	51 3	45 6	45 5	51 7	30 5	46 1	19 11	10 9	297	7
อุดรธานี	39 10	32 11	49 3	57 2	18 9	42 2	22 10	10 9	269	10
ชลบุรี	48 5	47 5	29 11	48 8	50 1	10 9	37 4	30 5	299	6
ราชบุรี	45 7	44 9	36 10	48 8	40 4	16 8	41 2	20 8	290	8
หาดใหญ่ (สงขลา)	45 7	43 10	37 7	54 4	45 2	18 7	41 2	35 4	319	5
สุราษฎร์ธานี	48 5	45 6	37 7	45 10	42 3	10 9	23 9	30 5	280	9
ภูเก็ต	60 1	51 3	37 7	60 1	26 8	10 9	42 1	50 1	336	3

การจัดอันดับเปรียบเทียบเมือง 11 เมือง ที่กำหนดเมืองหลักในภูมิภาคต่างๆ โดยค่า
คะแนนแต่ละด้านดังตารางที่ 3.7 เมืองที่ได้อันดับที่ 1 คือจังหวัดเชียงใหม่ การประเมิน
ดังกล่าวเป็นการประเมินในระดับนโยบาย เน้นการจัดลำดับ เป็นการวัดเรื่องหลักๆ โดยที่เมืองซึ่ง

ได้รับการจัดอันดับเป็นอันดับที่ 1 ยังมีปัญหาความไม่น่าอยู่ในรายละเอียดระดับอื่นๆ อีกหลายด้าน

ผลการวิจัยดังกล่าวได้เสนอให้มีการประเมินทุก 1 - 2 ปี และ ประกาศผลต่อสาธารณะ เพื่อเป็นการกระตุ้นความตื่นตัวของหน่วยงานราชการ องค์กรท้องถิ่น นักวิชาการ และ ภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างต่อเนื่อง

จากการวิเคราะห์ตัวชี้วัดทั้ง 8 ด้าน 37 ตัวชี้วัดเป็นการวัด “ผล” ของระดับการพัฒนาของมนุษย์ทั้งสิ้น

3.2.3 หน่วยงานท้องถิ่นในต่างประเทศและในประเทศ

1. ตัวชี้วัดของเมือง ยะโฮร์บารู เมืองหลวงของรัฐยะโฮร์ ประเทศมาเลเซีย

เป็นเมืองหนึ่งซึ่งเข้าร่วมโครงการเมืองน่าอยู่ ในปี พ.ศ. 2537 โดยมีองค์การอนามัยโลก (WHO) เป็นผู้สนับสนุน มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมายในปี 2548 ที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตและสุขภาพของชุมชนโดยทำให้ “เป็นเมืองที่น่าทำงาน น่าอยู่อย่างมีความสุข เน้นระบบการเมืองที่เข้มแข็ง สัญญาประชาคมและการมีส่วนร่วมของภาคีต่างๆ ด้วยการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของชุมชน”

จากเป้าหมายนี้เองจึงทำให้เกิดนโยบายในการพัฒนาขึ้น 3 ด้านเป็นหลักในการดำเนินการโครงการด้านต่างๆดังนี้

1. นโยบายการพัฒนาด้านสังคมและเศรษฐกิจ
2. นโยบายการพัฒนาสิ่งแวดล้อม
3. นโยบายการพัฒนาด้านกายภาพ

ดังนั้นเพื่อเป็นการประเมินโครงการจากนโยบายดังกล่าวจึงกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จของโครงการเมืองน่าอยู่โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน เช่นเดียวกับนโยบายคือ

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.8 แสดงตัวชี้วัดประเมินโครงการเมืองน่าอยู่ของ เมืองยะโฮร์บาร์รู

หัวข้อ	ตัวชี้วัด
<p>ด้านสังคมและเศรษฐกิจ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การสืบสานวัฒนธรรมและศาสนา 2. การให้บริการแก่สังคม 3. ความปลอดภัย 4. การจัดสรรที่ดินทำกิน 5. โภชนาการผู้บริโภค 	<p>การจัดให้มีโรงเรียนสอนศาสนา</p> <p>การพบปะประชาชนในวันเสาร์</p> <p>การลดจำนวนอาชญากรรมโดยการจัดตรวจตราบริเวณที่พักอาศัย</p> <p>การจัดหาพื้นที่แก่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอย ผู้ทำการเพาะปลูก</p> <p>การอนุญาตให้ประกอบอาหารการจัดพื้นที่ประกอบอาหาร</p>
<p>ด้านสิ่งแวดล้อม</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การใช้พลังงาน 2. การบำบัดของเสียและสิ่งปฏิกูล 3. สวนสาธารณะและที่โล่งแจ้ง 	<p>การจัดให้มีบริการไฟฟ้า</p> <p>การจัดตั้งศูนย์จัดเก็บขยะ</p> <p>การปลูกต้นไม้สวนสาธารณะและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ</p>
<p>ด้านกายภาพ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การขนส่งและจราจร 2. ที่พักอาศัย 3. การป้องกันน้ำท่วม 	<p>ปริมาณรถในชั่วโมงเร่งด่วน การบริการขนส่งสาธารณะ</p> <p>อัตราการครอบครองเคหะสถาน</p> <p>อัตราการเกิดน้ำท่วมฉับพลัน</p>

2. ตัวชี้วัดของโครงการกรุงเทพเมืองน่าอยู่

ในปี พ.ศ. 2541 คณะกรรมการบริหารโครงการกรุงเทพเมืองน่าอยู่ ได้แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำคู่มือประเมินสถานภาพเขตน่าอยู่เพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณากำหนดแนวทางและวิธีการในการรวบรวมและประมวลข้อมูลเพื่อการประเมินสถานภาพตัวชี้วัด ตามมาตรฐานการพิจารณาความสำเร็จของโครงการเมืองน่าอยู่ ซึ่งคณะทำงานได้กำหนดแนวทางการประเมินสถานภาพความน่าอยู่ของเมือง ดังนี้

ตารางที่ 3.9 แสดงตัวชี้วัดของกรุงเทพมหานคร ทั้ง 3 ด้าน

ตัวชี้วัดด้านสุขภาพทางกายและสุขภาพทางจิตของประชาชน

ตัวชี้วัด	ระดับ 5 ดีมาก	ระดับ 4 ดี	ระดับ 3 ปานกลาง	ระดับ 2 ต้องแก้ไข	ระดับ 1 ไม่ดี
1. อัตราการตาย อัตราการตายของทารก 1 ปี / 1,000 การเกิด	<25	25-50	51-75	76-100	>100
2. อัตราการเจ็บป่วยของประชากร อัตราการเจ็บป่วย / 1,000 คน	<20	20-30	31-40	41-50	>50
3. การให้บริการด้านสุขภาพ จำนวนแพทย์ / ประชากร 1,000 คน	>4	1.26-4	0.76-1.25	0.25-0.75	>0.25
4. ความปลอดภัย จำนวนอาชญากรรมต่อประชากร 1,000 คน / ปี	>10	10-30	31-50	51-70	>70
5. สุขภาพจิต อัตราการเกิดอัตวินิบาตกรรม / ประชากร 100,000 คน	>3	3-5	6-7	8-9	>9
6. การสืบสานวัฒนธรรม จำนวนงบประมาณที่ กทม. สนับสนุนคิดเป็นร้อยละ	>0.5	0.26-0.5	0.02-0.25	0.001-0.01	<0.001
7. การให้บริการแก่สังคม อัตราความพึงพอใจของประชาชนต่อการได้รับ บริการจากรัฐ	>95	81-95	71-80	60-70	<60
8. การมีส่วนร่วมในการเมืองท้องถิ่น อัตราการใช้สิทธิลงคะแนนเสียง	>70	61-70	51-60	40-50	<40

ตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัด	ระดับ 5 ดีมาก	ระดับ 4 ดี	ระดับ 3 ปานกลาง	ระดับ 2 ต้องแก้ไข	ระดับ 1 ไม่ดี
1. คุณภาพอากาศ อัตราส่วนปริมาณรวมของ So ₂ + ฝุ่นละออง + สารตะกั่วในอากาศเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐาน ของ WHO	<50%	75-51 %	100-76%	124- 101%	>125%
2. คุณภาพทางเสียง อัตราร้อยละของประชากรที่ต้องรับเสียงสูงกว่า 70 dB(A)	<25%	26-30%	31-40%	41-49%	>50%

3.คุณภาพแหล่งน้ำสาธารณะ ค่า BOD บนผิวน้ำ	<1 mgL	2mgL	3mg L	11- 19mgL	>20mgL
4.การขนส่ง จราจร อัตราการเกิดอุบัติเหตุ / 1,000 คน / ปี	<0.2	0.3-0.5	0.6-1.0	1.1-1.9	>2.0
5.การมีน้ำสะอาดใช้ อัตราร้อยละของประชากรที่มีน้ำสะอาดใช้	>80%	71-79 %	61-70 %	51-60%	<50%
6.การใช้พลังงาน อัตราการใช้พลังงานในครัวเรือน					
7.การสุขภาพจิต อัตราส่วนประชากรมีส่วนร่วมใช้ถูกสุขลักษณะ	>80%	71-79%	61-70%	51-60%	<50%
8.การบำบัดน้ำเสีย ของเสียและสิ่งปฏิกูล อัตราส่วนร้อยละของการบำบัดน้ำเสีย การเก็บ ขนขยะ และการกำจัดสิ่งปฏิกูล -อัตราร้อยละของการบำบัดน้ำเสีย -อัตราร้อยละของการเก็บขนขยะ -อัตราร้อยละของการขนถ่ายสิ่งปฏิกูล โดย กทม.	>95%	91-94%	81-90%	71-80%	<70%
9.สวนสาธารณะและที่โล่งแจ้ง จำนวนพื้นที่สวนสาธารณะและที่โล่งแจ้งเพื่อการ นันทนาการต่อประชากร 1,000 คน	>20,000 ลบ.ม.	15,001- 20,000 ลบ.ม.	10,001- 15,000 ลบ.ม.	5,001- 10,000 ลบ.ม.	<5,000ล บ.ม.

ตัวชี้วัดด้านการประกอบอาชีพและความมั่นคงด้านเศรษฐกิจของประชาชน

ตัวชี้วัด	ระดับ 5 ดีมาก	ระดับ 4 ดี	ระดับ 3 ปานกลาง	ระดับ 2 ต้องแก้ไข	ระดับ 1 ไม่ดี
1.การมีงานทำ อัตราส่วนของการว่างงานของประชากรวัย ทำงาน (13-60 ปี)	0-5%	6-10%	11- 12.5%	12.6- 15%	>15%
2.สภาพการทำงาน อัตราส่วนประชากรที่ต้องทำงานมากกว่า 40 ชม./ สัปดาห์	0-15%	16-25%	26-35%	36-45%	>45%
3.การใช้แรงงานเด็ก อัตราการใช้แรงงานเด็ก (1-12 ปี)	1%	2-3%	4-5%	6-7%	>7%
4.ความสามารถในการบรรลุถึงความจำเป็น	0-5%	6-10%	11-15%	16-20%	>20%

พื้นฐานในการดำรงชีวิต					
อัตราส่วนร้อยละของประชากรที่มีรายได้น้อย					
5.การกระจายรายได้	0-5%	6-10%	11-15%	16-20%	>20%
อัตราเปรียบเทียบรายได้ของประชากรกลุ่มรายได้สูง / รายได้ต่ำ					
6.ที่อยู่อาศัย	0-5%	6-10%	11-20%	21-35%	>35%
อัตราส่วนประชากรที่ไร้ที่อยู่อาศัย					
7.การศึกษา	96-	91-95%	81-90%	76-80%	<75%
อัตราการรู้หนังสือของประชากรที่อายุ 15 ปีขึ้นไป	100%				

ตารางที่ 3.10 แสดงแหล่งที่มาของข้อมูลตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ของกรุงเทพมหานคร
สุขภาพทางกายและสุขภาพทางจิตของประชาชน

อันดับ	ตัวชี้วัด	แหล่งที่มาของข้อมูลระดับเขต	หมายเหตุ
1.	อัตราการตายของทารก อัตราการตายของทารกอายุน้อยกว่า 1 ปีต่อเด็กเกิดมีชีวิต 1,000 คน	สถิติการแจ้งเกิดและแจ้งตายทั้งหมดของประชากร อายุระหว่าง 0-10 ปี จากฝ่ายทะเบียนสำนักงานเขต	-เก็บข้อมูลตามปีปฏิทิน
2.	อัตราการเจ็บป่วย อัตราการเจ็บป่วยต่อประชากร 1,000 คน	สถิติผู้ป่วยที่ไปรับการตรวจรักษาจากสถานพยาบาลทั้งหมดในเขต ทั้งภาครัฐและเอกชน แพะผู้ป่วยภายใน ซึ่งต้องเสียโอกาสจากการประกอบอาชีพ	-ขอให้โรงพยาบาลทุกแห่งทำบัญชีผู้ป่วยภายในโดยแยกที่อยู่ระหว่างในเขตและนอกเขตด้วย -ไม่นับรวมรายชื่อคลอดบุตร ยกเว้นการลงนามเนื่องจากมีโรคแทรกซ้อนจากการคลอด
3.	การให้บริการด้านสุขภาพ จำนวนแพทย์ต่อประชากร 1,000 คน	สถิติแพทย์ในสถานพยาบาลทั้งหมดของภาครัฐและเอกชนในเขตพื้นที่	-ไม่นับรวมทันตแพทย์ -กรณีแพทย์คนเดียวกันทำงานอยู่หลาย

4.	ความปลอดภัย จำนวนอาชญากรรมต่อ ประชากร 1,000 คน	สถิติจากกรมตำรวจ / สถานีตำรวจ นครบาลในเขตพื้นที่	<p>แห่งให้ยึดตามสถานที่ ทำงานหลักเพียงแห่ง เดียวเพื่อป้องกันการนับ ซ้ำ</p> <p>-กรณีรวบรวมข้อมูลจาก สถานีตำรวจนครบาลให้ นับเฉพาะในเขตพื้นที่ สถานีตำรวจนครบาล ตั้งอยู่เท่านั้น ทั้งนี้ เนื่องจากพื้นที่ รับผิดชอบสถานีตำรวจ นครบาลไม่สอดคล้อง กับสำนักงานเขต</p>
5.	สุขภาพจิต อัตราการเกิดอัตต วินิบาตกรรมต่อประชากร 100,000 คน	สถิติจากกรมตำรวจ / สถานีตำรวจ นครบาลในเขตพื้นที่	<p>-กรณีรวบรวมข้อมูลจาก สถานีตำรวจนครบาลให้ นับเฉพาะในเขตพื้นที่ สถานีตำรวจนครบาล ตั้งอยู่เท่านั้น ทั้งนี้ เนื่องจากพื้นที่ รับผิดชอบสถานีตำรวจ นครบาลไม่สอดคล้อง กับสำนักงานเขต</p>
6.	การสืบสานวัฒนธรรม จำนวน งบประมาณที่ กทม สนับสนุน คิดเป็นร้อยละของงบประมาณ รวม	สำนักงานงบประมาณ(ข้อบัญญัติ กรุงเทพมหานคร)	<p>นับเฉพาะงบประมาณ กรุงเทพมหานครเท่านั้น ไม่นับรวมงบประมาณ จากภาครัฐเอกชนและ ประชาชน</p>
7.	การให้บริการแก่สังคม อัตรา ความพึงพอใจของประชากรต่อ การได้รับบริการจากภาครัฐ	การทำวิจัย ในพื้นที่สำนักงานเขต	<p>-โดยนักพัฒนาชุมชน สำนักงานเขต เป้าหมายทำการสำรวจ ความพึงพอใจของ</p>

8.	การมีส่วนร่วมในทางการเมือง จากอัตราการใช้สิทธิลงคะแนน เสียง	กรมการปกครองและทะเบียน สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร	ประชาชนในพื้นที่ต่อ บริการทุกด้านของ สำนักงานเขต ด้วยการ สุ่มตัวอย่างให้ได้ตัวแทน ของประชากรจาก สำนักงานเขต เขตละ 300 ราย -คำนวณค่าเฉลี่ยร้อยละ ของอัตราการใช้สิทธิ ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ผว.กทม., ส.กและส.ข จากจำนวนผู้มีสิทธิ เลือกตั้งทั้งหมดของแต่ละ เขต
----	---	--	---

ด้านสิ่งแวดล้อม

อันดับ	ตัวชี้วัด	แหล่งที่มาของข้อมูลระดับเขต	หมายเหตุ
1.	คุณภาพอากาศ อัตราส่วน ปริมาณรวมของ SO ₂ ฝุ่น ละอองและสารตะกั่วในอากาศ เมื่อเทียบกับมาตรฐานของ WHO	กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี / สำนักงานเขต	-ฝ่ายสิ่งแวดล้อม สำนักงานเขตกำหนด จุดวัดคุณภาพอากาศ โดยประสานกับกอง อนามัยสิ่งแวดล้อม สำนักอนามัย ดำเนินการตรวจวัดและ หาค่าเฉลี่ยแต่ละเขต
2.	คุณภาพทางเสียง อัตราร้อยละ ของประชาชนที่ต้องรับเสียงสูง กว่า 70 dB(A)	สำนักงานเขต	ฝ่ายสิ่งแวดล้อม สำนักงานเขต กำหนด จุดวัดคุณภาพเสียง 3 จุด โดยประสานกับกอง นโยบายและส่งเสริม สิ่งแวดล้อม สำนักปลัด

			กรุงเทพมหานคร ดำเนินการตรวจวัดผล แล้วให้สำนักงานเขตหา ค่าเฉลี่ยของทั้ง 3 จุด
3.	คุณภาพแหล่งน้ำสาธารณะ ค่า ของ BOD บนผิวน้ำ	สำนักการระบายน้ำ	
4.	การขนส่ง-จราจร อัตราการเกิด อุบัติเหตุต่อประชากร 1,000 คน	กรมตำรวจ / สถานีตำรวจนครบาล ในเขตพื้นที่	การเกิดอุบัติเหตุจากการ ขนส่งและจราจรกับ บุคคลทุกประเภท พิจารณาเฉพาะคดี รุนแรงที่มีการแจ้งความ
5.	การมีน้ำสะอาดใช้ อัตราร้อยละ ของประชากรที่มีน้ำสะอาดใช้	การประปานครหลวง	
6.	การใช้พลังงาน อัตราการใช้ พลังงานในครัวเรือน	การไฟฟ้านครหลวง/ สำนักงาน เขต	-หาค่าเฉลี่ยจากจำนวน ผู้ใช้ไฟฟ้า/จำนวน หลังคาเรือนทั้งหมด -ฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตสำรวจ ข้อมูลด้วยการสุ่ม ตัวอย่างให้ได้ตัวแทน ครัวเรือนสำนักงานเขต เขตละ 300 หลังคาเรือน ฝ่ายสิ่งแวดล้อม สำนักงานเขต สำรวจ ข้อมูล ด้วยการสุ่ม ตัวอย่างให้ได้ตัวแทน ประชากร สำนักงานเขต เขตละ 300 หลังคาเรือน
7.	การสุขาภิบาล อัตราร้อยละของ ประชากรที่มีสุขใช้ถูก สุขลักษณะ	สำนักงานเขต	ฝ่ายสิ่งแวดล้อม สำนักงานเขต สำรวจ ข้อมูล ด้วยการสุ่ม ตัวอย่างให้ได้ตัวแทน ประชากร สำนักงานเขต เขตละ 300 หลังคาเรือน
8.	การบำบัดน้ำเสียของเสียและสิ่ง ปฏิกูล อัตราร้อยละของการ บำบัดน้ำเสีย	สำนักการระบายน้ำ สำนักรักษาความสะอาด	-จำนวนหลังคาเรือนที่ ได้รับการบำบัดน้ำเสีย / จำนวนหลังคาเรือน

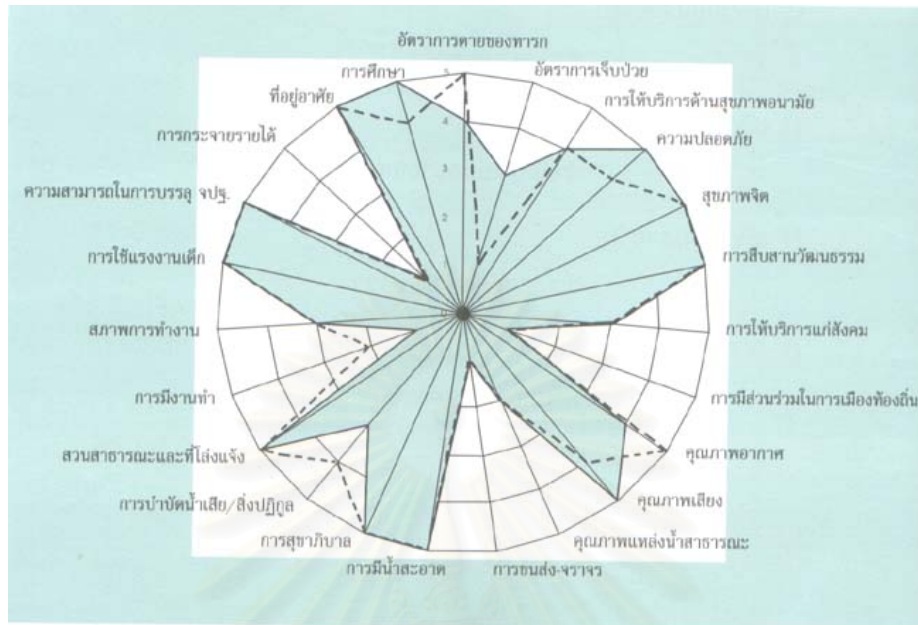
9.	<p>อัตราร้อยละของการเก็บขนขยะ</p> <p>อัตราร้อยละของการขนถ่ายสิ่ง ปฏิภูลโดย กทม.</p> <p>สวนสาธารณะและที่โล่งแจ้ง จำนวนพื้นที่สวนสาธารณะและ ที่โล่งแจ้งเพื่อการนันทนาการต่อ ประชากร 1,000คน</p>	<p>-กองสวนสาธารณะสำนัก สวัสดิการสังคม -สำนักผังเมือง -สำนักงานเขต</p>	<p>ทั้งหมด</p> <p>-จำนวนหลังคาเรือนที่ ได้รับการเก็บขนขยะ / จำนวนหลังคาเรือน ทั้งหมด</p> <p>-จำนวนหลังคาเรือนผู้ขอ ใช้บริการ/จำนวนหลังคา เรือนทั้งหมด</p> <p>-แยกพื้นที่ สวนสาธารณะและที่โล่ง แจ้งออกจากกัน</p> <p>-ถนนจัดเป็นที่โล่งแจ้ง -ริมคลองที่มีต้นไม้ขึ้น หนาแน่นจัดเป็น สวนสาธารณะ -คลองเป็นได้ทั้ง สวนสาธารณะและที่โล่ง แจ้งโดยพิจารณาจาก จำนวนต้นไม้ที่หนาแน่น และการใช้ประโยชน์จาก สถานที่นั้นหาก ประชาชนสามารถเข้า เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้ จัดเป็นสวนสาธารณะ -สวนริมถนนจัดเป็นที่ โล่งแจ้ง -ถนนที่ไม่มีต้นไม้ จัดเป็นที่โล่งแจ้ง 1/3 เพราะใช้ประโยชน์เพื่อ การสัญจรได้บ้าง</p>
----	---	---	--

ด้านการประกอบอาชีพและความมั่นคงด้านเศรษฐกิจของประชาชน

อันดับ	ตัวชี้วัด	แหล่งที่มาของข้อมูลระดับเขต	หมายเหตุ
1.	การมีงานทำ อัตราส่วนการว่างงานของประชากรวัยทำงาน (13-60ปี)	สำนักงานเขต	-สำนักงานเขตประสานงานกับสำนักจัดหางาน กระทรวงแรงงานฯ ที่รับผิดชอบพื้นที่เขต ทำการสำรวจข้อมูลด้วยการสุ่มตัวอย่างให้ได้ตัวแทนประชากร สำนักงานเขตละ 300 คน -ไม่นับรวมนักเรียนและนักศึกษา
2.	สภาพการทำงาน อัตราประชากรที่ต้องทำงานมากกว่า 40 ชั่วโมง/สัปดาห์	สำนักงานเขต	-สำนักงานเขตประสานงานกับสำนักงานจัดหางานเขตพื้นที่รับผิดชอบพื้นที่แต่ละเขต ทำการสำรวจข้อมูลด้วยการสุ่มตัวอย่างให้ได้ตัวแทนประชากร สำนักงานเขตละ 300 คน -สำรวจสภาพการทำงานของข้าราชการและลูกจ้างในสำนักงานเขต
3.	การใช้แรงงานเด็ก อัตราการใช้แรงงานเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี	สำนักงานเขต	-สำนักงานเขตประสานงานกับสำนักพัฒนาชุมชนและสำนักจัดหางาน กระทรวงแรงงานฯ ที่รับผิดชอบพื้นที่เขตในการสำรวจข้อมูลด้านการใช้แรงงานเด็กตามแหล่งโรงงานอุตสาหกรรมและโรงงานห้องแถว

4.	ความสามารถในการบรรลุถึง ความจำเป็นพื้นฐานในการ ดำรงชีวิต อัตราร้อยละของ ประชากรที่มีรายได้น้อย	สำนักงานเขต	-รวบรวมข้อมูลได้จาก จำนวนร้อยละของผู้รับบัตร สวัสดิการสงเคราะห์ ประชาชนผู้มีรายได้เล็กน้อย ต่อจำนวนประชากรทั้งหมด ในชุมชนของแต่ละเขต
5.	การกระจายรายได้ อัตรา เปรียบเทียบรายได้ของประชากร กลุ่มรายได้สูง/รายได้ต่ำ	-สำนักงานสถิติแห่งชาติ -สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ	
6.	ที่อยู่อาศัย อัตราส่วนของ ประชากรที่ไร้ที่อยู่อาศัย	-กรมสรรพากร สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (ผลงานวิจัย/วิทยานิพนธ์ที่ เกี่ยวข้อง)	
7.	การศึกษา อัตราการรู้หนังสือ ของประชากรที่มีอายุ 10 ปีขึ้นไป	-การเคหะแห่งชาติ -สำนักงานเขต	-สำรวจจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือ -นักพัฒนาชุมชนในแต่ละ สำนักงานเขตทำการสำรวจ ด้วยการสุ่มตัวอย่างจาก ชุมชนในแต่ละเขตให้ได้ไม่ น้อยกว่า 20% ของจำนวน ชุมชนทั้งหมด

แผนภูมิที่ 3.10 แสดงผลการประเมินด้านต่างๆของกรุงเทพมหานคร

กองแผนทรัพยากรมนุษย์และสังคม สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร ได้สรุปผลการดำเนินการโครงการรวมทั้งผลการสัมมนาผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องเห็นว่า โครงการกรุงเทพฯ เมืองน่าอยู่ นี้เป็นแนวคิดที่ดีสมควรที่จะดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง แต่ควรปรับตัวชี้วัดให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานและจากการศึกษาข้อมูลต่างๆ ในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานตัวชี้วัดความน่าอยู่ พบว่าการใช้ตัวชี้วัดใดขึ้นอยู่กับปัจจัยที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นสภาพพื้นที่ ความต้องการ หรือความพึงพอใจของสังคมนั้น ดังนั้นตัวชี้วัดทั้ง 24 ตัว ที่กรุงเทพมหานครใช้ประเมินผลอยู่ จึงเป็นเพียงเครื่องมือบางส่วนที่จะดำเนินการในภาพรวมอาจจะต้องมีการปรับปรุงเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมเป็นมาตรฐานกลาง ที่จะให้แต่ละเขตเลือกนำไปใช้ให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่

จากการวิเคราะห์ตัวชี้วัดทั้ง 24 ตัวของกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นการวัด “ผล” อันเกิดจากมนุษย์ที่มีระดับการพัฒนาในพลังทั้ง 3 ประการไม่เท่ากัน ทั้ง ภายภาพ สมอง และจิต ของประชากรที่ดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร ทั้งประชากรตามทะเบียน และประชากรแฝงก็ดี

ดังนั้นการสร้างตัวชี้วัดดังกล่าว เพียงบอกให้ทราบถึงการรวบรวม “ผล” (ปัญหา)อันเกิดจากมนุษย์ในพื้นที่ต่างๆ รวบรวมในหัวข้อประเด็นเดียวกันเพื่อให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงปัญหาที่ปรากฏ ที่สำคัญไปกว่านั้นคือ การแก้ปัญหาที่ “เหตุ” คือการยกระดับการพัฒนามนุษย์ผู้สร้างสิ่งแวดล้อมต่างๆรอบตัวให้เหมาะสมกับการตั้งถิ่นฐานและระดับการพัฒนาของตนเอง จากที่ได้ศึกษาหน่วยงานสากล , นักวิจัย , หน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานท้องถิ่น ล้วนมุ่งประเด็นไปที่ผลของสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งสิ้น

ระดับของการพัฒนาแต่ละเมืองที่แตกต่างกัน สะท้อนเป็นภาพที่ถูกต้องของการพัฒนา มนุษย์ในทรัพยากรที่มีอยู่ แตกต่างกันที่สถาบันซึ่งเป็นเป้าหมายทางจิตทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ และความต้องการที่แตกต่างกัน ดังนั้นตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ในประเทศไทยควรจะเป็นอย่างไร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

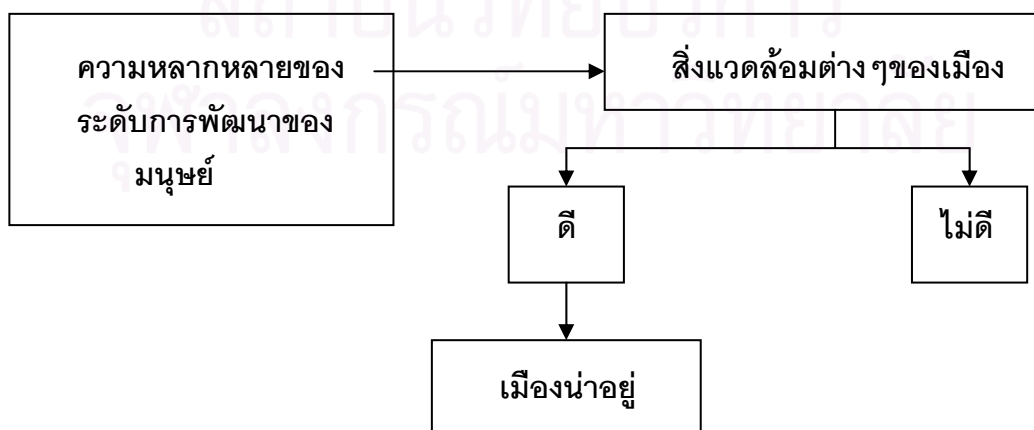
ตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมในประเทศไทย

การศึกษาในบทนี้เป็นการรวบรวมผลการวิเคราะห์แนวความคิดพื้นฐานและการศึกษาตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ของหน่วยงานต่างๆนำมาสังเคราะห์เพื่อการสร้างกรอบความคิดในการพัฒนาตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ในประเทศไทยโดยแบ่งเป็นลำดับคือ เสนอกรอบความคิดการจัดทำเครื่องชี้วัดของเมืองน่าอยู่ , วัตถุประสงค์ของตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ และ แนวทางชุดตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ในระดับต่างๆ

4.1 กรอบความคิดการจัดทำเครื่องชี้วัดของเมืองน่าอยู่

จากการศึกษาข้างต้นทั้งแนวคิดพื้นฐานและการศึกษาตัวชี้วัดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่าได้นำแนวคิดตะวันตก ในการวัดที่ “ผล” คือสภาพวัตถุและสภาพปัญหาต่างๆของเมืองที่ถูกสร้างโดยมนุษย์ แต่ปัญหาเหล่านั้นล้วนแล้วแต่เกิดจาก “เหตุ” คือระดับการพัฒนาของมนุษย์ที่มีส่วนสร้างสิ่งแวดล้อมต่างๆในเมืองนั้น เช่น กรุงเทพมหานคร มหานครที่มีประชากรในเมืองมีความผสมผสานกันอย่างหลากหลายพื้นฐานของระดับการพัฒนา ชาวไทยทั้งประชากรตามทะเบียนและประชากรแฝงรวมทั้งชาวต่างชาติที่เข้ามาใช้พื้นที่มีตั้งแต่ระดับ นักท่องเที่ยว ขอบทาน แรงงานต่างด้าว มีความแตกต่างกันอย่างมากในระดับการพัฒนาพลังศักยภาพของมนุษย์อย่างสมดุล ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงออกมาในรูปของการสร้างวัตถุ และ ความประพฤติในรูปแบบต่างๆ ส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาน้ำเน่าเสีย , อาชญากรรม ,มลภาวะทางเสียง , การว่างงาน ฯลฯ

แผนภูมิที่ 4.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความหลากหลายของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

ที่มา:จากการวิเคราะห์

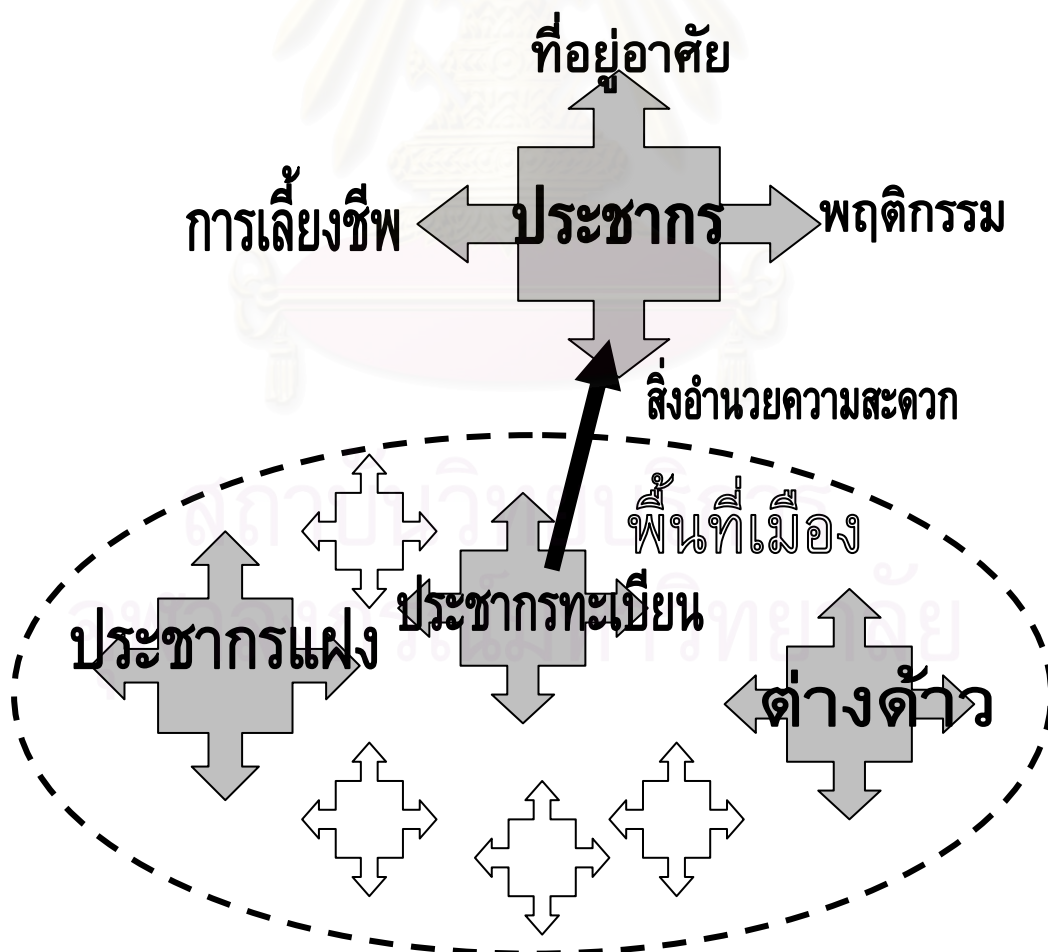
ดังนั้นการพัฒนาตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ในประเทศไทย เป็นการศึกษาตัวชี้วัดที่หน่วยงานต่างๆได้สร้างและพัฒนาขึ้น โดยศึกษาถึงแนวคิดเบื้องต้นว่าด้วยการพัฒนาพลังศักยภาพของมนุษย์ในทั้ง 3 ด้าน บนฐานความคิดคือ **“เมืองเป็นผลจากการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อการอยู่อาศัยของมนุษย์”**

ดังนั้นการศึกษาข้อมูลเฉพาะของประชากรแต่ละเมืองจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะเมืองแต่ละเมืองมีประชากรที่มีพื้นฐานและระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันจึงควรศึกษาดังนี้

การศึกษาเบื้องต้นด้านประชากร

1. ศึกษาเพื่อกำหนดพื้นที่เมือง โดยใช้เขตการปกครองเป็นขอบเขตพื้นที่ศึกษา
2. ศึกษาถึงขนาดและประเภทของประชากร จำนวนผู้เข้ามาใช้พื้นที่เมืองทั้งอยู่ในทะเบียน,ประชากรแฝง ,นักท่องเที่ยว หรือ นักทัศนาจร
3. ศึกษาระดับการพัฒนาพลังศักยภาพของประชากรแต่ละด้าน ทั้งกายภาพ , สมอง และจิต เป็น “เหตุ” ของการเกิดสภาพแวดล้อมต่างๆ

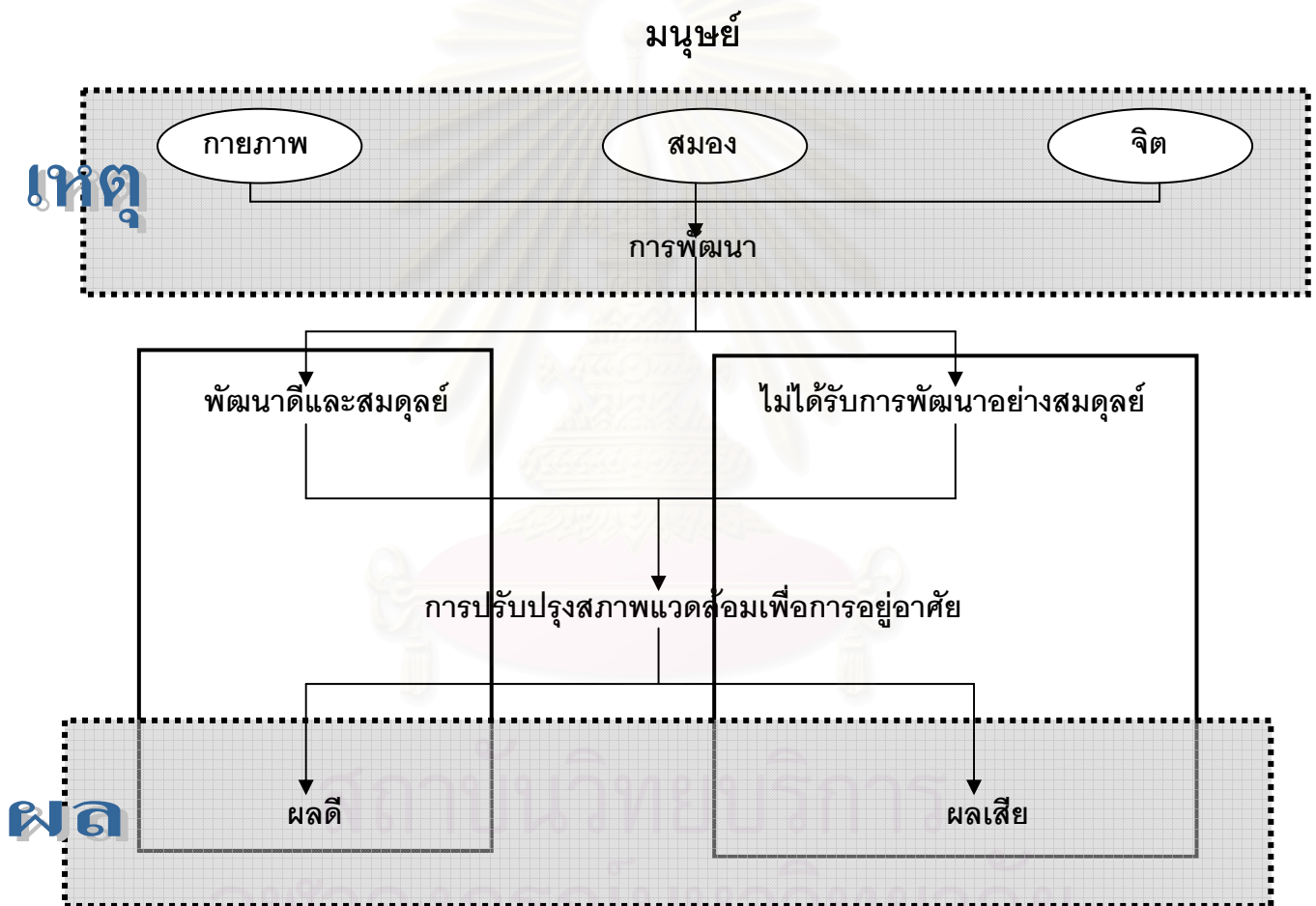
แผนภูมิที่ 4.2 แสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลประชากรต่อพื้นที่เมือง

ที่มา: จากการวิเคราะห์

จากแผนภูมิที่ 3.7 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการสร้างตัวชี้วัดของเมืองน่าอยู่ในปัจจุบันเป็นการสร้างการวัดผลเป็นส่วนใหญ่ จากการศึกษาของผู้วิจัยแสดงให้เห็นว่าการเกิดผลที่ปรากฏนั้นเกิดจากเหตุ แต่การศึกษาผลที่เกิดขึ้นมีความจำเป็นเพื่อทราบถึงปัญหาในปัจจุบันมีเรื่องใดและหนักเบาอย่างไรเพื่อวางแผนและแก้ไขควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพของประชากร

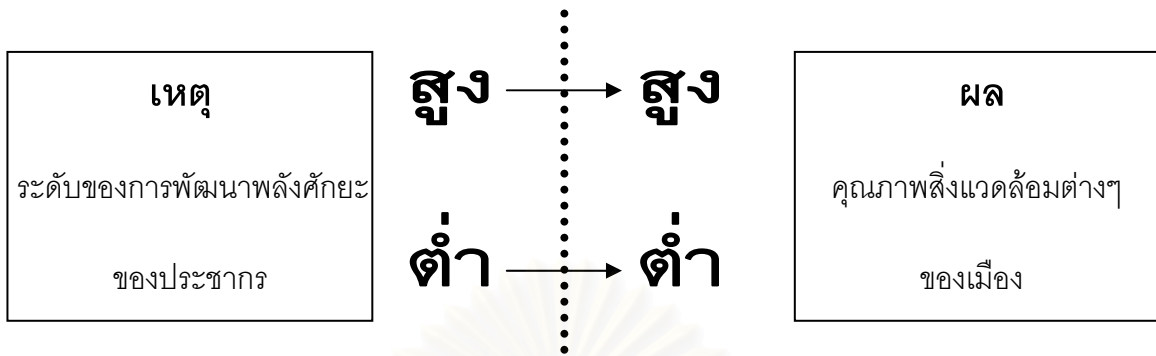
แผนภูมิที่ 3.7 แสดงตำแหน่งของการสร้างตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่

ที่มา:จากการวิเคราะห์

การสร้างตัวชี้วัดทั้งสองส่วนคือ “เหตุ” และ “ผล” จะเป็นผลที่แปรผันตามกัน คือ ถ้าต่ำจะต่ำเช่นกัน ถ้าสูงก็จะสูงเช่นกัน ตามผลสรุปของการศึกษาที่ว่า “เมืองเป็นผลจากการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อการอยู่อาศัยของมนุษย์”

แผนภูมิที่ 4.3 แสดงความสัมพันธ์ของการวัดเหตุและผลของเมืองนำอยู่

ที่มา: จากการวิเคราะห์

เมื่อวิเคราะห์กรอบความคิดที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนำมาเปรียบเทียบกับแนวความคิดและตัวชี้วัดในด้านต่างๆที่หน่วยงานต่างๆได้สร้างขึ้นสรุปได้ว่า การพิจารณาการพัฒนาการพัฒนามนุษย์ทั้ง 3 ด้าน คือ กายภาพ สมอง จิต มีความครอบคลุมตัวชี้วัดด้านต่างๆที่หน่วยงานที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารวบรวมทั้งแนวความคิดและตัวชี้วัดในแต่ละข้อ จะมีความสัมพันธ์ โดยตรงหรือ ทางอ้อม กับการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน

แผนภูมิที่ 4.4 แสดงความสัมพันธ์ของการพัฒนามนุษย์กับตัวชี้วัดที่หน่วยงานได้สร้างขึ้น

ที่มา: จากการวิเคราะห์

ตัวชี้วัดของ องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ประมวลลักษณะเมืองน่าอยู่ไว้เพื่อเป็นแนวทางให้ประเทศต่างๆดำเนินการ และได้มีการนำเสนอลักษณะเมืองน่าอยู่มากำหนดเป็นตัวชี้วัดเพื่อประเมินผล โครงการต่าง แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

1. ตัวชี้วัดด้านสุขภาพกาย ตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นเช่น อัตราการตายของทารก , อัตราการเจ็บป่วยเฉพาะโรค การวัดดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทางกายภาพของมนุษย์ทั้งสิ้น
2. ตัวชี้วัดทางด้านสุขภาพจิต ตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นเช่น จำนวนคดีอาชญากรรม, อัตราการฆ่าตัวตาย , อัตราการใช้สิทธิในการลงคะแนนเลือกตั้ง เป็นตัวชี้วัดที่เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาจิตของมนุษย์โดยผ่านแหล่งหล่อหลอมโดย สถาบัน ทั้ง 5 ของแต่ละสังคมที่มีความแตกต่างกัน
3. ตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อม ตัวชี้วัดเป็นการวัดปัญหาที่ปรากฏอยู่ เช่น ความเข้มข้นของสารพิษในอากาศเทียบเท่ากับค่ามาตรฐาน , ร้อยละของประชากรที่เผชิญกับเสียงดังที่ระดับเกินมาตรฐาน การวัดดังกล่าวเป็นการแสดงผลการพัฒนาทั้ง 3 ด้านของมนุษย์ที่ไม่ดีและไม่สมดุลง่าย ปัญหาดังกล่าวไม่สามารถเกิดขึ้นเองได้เป็นผลการกระทำของมนุษย์ทั้งสิ้น
4. ด้านคุณภาพชีวิตเศรษฐกิจและสภาพความเป็นอยู่ ตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นเป็นการวัดสัดส่วนการว่างงาน การใช้แรงงานเด็ก อัตราส่วนผู้รู้หนังสือ อัตราส่วนผู้มีรายได้สูง ต่อ ผู้มีรายได้ต่ำ เช่นเดียวกับด้านสิ่งแวดล้อม การที่มนุษย์มีการพัฒนาที่ดีและสมดุลง่ายในองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านจะสามารถมีทางเลือกในการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและโอกาสสนองตอบความต้องการทางเศรษฐกิจได้มากกว่า

ดังนั้นผลสรุปดังกล่าวเป็นการมองภาพของเมืองน่าอยู่ทั้งระบบ จากแนวความคิด“เมืองเป็นผลจากการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อการอยู่อาศัยของมนุษย์” ดังนั้นการนำกรอบความคิดดังกล่าวไปวิเคราะห์ร่วมกับระดับของเมืองน่าอยู่ทั้ง 5 ระดับ เพื่อสร้างเป็นตัวชี้วัดจำเป็นต้องกำหนด วัตถุประสงค์ของตัวชี้วัดที่จะนำไปใช้เพื่อให้เป็นแนวทางและตรงเป้าหมายในการชี้วัด ดังนี้

4.2 วัตถุประสงค์ของตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่

การสร้างตัวชี้วัดของเมืองน่าอยู่ในประเทศไทยต้องเริ่มจากวัตถุประสงค์ของการวัดเพื่ออะไร วัดตรงจุดใดของความเกี่ยวข้องกับเมืองน่าอยู่ การพัฒนาตัวชี้วัดของเมืองน่าอยู่ในประเทศไทยชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้ดังนี้

1. เพื่อให้เกิดการบ่งชี้เหตุของการเกิดเมืองน่าอยู่อย่างแท้จริงโดยตัวชี้วัด
2. เพื่อได้การแสดงผลปัญหาต่างๆของเมืองอันเป็นผลจากระดับการพัฒนาของมนุษย์
3. เพื่อให้การบ่งชี้ของระดับความเกี่ยวข้องต่างๆของเมืองน่าอยู่เป็นไปอย่างเหมาะสม
4. เพื่อใช้บ่งชี้เฉพาะถึงการพัฒนาแต่ละพื้นที่โดยไม่นำมาเปรียบเทียบ
5. เพื่อสร้างความเข้าใจในการพัฒนาของหน่วยงานต่างๆอย่างตรงจุดเพื่อเมืองที่น่าอยู่

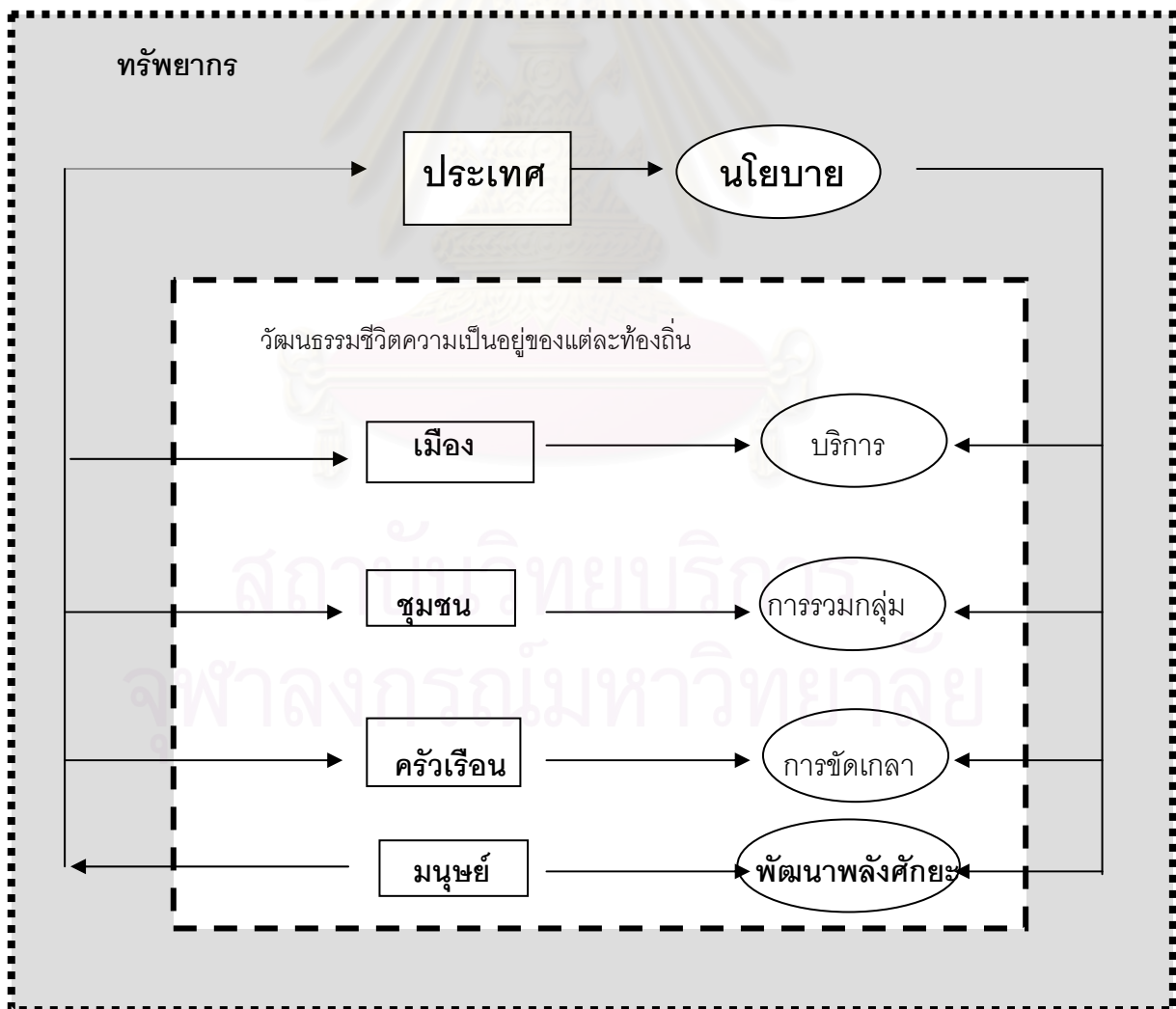
4.3 การกำหนดระดับการใช้ตัวชี้วัด

จากการวิเคราะห์ระดับของการวัดซึ่งแสดงไว้ในบทที่ 3 นั้นจะเห็นได้ว่ามี 5 ระดับของขนาดและความสัมพันธ์ในการรวมกลุ่มของ มนุษย์ คือ

1.บุคคลหนึ่งบุคคล	ระดับบุคคล
2.การรวมกลุ่มกันของบุคคลเป็น	ระดับครอบครัว
3.การรวมกลุ่มกันของหลายครอบครัวเป็น	ระดับชุมชน
4.การรวมกลุ่มกันของหลายชุมชนเป็น	ระดับเมือง
5.การรวมกลุ่มกันของหลายเมือง	ระดับประเทศ

ดังนั้นการเริ่มต้นเพื่อนำไปสู่ผลของประเทศที่น่าอยู่ เมืองที่น่าอยู่ ชุมชนที่น่าอยู่ ครอบครัวที่น่าอยู่ นั้นมาจาก บุคคลผู้ได้รับการพัฒนาพลังศักยภาพทั้ง 3 ด้านอย่างสมดุลย์

แผนภูมิที่ 3.6 แสดงระดับของความเป็นเมืองน่าอยู่

ที่มา:จากการวิเคราะห์

4.4 แนวความคิดลักษณะเมืองน่าอยู่ในประเทศไทย

จากการศึกษาแนวความคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเมืองน่าอยู่สรุปได้ว่า ความแตกต่างกันของมนุษย์ผู้เป็นผู้สร้างสิ่งแวดล้อมแต่ละเมืองนั้นมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับ “สังคม” คือกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม-แบบความคิดและการกระทำของสังคมให้แก่อนุชน ชาย – หญิง เพื่อสร้างอัตลักษณ์ และรูปแบบพฤติกรรมของ อนุชน ชาย -หญิง ให้ตรงตามความต้องการของสังคมมีความแตกต่างกันในแต่ละเมือง กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม-แบบความคิดและการกระทำดังกล่าวได้ถูกส่งผ่านสถาบันทางสังคมทั้ง 5 สถาบัน ที่เป็นกลไกในการ “หล่อหลอม” จิตใจมนุษย์ในสังคมนั้นๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

ดังนั้นการพัฒนาตัวชี้วัดของเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย มีความแตกต่างกับประเทศอื่นๆและเมืองแต่ละเมืองในประเทศไทยมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปโดยอยู่บนลักษณะพื้นฐานเดียวกัน ผ่านกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม-แบบความคิดและการกระทำของสังคมโดยผ่านสถาบันทั้ง 5 อันได้แก่

1.สถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษามีจุดประสงค์คือ “การพัฒนาความเป็นพลเมืองดี” และเป็นสถาบันที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาพลเมืองดีคือ สมอง สถาบันการศึกษาของไทยมีระดับการศึกษาที่เป็นภาคบังคับคือ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมปีที่ 6 รวม 12 ปี แต่ในการพัฒนามนุษย์ในด้านทั้ง 3 ไม่สามารถสิ้นสุดเท่ากับระดับการศึกษาภาคบังคับได้ เพื่อคุณภาพของการพัฒนามนุษย์ที่ดีต้องให้การศึกษาระดับสูงขึ้นการศึกษาดังกล่าว คือ ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท หรือปริญญาเอก และองค์ความรู้ต่างๆที่มีความจำเป็นต้องศึกษาเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นมนุษย์ผู้มีโอกาสในการตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจของตนเองต่อไป

2.สถาบันเศรษฐกิจ

จากความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่เหมือนกันทุกที่ทั่วโลกทั้ง 4 อย่างคือ

1. อาหาร
2. เสื้อผ้า
3. ที่อยู่อาศัย
4. สิ่งอำนวยความสะดวกแก่ชีวิตอื่นๆ

ดังนั้นการได้มาซึ่งพื้นฐานทั้ง 4 อย่างต้องมีอาชีพ เพื่อการได้มาซึ่งค่าจ้างตอบสนองกับความต้องการทางกายภาพ อำนวย การยอมรับนับถือ และ เพื่อบุคคลอื่นๆ ระบบเศรษฐกิจรวมของประเทศเป็นระบบการค้าแบบทุนนิยม โดยแต่ละพื้นที่แตกต่างกันที่รูปแบบเนื่องจากทรัพยากรในพื้นที่ที่มีความหลากหลายแตกต่างกัน เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยว

, ศูนย์กลางการปกครอง ,ศูนย์การการค้า เป็นต้น ดังนั้นการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน ทั้ง 4 อย่างของแต่ละที่ในระดับ บุคคล ครอบครัว ชุมชน และเมืองต่างๆก็จะแตกต่างกันด้วย

3.สถาบันการปกครอง

ตามการวิเคราะห์สถาบันการปกครองมีพื้นฐาน 3 ส่วน คือ อำนาจ , ความเป็นเอกภาพ และ พฤติกรรมภายใต้การควบคุม

ในส่วนของอำนาจประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีเสรีภาพในการให้สิทธิคนทุกเพศและอาชีพในการเลือกตั้งมีนายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้ง รวมทั้งในปัจจุบันมีการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นมีการเลือกตั้งภายในชุมชนเพื่อเป็นตัวแทนในการบริหาร(มอบอำนาจ) เช่น สมาชิกสภาเขต. , สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร , สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ฯลฯ

ความเป็นเอกภาพ ประชาชนชาวไทยมีศูนยร่วมคือ พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขสูงสุด และสื่อต่างที่เผยแพร่ข่าวสารสามารถเชื่อมโยงแต่ละพื้นที่เข้าด้วยกันรวมทั้งการรวมกลุ่มองค์กรต่างๆเพื่อประโยชน์ของประเทศ

พฤติกรรมภายใต้การควบคุม ในปัจจุบันระบบสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้นการควบคุมความประพฤติของประชากรจึงเป็นรูปแบบ(formal) คือ กฎหมาย ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นมีกฎหมายที่ใช้บังคับร่วมกันและใช้เฉพาะพื้นที่ของตน ดังนั้นการพิจารณาการปฏิบัติตามหน้าที่ของตนให้ตรงต่อสถานะภาพ (Status) ทำให้กลไกของสังคมมี “ระเบียบบัญญัติ” และ “สันติสุข” เช่น พระราชบัญญัติการผังเมือง , กฎหมายควบคุมอาคาร , ข้อบัญญัติท้องถิ่นต่างๆ ฯลฯ

พฤติกรรมที่เป็นผลจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เช่น สถิติผู้เสพสิ่งเสพติด , อาชญากรรมรูปแบบต่างๆ , อุบัติเหตุจลาจล ฯลฯ

4.สถาบันครอบครัว

ประเทศไทยแต่เดิมเป็นลักษณะครอบครัวขยาย รูปแบบ เอกภริยาเอกภัสตา (Monogammy) หญิงคนเดียว ชายคนเดียว เป็นสามีภรรยา กัน ครอบครัวแบบนี้เป็นรูปแบบครอบครัวของคนส่วนใหญ่ในโลกรวมทั้งสังคมไทย แต่ในปัจจุบันมีแนวโน้มเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้นมีบทบาทอย่างยิ่งในการสร้างสมาชิกที่ตรงตามที่ต้องการให้แก่สังคม ดังนั้นครอบครัวที่สมบูรณ์จึงจำเป็นอย่างยิ่ง พิจารณาได้จาก สถิติการหย่าร้าง

5.สถาบันศาสนา

เป็นสถาบันที่มีความสำคัญมากที่สุดในการชักนำสังคมไทยให้เดินทางไปในทิศทางใด ประเทศไทยเป็นประเทศที่คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่วและศาสนาพุทธมีความสัมพันธ์กับขนบธรรมเนียมประเพณี จารีต และประเพณีของประชาชนชาวไทยเป็นอย่างมาก ดังนั้นหลักในการประพฤติปฏิบัติของชาวเมือง (จากบุคคล) ควรยึดหลักเกณฑ์ของศาสนา

เป็นสำคัญ เช่น การดำเนินชีวิตอย่างใช้หลักศีลธรรมอัน ในบางพื้นที่ของประเทศมีสถาบันศาสนาอื่นเป็นหลัก เช่น ศาสนาอิสลาม ดังนั้นธรรมเนียมประเพณี จารีต และประชาวิถี ของบุคคล, ครอบครัว, ชุมชน, เมืองเหล่านั้น จะแตกต่างกันออกไป

สถานที่ที่เป็นที่ตั้งของสถาบันศาสนา คือ วัด, มัสยิด เป็นสถานที่ประกอบกิจทางศาสนา เป็นศูนย์กลางชุมชนของไทยตั้งแต่อดีต รวมทั้งมีบทบาทเป็นสถาบันการศึกษาในการสั่งสอน พัฒนาสมองควบคู่กับการพัฒนาจิตอีกด้วย

ปัจจุบันมีความเสื่อมถอยทั้งความศรัทธาในสถาบันศาสนา พิจารณาได้จาก สถิติการประพาศติผีดินนีย , การสืบทอดศาสนาในรูปแบบของ การประกอบกิจในวันสำคัญต่างๆ

4.5 กรอบความคิดชุดตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ในระดับต่างๆ

จากการศึกษาแนวคิดพื้นฐานและการศึกษาตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาและกำหนดกรอบความคิดของตัวชี้วัดทั้ง 5 ระดับใน 3 ด้านหลักดังนี้

1. ระดับบุคคล

การพัฒนากายภาพ	การวิเคราะห์	แหล่งข้อมูล
1. สุขภาพร่างกายแข็งแรง 2. การพัฒนาการสมวัย	แนวความคิดที่ผู้วิจัยได้เสนอ เนื่องจากการพัฒนาด้านกายภาพสามารถพิจารณาได้ใน 2 ส่วน คือ ภายนอกที่สามารถมองเห็นได้และภายในซึ่งไม่สามารถมองเห็นได้ในแต่ละพื้นที่ที่จะนำไปปรับใช้อาจมีความต้องการเฉพาะด้านกายภาพของบุคคลในด้านอื่นๆ เช่น กำลังกายในการประกอบอาชีพ	ในการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลสามารถเก็บได้จากการสัมภาษณ์โดยคัดเลือกตัวอย่างตามวิธีทางสถิติ หรือการใช้ในพื้นที่เล็กๆสามารถเก็บรวบรวมบุคคลได้
การพัฒนาสมอง	การวิเคราะห์	แหล่งข้อมูล
1. IQ ของแต่ละบุคคล 2. การพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตในรูปแบบในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา	การพัฒนาด้านสมองนั้นสามารถพัฒนาได้โดยผ่านการศึกษามีหลายรูปแบบ และผลที่ปรากฏสามารถออกมาในรูปแบบของระดับ IQ ในพื้นที่ที่แตกต่างกัน	สามารถจัดเก็บได้ตามสถานศึกษาและจากตัวบุคคล โดยแบบการวัดต่างๆ

การพัฒนาจิต	การวิเคราะห์	แหล่งข้อมูล
1. ระดับการศึกษาสูงสุด 2. โอกาสบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจ 3. ความเข้าใจในระบบการปกครอง 4. มีความประพฤติที่อยู่ในความควบคุม 5. ความเชื่อมั่นในศาสนา 6. การประกอบกิจกรรมทางศาสนา 7. ดำรงชีวิตโดยยึดหลักศาสนา	การพัฒนาทางจิตนั้นต้องผ่านสถาบันทั้ง 5 สถาบันในระดับบุคคลจะมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทางจิตที่สามารถเห็นได้ชัดจากสถาบันศาสนา โดยแต่ละพื้นที่ที่มีศาสนาหลักที่แตกต่างกันตัวชี้วัดสามารถกำหนดเพื่อให้เข้ากับภาวะสังคมได้	เป็นการวัดที่เก็บข้อมูลจากบุคคลได้โดยตรง ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างหรือ การรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานศึกษา หน่วยงานปกครอง สถานที่สำคัญทางศาสนาต่างๆ

2. ระดับครอบครัว

พัฒนากายภาพ	การวิเคราะห์	แหล่งข้อมูล
1. การขยายตัวของประชากร 2. การดูแลสุขภาพอนามัยของสมาชิก	การพัฒนาด้านกายภาพในระดับครอบครัว สามารถพิจารณาจากการผลิตสมาชิกใหม่ให้แก่สังคมซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญของครอบครัว และการดูแลสุขภาพอนามัยของสมาชิกใหม่ ซึ่งในแต่ละพื้นที่อาจมีพิธีกรรมหรือประเพณีที่แตกต่างกันออกไป	การเก็บข้อมูลเป็นครอบครัวหรือโดยการสุ่มโดยวิธีทางสถิติหรือเก็บสถิติจากโรงพยาบาลหรือสถานอนามัยต่างๆ
พัฒนาสมอง	การวิเคราะห์	แหล่งข้อมูล
1. การให้การศึกษา	การพัฒนาสมองของสมาชิกใหม่ของสังคมหน้าที่ที่สำคัญของครอบครัวคือการศึกษา รูปแบบการศึกษามีหลายรูปแบบและในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันตามวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น	เก็บข้อมูลในแต่ละครอบครัวหรือวิธีการสุ่มตัวอย่างและการเก็บสถิติจากสถานศึกษาต่างๆในพื้นที่

การพัฒนาจิต	การวิเคราะห์	แหล่งข้อมูล
1. ความสมบูรณ์ของครอบครัว 2. บทบาทของครอบครัว 3. โอกาสบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจ 4. ส่งเสริมการปกครองแบบประชาธิปไตย	สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลักในการผลิตสมาชิกใหม่ที่ตรงต่อความต้องการของสังคม และส่งเสริมบทบาทของให้สมาชิกใหม่เข้าสู่การพัฒนาทางจิตจากสถาบันทั้ง 5 สถาบัน	เก็บข้อมูลในแต่ละครอบครัวหรือวิธีการสู่มตัวอย่างและการเก็บสถิติ

3. ระดับชุมชน

การพัฒนาคุณภาพ	การวิเคราะห์	แหล่งข้อมูล
1. การบริการสุขภาพ 2. การให้ความรู้ด้านสุขภาพ	ชุมชนคือการรวมกลุ่มกันของครอบครัวซึ่งมีการบริการในระดับย่อยด้านสุขภาพเช่น สถานีอนามัย, หมอบ้าน หรือแตกต่างกันไปแล้วแต่วัฒนธรรมของชุมชน	การเก็บสถิติจากหน่วยงานในชุมชนและจากการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชน
การพัฒนาสมอง	การวิเคราะห์	แหล่งข้อมูล
1. ภูมิปัญญาท้องถิ่น	การพัฒนาด้านสมองในระดับชุมชนสามารถพิจารณาได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่ วิธีการสร้างอาคารบ้านเรือน, พิธีกรรมต่างๆ, วัฒนธรรมการอยู่ การกิน, เครื่องมือและวิธีการทำมาหากิน ล้วนแล้วแต่เป็นการแสดงออกซึ่งการพัฒนาด้านสมองของแต่ละท้องถิ่นซึ่งอาจมีความเหมือนหรือแตกต่างกัน	เก็บข้อมูลจากสมาชิกของชุมชนหรือจากพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
การพัฒนาจิต	การวิเคราะห์	แหล่งข้อมูล
1. การบริการการศึกษา 2. การส่งเสริมโอกาสบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจในชุมชน	การพัฒนาทางจิตระดับชุมชนเป็นการพิจารณาบทบาทของสถาบันทั้ง 5 สถาบันที่มีหน้าที่หล่อหลอมจิตของสมาชิกชุมชน ซึ่งระดับของ	เก็บจากสถิติต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ 5 สถาบันหลัก และการวิเคราะห์โครงสร้างของชุมชนที่นำไปใช้ ประกอบการสร้าง

3. กฎข้อบังคับของชุมชน	ชุมชนแตกต่างกัน บางชุมชนอาจมี	ตัวชี้วัด
4. ความเป็นเอกภาพของชุมชน	สถาบันศาสนาเป็นหลัก บางชุมชน	
5. บทบาทของศาสนาต่อชุมชน	มีสถาบันการปกครองและสถาบัน	
6. การให้ความรู้ในด้านการปกครอง	เศรษฐกิจเป็นสำคัญ	

4. ระดับเมือง

การพัฒนากายภาพ	การวิเคราะห์	แหล่งข้อมูล
1. การบริการเพื่อสุขอนามัยที่ดี	การพิจารณาการพัฒนากายภาพในระดับเมืองพิจารณาถึงการบริการด้านสุขอนามัยต่างซึ่งพื้มีในระดับเมือง และมลภาวะต่างภายในเมือง ซึ่งอาจวัดด้วยค่าสถิติ หรือการใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นอื่นๆเช่น การตายของปลา หรือการตายของนก เป็นต้น	เก็บข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในเมืองขนาดใหญ่จะมีเขตของการให้บริการบริการเมืองอื่นด้วย
การพัฒนาสมอง	การวิเคราะห์	แหล่งข้อมูล
1. การส่งเสริมการวิจัย 2. การส่งเสริมการจัดการการศึกษาตลอดชีวิต. 3. การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น	จากการรวมชุมชนหลายชุมชนจนเป็นเมือง การพัฒนาด้านสมองที่สามารถเห็นได้คือการส่งเสริมและการสืบทอดภูมิปัญญาต่าง การวิจัยเพื่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ที่เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในพื้นที่เมืองนั้น และการส่งเสริมการศึกษาทุกรูปแบบภายในเมือง	เก็บข้อมูลได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษาต่าง นักวิจัย นักวิชาการ
การพัฒนาจิต	การวิเคราะห์	แหล่งข้อมูล
1. การจัดให้มีและพัฒนาสถาบันการศึกษา 2. ความเป็นเอกภาพของเมือง 3. มีกฎหมายข้อบังคับของชุมชน	ระดับเมืองเป็นการรวมกลุ่มของชุมชนซึ่งมาจากหลายครอบครัวและบุคคลจำนวนมาก การพิจารณาการพัฒนาทางจิตในระดับ	การเก็บข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารเมืองในด้านต่าง และการนำข้อมูลระดับชุมชนที่อยู่ภายในเมือง

<p>4. การให้ความรู้ด้านการปกครอง</p> <p>5. การส่งเสริมโอกาสบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจในเมือง</p> <p>6. การส่งเสริมและบำรุงศาสนา</p> <p>7. การพัฒนาสถานที่สำคัญทางศาสนาที่เป็นศูนย์การชุมชนต่างๆและเมือง</p>	<p>เมืองสถาบันการปกครองและสถาบันทางเศรษฐกิจจึงเป็นสถาบันที่สำคัญ เช่นการมรภกฎหมายในการควบคุม นอกเหนือจากการใช้จารีตประเพณี</p>	<p>มาพิจารณา</p>
---	--	------------------

5.ระดับประเทศ

การพัฒนาคุณภาพ	การวิเคราะห์	แหล่งข้อมูล
<p>1. การบริการเพื่อสุขอนามัยที่ดี</p>	<p>การพัฒนาด้านคุณภาพในระดับเมืองในประเทศไทย มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการบริการที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยที่เป็นระดับประเทศ เช่น การประปา , การไฟฟ้า , กระทรวงสาธารณสุข ดูแลโรงพยาบาลขนาดใหญ่ที่ตั้งในเมืองใหญ่บริการในพื้นที่บริเวณกว้าง ตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นจึงเกี่ยวข้องกับการบริการตั้งแต่เกิด การดำรงชีวิตด้วยปัจจัยต่างๆ</p>	<p>การเก็บข้อมูลรวมจากระดับเมืองของประเทศและการเก็บข้อมูลจากหน่วยงานที่ดูแลในระดับประเทศ</p>
การพัฒนาสมอง	การวิเคราะห์	แหล่งข้อมูล
<p>1. การส่งเสริมการวิจัย , การประดิษฐ์คิดค้นต่างๆ</p>	<p>การพัฒนาด้านสมองในระดับประเทศนั้นพิจารณาให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนได้แก่การวิจัยและสิ่งประดิษฐ์ที่มีประโยชน์กับประเทศ , เมือง และชุมชน อาจเป็นแนวทางการส่งเสริมด้านนโยบายและงบประมาณ</p>	<p>เป็นการรวมข้อมูลจากชุมชนและเมือง รวมทั้งในระดับประเทศ เช่นการจดสิทธิบัตรต่างๆ</p>

การพัฒนาจิต	การวิเคราะห์	แหล่งข้อมูล
1. การจัดให้มีและพัฒนา การศึกษาทุกระดับ 2. การใช้อำนาจบริหารอย่าง โปร่งใส 3. ความเป็นเอกภาพของชาติ 4. การให้ความรู้ในระบบการ ปกครอง 5. การสร้างกฎระเบียบข้อบังคับ ในประเทศ 6. การส่งเสริมโอกาสบรรลุ เป้าหมายทางเศรษฐกิจ 7. การส่งเสริมทำนุบำรุงศาสนา หลักและอื่นๆของชาติ	การพิจารณาการพัฒนาจิตใน ระดับประเทศ จะเป็นการพิจารณา การส่งเสริมทางด้านนโยบายของ สถาบันซึ่งเป็นแห่งล่อหลอมทั้ง 5 สถาบัน เช่น นโยบายการกระจาย โอกาสทางการศึกษา การมีองค์กร การปกครองที่โปร่งใส สถิติการ เลือกตั้งระดับประเทศ	เป็นการรวมข้อมูลระดับเมือง และชุมชนเพื่อการพิจารณา เป็นภาพรวมของประเทศ และ การเก็บสถิติข้อมูลจาก หน่วยงานปกครอง ระดับประเทศ

4.5 ชุดตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่

จากการวิเคราะห์ด้านต่างๆของตัวชี้วัดทั้ง 5 ระดับ ผู้วิจัยได้สร้างชุดตัวชี้วัดในด้านต่างๆ และส่วนของข้อมูลพื้นฐานเพื่อประกอบการวิเคราะห์ เช่น ในระดับบุคคลข้อมูลพื้นฐานที่มีความจำเป็นคือ อายุเพศ การรับรู้การเป็นสมาชิกครอบครัว , ชุมชน และเมือง ซึ่งมีผลอย่างมากต่อการพัฒนา และในระดับครอบครัว ข้อมูลพื้นฐานที่นำมาพิจารณาได้แก่ จำนวนสมาชิกที่อยู่ในความดูแล การร่วมเป็นสมาชิกของชุมชน และเมือง โดยเฉพาะข้อมูลพื้นฐานในระดับเมืองมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากความหลากหลายและความต่างระดับของประชากรและการเก็บข้อมูลในปัจจุบันไม่สามารถจำแนกจำนวนประชากรที่อยู่ในเมืองอย่างแท้จริงได้ การสร้างชุดตัวชี้วัดดังกล่าวเป็นแนวทางเพื่อความเข้าใจและการนำตัวชี้วัดไปพัฒนาใช้ต่อไป โดยการวิจัยนี้ได้นำชุดตัวชี้วัดในระดับเมืองทดลองใช้กับฐานข้อมูลในปัจจุบันต่อไปในบทที่ 5

ระดับบุคคล

ข้อมูลพื้นฐาน

อายุ.....เพศ..... เป็นสมาชิกของครอบครัว.....ชุมชน..... เมือง.....

ตัวชี้วัดเมืองนำอยู่ระดับบุคคล

ตัวชี้วัดด้าน	ตัวชี้วัด
1. สุขภาพแข็งแรง	1. อัตราการเจ็บป่วย 2. การรักษาสุขภาพร่างกาย
2. การพัฒนาการสมวัย	1. ความพิการ 2. ความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย
3. IQ ของแต่ละบุคคล	1. การวัดระดับ IQ
4. การเข้าระบบศึกษาตลอดชีวิต	1. มีการศึกษาหาความรู้เพื่อเติมเพื่อการดำรงชีวิตอย่างต่อเนื่อง
5. ระดับการศึกษา	1. การศึกษาต่อหลังจบภาคบังคับ 2. การศึกษาระดับสูงสุด
6. โอกาสบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจ	1. การมีงานทำ 2. ระดับรายได้ 3. การออม
7. ความเข้าใจในระบบการปกครอง	1. ความเข้าใจในระบบประชาธิปไตย 2. การใช้สิทธิในการเลือกตั้ง 3. เป็นสมาชิกในองค์กร, ชมรม หรือสมาคมต่างๆ
8. ความเชื่อมั่นในศาสนา	1. การนับถือศาสนา 2. การร่วมประกอบกิจกรรมทางศาสนา 3. การสืบทอดศาสนา 4. การใช้หลักศาสนาในการดำรงชีวิต

ระดับครอบครัว

ข้อมูลพื้นฐาน

สมาชิกในครอบครัว.....คน
ประกอบด้วย.....
เป็นสมาชิกของชุมชน.....
เมือง.....

ตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ระดับครอบครัว

ตัวชี้วัดด้าน	ตัวชี้วัด
1.การขยายตัวของประชากร	1.จำนวนบุตร
2.การดูแลสุขภาพอนามัยของสมาชิก	1. การฝากครรภ์ 2. การรับวัคซีนของเด็ก
3.การให้การศึกษา	1.สมาชิกในครอบครัวเข้าระบบการศึกษาภาคบังคับ 2.ระดับการศึกษาสูงสุดของสมาชิกในครอบครัว 3. การส่งเสริมการแสวงหาความรู้
4.ครอบครัวสมบูรณ์	1.อัตราการทำร้าย
5.บทบาทของครอบครัว	1.การสร้างกฎระเบียบในครอบครัว
6.โอกาสบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจ	1.การมีที่อยู่อาศัย 2.รายได้ของครัวเรือน 3.การออม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระดับชุมชน

ข้อมูลพื้นฐาน

ชุมชน.....
ที่ตั้ง.....
จำนวนสมาชิกในชุมชน.....
ศาสนาหลัก.....

ตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ระดับชุมชน

ตัวชี้วัดด้าน	ตัวชี้วัด
1.การพัฒนาสุขอนามัย	1.การจัดบริการด้านสุขภาพระดับชุมชน 2.การให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่สมาชิก 3.การจัดเตรียมพื้นที่เพื่อการพัฒนาสุขภาพ 4.ระดับคุณภาพของแม่น้ำและแหล่งน้ำหลัก ของชุมชน 5.สัดส่วนความครอบคลุมของครัวเรือนใน ชุมชนที่มีน้ำประปาใช้(%) 6.ปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน เฉลี่ย 24 ชั่วโมงบริเวณศูนย์กลาง ชุมชน 7.ปริมาณแก๊สที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพเฉลี่ย 24 ชั่วโมงบริเวณศูนย์กลางชุมชน
2.การพัฒนาด้านสมอง	1.จำนวนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏอยู่ใน ปัจจุบัน 2.จำนวนผู้สืบทอดภูมิปัญญาในชุมชน 3.นโยบายในการพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชน
3.ความเป็นเอกภาพของชุมชน	1.การรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ เช่น อาสาสมัคร ป้องกันตนฝ่ายพลเรือน (อปพร), สหกรณ์, มูลนิธิ 2.การสืบทอดประเพณีเอกลักษณ์ของชุมชน 3.ประเภทและจำนวนสื่อในระดับชุมชน
4.กฎข้อบังคับของชุมชน	1.การสร้างกฎข้อบังคับภายในชุมชน 2.การมีผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการและไม่เป็น

	ทางการ
5.ศาสนาหลัก	1.จำนวนวัดที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน 2.จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง
7.การส่งเสริมโอกาสบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจในชุมชน	1.จำนวนโรงเรียนฝึกอาชีพในชุมชน 2.การมีที่อยู่อาศัยของสมาชิกในชุมชน 3.ระบบขนส่งมวลชนในชุมชน 4.การออมของสมาชิกชุมชน 5.อัตราการว่างงานของสมาชิกชุมชน 6.ระดับรายได้ของสมาชิกในชุมชน
8.การให้ความรู้ในด้านการปกครอง	1.การถ่ายทอดความรู้และข่าวสารความเคลื่อนไหวของการปกครองผ่านสื่อต่างๆในระดับชุมชน 2.การใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับชุมชน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระดับเมือง

ข้อมูลพื้นฐาน

เมือง.....	
ที่ตั้ง.....	พื้นที่.....
จำนวนประชากรตามทะเบียน.....	
จำนวนประชากรจริงในพื้นที่.....	
แบ่งเป็น.....ประเภท	
1.....	จำนวน คน
2.....	จำนวน คน
3.....	จำนวน คน
4.....	จำนวน คน
5.....	จำนวน คน

ตัวชี้วัดเมืองนำอยู่ระดับเมือง

ตัวชี้วัดด้าน	ตัวชี้วัด
1.การบริการสุขอนามัย	1.การจัดบริการด้านสุขภาพระดับชุมชน 2.การให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่สมาชิก 3.การจัดเตรียมพื้นที่เพื่อการพัฒนาสุขภาพ 4.จำนวนเตียง , แพทย์ในสถานพยาบาล ต่อประชากร 5.อัตราการตายทารกต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คนของเมือง 4.ระดับคุณภาพของแม่น้ำและแหล่งน้ำหลักของเมือง 5.สัดส่วนความครอบคลุมของครัวเรือนในเมืองที่มีน้ำประปาใช้(%) 6.ปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอนเฉลี่ย 24 ชั่วโมงบริเวณใจกลางเมือง 7.ปริมาณแก๊สที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพเฉลี่ย 24 ชั่วโมงบริเวณ ใจกลางเมือง 8.คุณภาพระบบกำจัดขยะของเมือง 9.คุณภาพระบบกำจัดน้ำเสียของเมือง 10.ระดับเสียงที่เกิดจากการจราจรเฉลี่ย 24 ชั่วโมง

	บริเวณกลางเมือง
3. นโยบายการส่งเสริมการวิจัย	1. การส่งเสริมและจัดให้มีการวิจัยหรือสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่น
4. นโยบายการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น	1. จำนวนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน 2. จำนวนผู้สืบทอดภูมิปัญญาในเมือง 3. นโยบายในการพัฒนาภูมิปัญญาของเมือง
5. การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต	1. การจัดให้มีแหล่งให้ความรู้นอกระบบแก่คนทุกระดับในเมือง
6. นโยบายการพัฒนาสถาบันการศึกษา	1. จำนวนและมาตรฐานของสถาบันการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา เช่น มาตรฐานสัดส่วนของ ครู : นักเรียน
7. ความเป็นเอกภาพของเมือง	1. การรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ เช่น อาสาสมัครป้องกันตนฝ่ายพลเรือน (อปพร), สหกรณ์, มูลนิธิ 2. การสืบทอดประเพณีเอกลักษณ์ของเมือง 3. ประเภทและจำนวนสื่อในระดับเมือง
8. กฎหมายข้อบังคับของเมือง	1. การสร้างระเบียบข้อบังคับและมาตรการการลงโทษต่างๆภายในเมือง 2. การสร้างระเบียบข้อบังคับเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรส่วนรวมในพื้นที่เมืองอย่างทั่วถึง เช่น สัดส่วนของพื้นที่ของเมืองที่มีกฎหมายผังเมืองครอบคลุม (%) 3. จำนวนการประพัตติติระเบียบข้อบังคับต่างๆของเมือง
9. การส่งเสริมศาสนา	1. การทำนุบำรุงศาสนาภายในเมือง 2. จำนวนคดีอาญาต่อประชากร 10,000 คน ของเมือง 3. จำนวนคดีประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกายและเพศ ต่อประชากร
10. การส่งเสริมโอกาสบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจในเมือง	1. ระบบขนส่งสาธารณะในเมือง 2. จำนวนโทรศัพท์ต่อประชากร 3. จำนวนรถยนต์ที่จดทะเบียน 4. รายได้เฉลี่ยของประชากรในเมือง (บาทต่อหัว)

	<p>5.อัตราการว่างงานของประชากรในเมือง(%)</p> <p>6.ร้อยละของประชากรที่ยากจนของเมือง (%)</p> <p>8.จำนวนเงินออมของประชากรในเมือง</p> <p>9.การมีที่อยู่อาศัย</p> <p>10.จำนวนชุมชนแออัด</p>
11.การให้ความรู้ในด้านการปกครอง	<p>1.การถ่ายทอดความรู้และข่าวสารความเคลื่อนไหวของการปกครองผ่านสื่อต่างๆในระดับเมือง</p> <p>2.การใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับเมือง</p>

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระดับประเทศไทย

ข้อมูลพื้นฐาน

จำนวนประชากรสัญชาติไทย.....คน
จำนวนประชากรจริงในประเทศไทย.....คน
แบ่งเป็น.....ประเภท
1..... จำนวน คน
2..... จำนวน คน
3..... จำนวน คน
4..... จำนวน คน
5..... จำนวน คน

ตัวชี้วัดเมืองนำอยู่ระดับประเทศ

ตัวชี้วัดด้าน	ตัวชี้วัด
1.นโยบายด้านสุขอนามัย	1.การลงนามในสนธิสัญญา คำประกาศ และอนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพ 2.การกำหนดนโยบายพัฒนาสุขภาพอนามัยของประชาชนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 3. การปฏิบัติโครงการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับกระทรวง
2. นโยบายการส่งเสริมการพัฒนา IQ.และการเรียนรู้ของคนในชาติ	1.นโยบายในการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาสิ่งประดิษฐ์อันเป็นประโยชน์แก่ชาติ 2.การดำเนินการโครงการที่เกี่ยวข้องในระดับกระทรวง เช่น กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
3.นโยบายด้านการศึกษา	1.นโยบายการกระจายโอกาสและพัฒนาการจัดการจัดการศึกษาให้ได้แก่คนทุกระดับ 2.นโยบายการใช้การศึกษาเพื่อ “การพัฒนาความเป็นพลเมืองดี” ควบคู่ไปกับวิชาการความรู้

4.ความเป็นเอกภาพของชาติ	1.การจัดตั้งองค์กร , สมาคม , รวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆเพื่อประโยชน์แก่การพัฒนาชาติ 2.นโยบายการสืบทอดประเพณีเอกลักษณ์ของประเทศ 3.กิจกรรมการสืบทอดประเพณีเอกลักษณ์ของประเทศ 4.ประเภทและจำนวนสื่อในระดับประเทศ
5.การใช้อำนาจบริหารอย่างโปร่งใส ธรรมาภิบาล	1.นโยบายการสร้าง ความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน 2.ความสำเร็จในการทำประชาพิจารณ์ในโครงการต่างๆ 2.สถิติการทุจริตคอร์รัปชั่น
6.การส่งเสริมทำนุบำรุงศาสนาหลักและศาสนาอื่นๆในชาติ	1.การกำหนดนโยบายการพัฒนาโดยยึดแนวทางของศาสนาหลักเป็นสำคัญ
7.การส่งเสริมโอกาสบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจในประเทศ	1.นโยบายในการลดการว่างงาน 2.แผนงานโครงการที่ดำเนินงานโดยหน่วยงานในระดับกระทรวง
8.การให้ความรู้ในระบบการปกครอง	1.นโยบายในการให้ความรู้ในระบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย 2.กิจกรรมต่างๆที่ดำเนินการในระดับกระทรวง 3.สถิติการใช้สิทธิในการเลือกตั้งในระดับประเทศ

ตัวชี้วัดทั้ง 5 ชุด เป็นการสร้างกรอบความคิดในการพัฒนาตัวชี้วัดเมืองนำอยู่ในประเทศไทย ใน 3 ด้าน คือ กายภาพ , สมอง และจิต ใน 5 ระดับของความเกี่ยวข้องกับเมืองนำอยู่ในแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถเลือกระดับที่มีความเหมาะสมไปใช้โดยการปรับตัวชี้วัดให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่โดยชุดตัวชี้วัดนี้ไม่มีวัตถุประสงค์ในการเปรียบเทียบเมือง หรือ ชุมชนต่างๆเพราะลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน

บทที่ 5

การทดลองใช้กรอบความคิดตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่

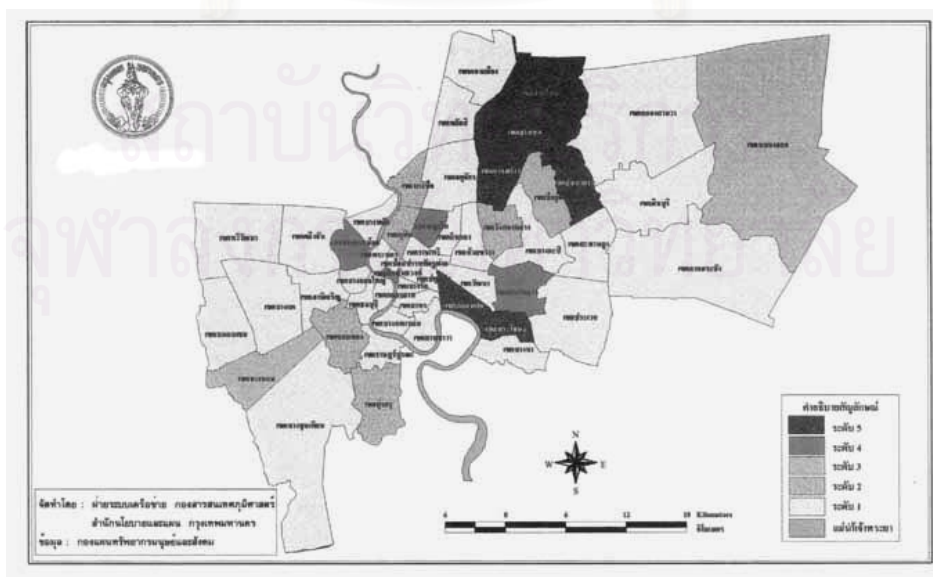
จากการสร้างกรอบความคิดในการพัฒนาตัวชี้วัดที่เหมาะสมผลการวิเคราะห์ ได้ชุดตัวชี้วัด 5 ระดับ คือ ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ระดับเมือง และระดับประเทศ บทนี้จะเป็นการนำตัวชี้วัดโดยผู้วิจัยเลือกในระดับเมืองมาทำการศึกษา โดยได้นำเสนอ 2 ส่วน คือ พื้นที่ศึกษาการทดลองใช้ตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ , ผลการทดลองใช้ตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ และการวิเคราะห์ผลการทดลอง

5.1 พื้นที่ศึกษาการทดลองใช้ตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่

พื้นที่ศึกษาผู้วิจัยได้เลือกใช้พื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยใช้รายงานสถิติ 2545 โดยสำนักนโยบายและแผน กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการรวบรวมสถิติ ปี 2544 ด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ

1. มีการเก็บข้อมูลและการรายงานมีความสมบูรณ์มากกว่า พื้นที่เมืองอื่นๆ
2. เป็นหน่วยงานในระดับท้องถิ่นที่ดำเนินโครงการเมืองน่าอยู่อย่างเป็นรูปธรรมและมีการสร้างชุดตัวชี้วัดและทดลองใช้กับ 50 เขตในพื้นที่ ตั้งแต่ปี 2540 - 2543
3. มีประชากรที่เข้ามาใช้พื้นที่อย่างหลากหลาย สามารถเห็นความสัมพันธ์ของระดับการพัฒนาของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเมืองได้

ภาพที่ 5.1 แสดงอาณาเขตและที่ตั้งของกรุงเทพมหานคร

การประเมินเมืองน่าอยู่ของกรุงเทพมหานครใช้ตัวชี้วัดในระดับ เมือง เป็นชุดตัวชี้วัดระดับสูงสุด ซึ่งการทำไปปฏิบัติจริงสามารถใช้ชุดตัวชี้วัดในระดับ ชุมชน ครอบคลุม และบุคคลในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

5.2 ผลการทดลองใช้ตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่

แบบประเมินเมืองน่าอยู่

ระดับเมือง

เมือง...กรุงเทพมหานคร ..

ที่ตั้ง.....ภาคกลาง.....พื้นที่.....1,568.737 ตารางกิโลเมตร.....

จำนวนประชากรตามทะเบียน.....5,726,203 คน.....(ปี2544).....

จำนวนประชากรจริงในพื้นที่.....ไม่มีข้อมูล.....

แบ่งเป็น.....-.....ประเภท

1...นักท่องเที่ยว.....	จำนวน .8,916,986... คน / ปี
2.....-.....	จำนวน-..... คน
3.....-.....	จำนวน-..... คน
4.....-.....	จำนวน-..... คน
5.....-.....	จำนวน-..... คน

ตัวชี้วัดด้าน	ตัวชี้วัด
1.การบริการสุขภาพ	
1.การจัดบริการด้านสุขภาพระดับชุมชน	- โรงพยาบาลในสังกัด 8 แห่ง
2.การให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่สมาชิก	- ศูนย์บริการสาธารณสุข 61 ศูนย์ - ไม่มีข้อมูล
3.การจัดเตรียมพื้นที่เพื่อการพัฒนาสุขภาพ	- พื้นที่สวนสาธารณะ 17 แห่ง
4.จำนวนเตียง , แพทย์ในสถานพยาบาล ต่อประชากร	- จำนวนเตียง 2,356 เตียง
5.อัตราการตายทารกต่อการเกิดมีชีพ 1,000	- ไม่มีข้อมูล

<p>คนของเมือง</p> <p>4.ระดับคุณภาพของแม่น้ำและแหล่งน้ำหลักของเมือง</p> <p>5.สัดส่วนความครอบคลุมของครัวเรือนในเมืองที่มีน้ำประปาใช้(%)</p> <p>6.ปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน เฉลี่ย 24 ชั่วโมงบริเวณใจกลางเมือง</p> <p>7.ปริมาณแก๊สที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพเฉลี่ย 24 ชั่วโมงบริเวณ ใจกลางเมือง</p> <p>8.คุณภาพระบบกำจัดขยะของเมือง</p> <p>9.คุณภาพระบบกำจัดน้ำเสียของเมือง</p> <p>10.ระดับเสียงที่เกิดจากการจราจรเฉลี่ย 24 ชั่วโมงบริเวณกลางเมือง</p>	<p>-ไม่ระบุคุณภาพ</p> <p>-ระบุเป็นจำนวนผู้ใช้</p> <p>-ไม่มีข้อมูล</p> <p>-ไม่มีข้อมูล</p> <p>-ไม่ระบุคุณภาพ</p> <p>-ไม่ระบุคุณภาพ</p> <p>-ไม่มีข้อมูล</p>
<p>2. นโยบายการส่งเสริมการวิจัย</p> <p>1.การส่งเสริมและจัดให้มีการวิจัยหรือสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่น</p>	<p>-ไม่มีข้อมูล</p>
<p>4.นโยบายการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น</p> <p>1.จำนวนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน</p> <p>2.จำนวนผู้สืบทอดภูมิปัญญาในเมือง</p> <p>3.นโยบายในการพัฒนาภูมิปัญญาของเมือง</p>	<p>-ไม่มีข้อมูล</p> <p>-ไม่มีข้อมูล</p> <p>-ไม่มีข้อมูล</p>
<p>5.การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต</p> <p>1.การจัดให้มีแหล่งให้ความรู้นอกระบบแก่คนทุกระดับในเมือง</p>	<p>-โรงเรียนฝึกอาชีพ 10 แห่ง</p> <p>-ห้องสมุด 20 แห่ง</p>
<p>6.นโยบายการพัฒนาสถาบันการศึกษา</p> <p>1.จำนวนและมาตรฐานของสถาบันการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา เช่น มาตรฐานสัดส่วนของ ครู : นักเรียน</p>	<p>-จำนวนโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร 431 โรงเรียน</p> <p>-สัดส่วนครู : นักเรียน 1: 34</p>
<p>7.ความเป็นเอกภาพของเมือง</p>	

<p>1.การรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ เช่น อาสาสมัครป้องกันตนฝ่ายพลเรือน (อปพร), สหกรณ์,มูลนิธิ</p> <p>2.การสืบทอดประเพณีเอกลักษณ์ของเมือง</p> <p>3.ประเภทและจำนวนสื่อในระดับเมือง</p>	<p>-มูลนิธิ 1,980 (ไม่จำแนกประเภท)</p> <p>-ไม่มีข้อมูล</p> <p>-มีหนังสือพิมพ์ระดับเขต (ไม่ระบุข้อมูล)</p>
<p>8.กฎหมายข้อบังคับของเมือง</p> <p>1.การสร้างระเบียบข้อบังคับและมาตรการ การลงโทษต่างๆภายในเมือง</p> <p>2.การสร้างระเบียบข้อเพื่อการบริหารจัดการ ทรัพยากรส่วนรวมในพื้นที่เมืองอย่างทั่วถึง เช่น สัดส่วนของพื้นที่ของเมืองที่มีกฎหมายผัง เมืองครอบคลุม (%)</p> <p>3.จำนวนการประพาดพิดระเบียบข้อบังคับ ต่างๆของเมือง</p>	<p>- มีข้อบัญญัติท้องถิ่น</p> <p>-มีกฎหมายผังเมืองครอบคลุมทุกพื้นที่</p> <p>-ผู้กระทำผิดตามกฎหมายและข้อบัญญัติ กทม. จำนวน 165,743 ราย</p>
<p>9.การส่งเสริมศาสนา</p> <p>1. การทำนุบำรุงศาสนาภายในเมือง</p> <p>2.จำนวนคดีอาญาต่อประชากร 10,000คน ของเมือง</p> <p>3.จำนวนคดีประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกายและ เพศ ต่อประชากร</p>	<p>-ไม่มีข้อมูล</p> <p>-ไม่มีข้อมูล</p> <p>-จำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดของสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน 6,610 คน</p> <p>-ไม่มีข้อมูล คดีอาชญากรรม</p>
<p>10.การส่งเสริมโอกาสบรรลุเป้าหมายทาง เศรษฐกิจในเมือง</p> <p>1.ระบบขนส่งสาธารณะในเมือง</p> <p>2.จำนวนโทรศัพท์ต่อประชากร</p> <p>3.จำนวนรถยนต์ที่จดทะเบียน</p> <p>4.รายได้เฉลี่ยของประชากรในเมือง (บาทต่อ หัว)</p> <p>5.อัตราการว่างงานของประชากรในเมือง(%)</p> <p>6.ร้อยละของประชากรที่ยากจนของเมือง (%)</p>	<p>-ไม่มีข้อมูล</p> <p>-จำนวนโทรศัพท์ 1,474,421 หมายเลข</p> <p>-รวมรถที่จดทะเบียนทุกประเภท 4,349,096 คัน</p> <p>-ไม่มีข้อมูล</p> <p>-ไม่มีข้อมูล</p> <p>-ไม่มีข้อมูล</p>

8.จำนวนเงินออมของประชากรในเมือง	-ไม่มีข้อมูล
9.การมีที่อยู่อาศัย	-ไม่มีข้อมูล
10.จำนวนชุมชนแออัด	-จำนวนชุมชนแออัด 796 แห่ง
11.การให้ความรู้ในด้านการปกครอง	
1.การถ่ายทอดความรู้และข่าวสารความเคลื่อนไหวของการปกครองผ่านสื่อต่างๆในระดับเมือง	-ใช้สื่อระดับประเทศในการประชาสัมพันธ์
2.การใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับเมือง	-ต่ำกว่า 50%

จากข้อมูลของตัวชี้วัดประกอบกับข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณของกรุงเทพมหานคร จากสถิติ ปี 2544 จำนวน 6 หมวดมีสัดส่วนดังนี้

ตารางที่ 5.1 แสดงสัดส่วนงบประมาณของกรุงเทพมหานคร จากสถิติ ปี 2544

แผนพัฒนา	งบประมาณ	ร้อยละ
แผนสาขาสีงแวดล้อม	2,401,150,800	54.90
แผนสาขาการจราจรการขนส่งและ สาธารณูปโภค	992,880,000	22.70
แผนสาขาทรัพยากรมนุษย์และสังคม	371,575,800	8.50
แผนสาขาการบริหารและการปกครอง	436,925,700	9.99
แผนสาขาการคลัง	-	-
แผนสาขาผังเมืองและการใช้ที่ดิน	171,040,000	3.91

ตารางที่ 5.2 แสดงงบประมาณรายจ่ายประจำ จำแนกตามแผนงาน ปีงบประมาณ พ.ศ 2544

แผนงาน	งบประมาณ	ร้อยละ
1.ด้านการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย	3,424,655,400	15
2.ด้านการบริหารทั่วไป	4,306,543,100	19
3.ด้านการโยธาและระบบการจราจร	5,073,868,100	22
4.ด้านการสาธารณสุข	3,469,123,900	15

5.ด้านการระบายน้ำและบำบัดน้ำเสีย	2,489,254,400	11
6.ด้านการพัฒนาและบริการสังคม	2,040,189,200	9
7.ด้านการศึกษา	2,196,365,900	10

5.3 การวิเคราะห์ผลการทดลอง

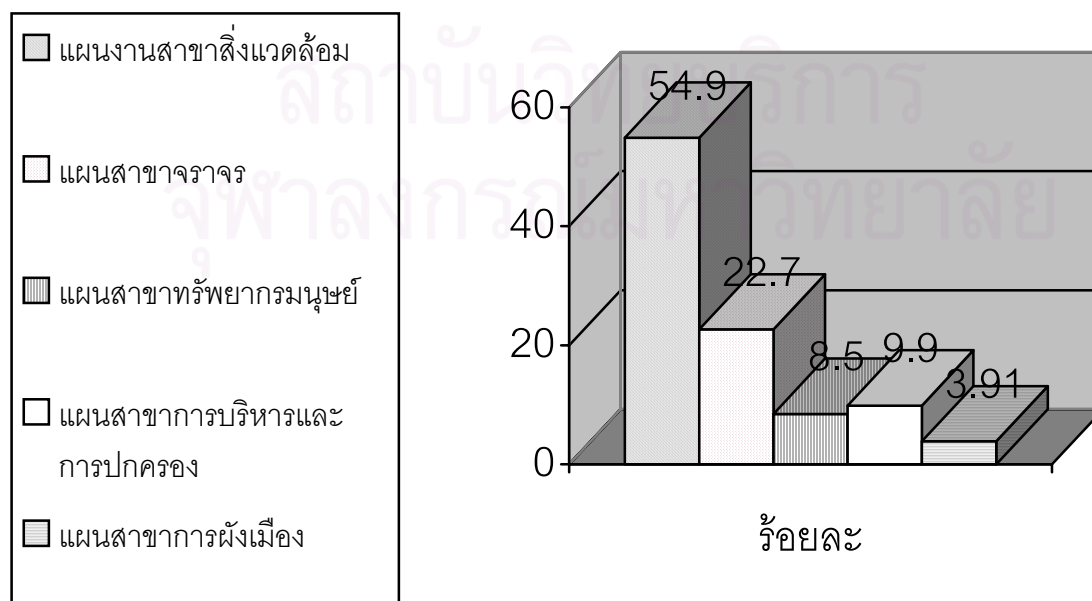
จากการทดลองใช้ชุดตัวชี้วัดในระดับเมือง กับกรุงเทพมหานครโดยใช้รายงานสถิติ 2545 โดยสำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นข้อมูลในปี 2544 ผลปรากฏว่า

ข้อมูลที่ทำกรเก็บในภาพรวมของกรุงเทพมหานคร ไม่สามารถตอบชุดตัวชี้วัดที่ตั้งขึ้นได้ ต้องดำเนินการเก็บข้อมูลหรือทำการวิเคราะห์เพิ่มเติม โดยข้อมูลเก็บแยกเป็นรายเขต ซึ่งในแต่ละเขตทั้ง 50 เขต ของกรุงเทพมหานครสามารถใช้ตัวชี้วัดในระดับเมืองแยกย่อยแต่ละพื้นที่จะสามารถทำให้เห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้น

การเก็บข้อมูลประชากรในพื้นที่นับตามประชากรในทะเบียน จากผลการศึกษาไม่สามารถนำมาวิเคราะห์กับชุดตัวชี้วัดได้เนื่องจาก คุณภาพของมนุษย์ผู้สร้างสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏไม่สามารถวัดได้ ดังนั้นแผนการพัฒนาเพื่อการแก้ไขก็ไม่สามารถแก้ไขได้อย่างถูกต้อง

จากข้อมูลงบประมาณของกรุงเทพมหานครในแผนงานสาขาต่างๆ (Input) จะเห็นได้ว่าการลงทุน แผนสาขาสิ่งแวดล้อม ถึง ร้อยละ 54.90 จากการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมเป็น “ผล” จากการพัฒนาของมนุษย์ (Output) คือ “เหตุ” ซึ่งมีการลงทุนในแผนสาขาทรัพยากรมนุษย์และสังคม ร้อยละ 8.50 มีความแตกต่างกันถึง 6 เท่าตัว

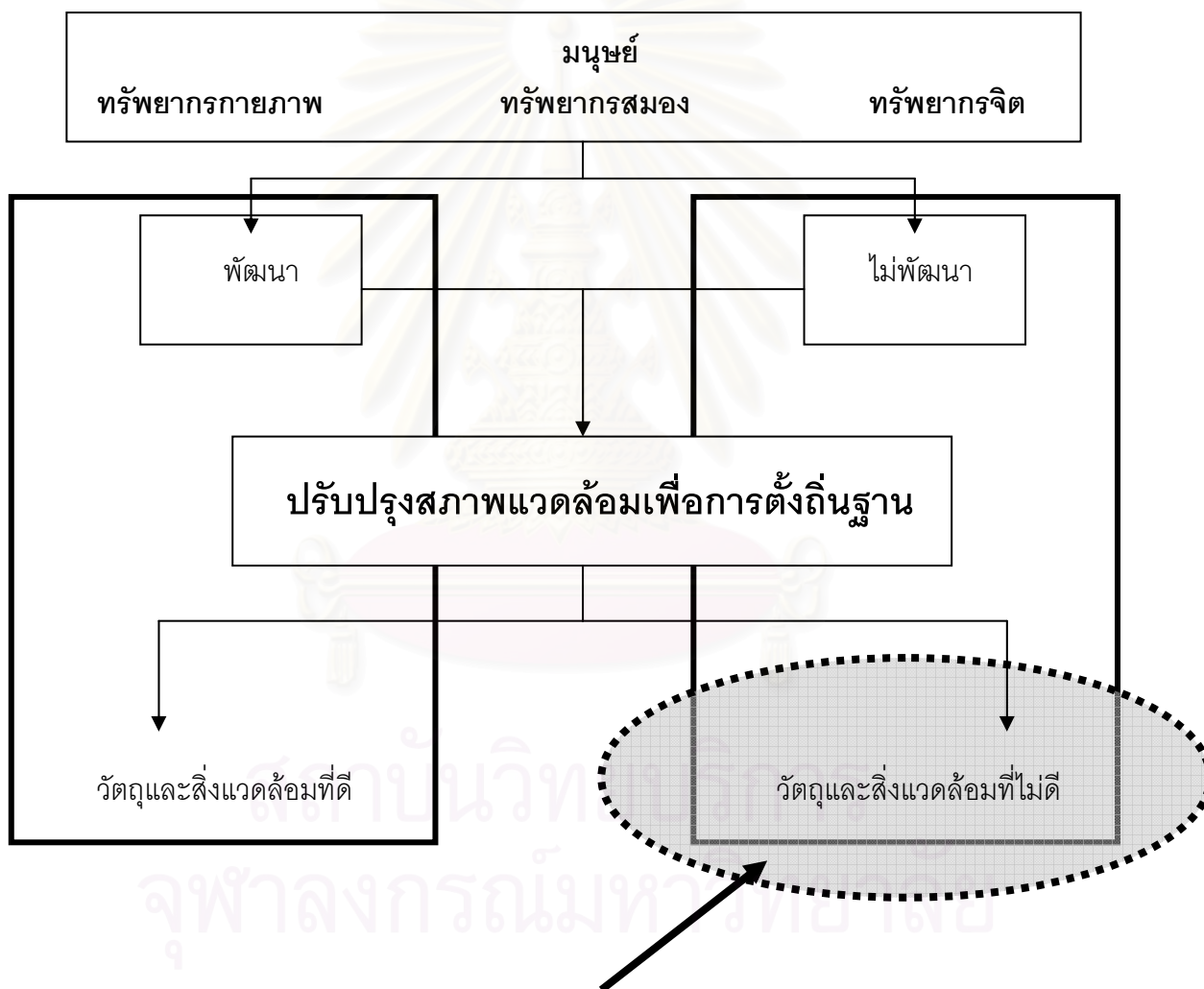
แผนภูมิที่ 5.1 แสดงสัดส่วนงบประมาณของกรุงเทพมหานคร ปี 2544

ดังนั้นหากการพัฒนายังมีจุดมุ่งหมายหลักในการพัฒนาวัตถุมากกว่าการพัฒนาทรัพยากรในมนุษย์ทั้ง 3 ประการคือ กายภาพ สมอง จิต จะไม่สามารถแก้ปัญหาของพื้นที่เมืองได้

มนุษย์ที่ใช้ทรัพยากรภายในเมือง ต้องพิจารณาถึงทุกกลุ่มที่ใช้พื้นที่ในเมืองนั้น ในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีความหลากหลายมาก เช่น ปัญหาขอทานเป็นกลุ่มคนต่างชาติที่หนีเข้าเมือง แรงงานที่ย้ายถิ่นจากจังหวัดต่างๆ ซึ่งมีทุกระดับการพัฒนา

แผนภูมิที่ 5.2 แสดงความสัมพันธ์ของการใช้งบประมาณของกรุงเทพฯกับการพัฒนาเมืองน่าอยู่

งบประมาณส่วนมากของกรุงเทพมหานครที่ใช้ในการพัฒนา

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาและพัฒนาตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ในประเทศไทย ในการนี้ได้ศึกษาตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ของหน่วยงานต่างๆ และ ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับเมืองซึ่งมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาเมืองในรูปแบบต่างๆ ในบทนี้จะกล่าวสรุปผลการดำเนินงานวิจัย นอกจากนี้จะมีข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยนี้ไปใช้ ตลอดจนข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

6.1 สรุปผลการดำเนินงานวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารของหน่วยงานต่างๆ ที่ดำเนินงานเกี่ยวกับเมืองน่าอยู่ ซึ่งประกอบไปด้วยการให้ความหมายและการสร้างตัวชี้วัด โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงชุดตัวชี้วัดที่หน่วยงานต่างๆ ได้สร้างขึ้นนั้นแล้วแต่เป็นการวัดผลที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันของเมือง เช่น มีอาชญากรรม , น้ำเสีย , อากาศเป็นพิษ , ปัญหาการจราจร ฯลฯ

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าปัญหาต่างๆ ไม่สามารถเกิดขึ้นเองแล้วแต่เป็นผลจากมนุษย์ทั้งสิ้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับเมืองและการศึกษาเรื่องมนุษย์เพื่อสร้างกรอบแนวความคิดในการสร้างตัวชี้วัดของเมืองน่าอยู่ในแต่ละพื้นที่นั้นแตกต่างกันอย่างไร และในประเทศไทยควรจะเป็นอย่างไร

การสรุปผลงานวิจัยนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนคือ การศึกษาแนวความคิดพื้นฐานและการศึกษาตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ได้ผลสรุปเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดของเมืองน่าอยู่ในประเทศไทย ดังนี้

6.1.1 การศึกษาแนวความคิดพื้นฐาน

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตัวชี้วัดของหน่วยงานต่างๆ ในเบื้องต้นพบว่า ชุดตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นเป็นการบ่งชี้ปัญหาต่างๆ ของเมืองด้วยตัวชี้วัดให้เห็นถึงระดับของปัญหาของพื้นที่ที่ทำการวัดในด้านต่างๆ เช่น สุขภาพจิต , เศรษฐกิจ , สิ่งแวดล้อม โดยตัวชี้วัดย่อยในแต่ละเรื่อง

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เบื้องต้นได้ผลว่าการวัดดังกล่าวของเมืองน่าอยู่คือให้มนุษย์ในพื้นที่ที่ทำการวัดเกิด “ความสุข” จึงได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมจากแนวความคิดต่างๆ พบว่า ความสุขที่กล่าวมานั้นมีผู้ให้ความหมายในเชิงนามธรรมไว้อย่างมากมาย หากรวบรวมแล้วสามารถวิเคราะห์ได้ว่า กำเนิดของมนุษย์ทุกคนมีความเหมือนกันมีความแตกต่างกันที่การพัฒนาพลังศักยภาพในตัวของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกันในระดับการพัฒนาทำให้การดำเนินชีวิตและการได้มาซึ่งโอกาสทางเศรษฐกิจต่างๆ นั้นไม่เท่าเทียมกัน

พลังที่กล่าวมามี 3 ประการด้วยกันกล่าวสรุปได้ดังนี้

1. ทรัพยากรกายภาพ ร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์เป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะประกอบกิจกรรมใดได้สำเร็จตามเป้าหมายชาติใด เมืองใด ชุมชนใด ครอบครัวใด ที่มีสมาชิกอันประกอบด้วยร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์จะสามารถพัฒนาและสร้างสรรค์ได้มากกว่า

2. ทรัพยากรสมอง การพัฒนาสมองเกิดจากการเรียนรู้จากการศึกษาซึ่งต้องมียุ่ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาตน การศึกษาเบื้องต้นคือการศึกษาในระบบซึ่งผู้จบในระดับปริญญาจะเป็นผู้ที่สามารถมีโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าและเป็นกำลังสมองที่สำคัญของประเทศ โดยประเทศไทยได้กำหนดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ ม.6 แสดงให้เห็นถึงระดับการพัฒนาสมองของกำลังคนส่วนใหญ่ของประเทศตามนโยบายของรัฐบาล

3. ทรัพยากรจิต เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดและทำให้มนุษย์ในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันออกไป คือการมี อัตลักษณ์ คำว่าอัตลักษณ์ มิใช่บุคคลิกภาพ ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงออกทางกายกรรม และวัจกรรม ของบุคคลแต่ละคนอันคนอื่นพบเห็นเป็นอาจิดน อัตลักษณ์หมายถึง “ มโนธรรม-จิตสำนึก (Conscience) ” ในจิตของคนแต่ละคนและคนใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรม

การพัฒนาจิตโดยผ่าน "สังคัมภ" หมายถึง กระบวนการการถ่ายทอดวัฒนธรรม – แบบความคิดและการกระทำของสังคัมให้แก่นุชนชาย - หญิงเพื่อสร้างอัตลักษณ์และรูปแบบพฤติกรรมของอนุชนชาย – หญิง ให้ตรงตามความต้องการของสังคัม โดยสถาบัน ทั้ง 5 อันได้แก่

1. สถาบันการศึกษา เป้าหมายของการศึกษาอยู่ที่ “การพัฒนาความเป็นพลเมืองดี” (To develop a better Citizenship) และ การพัฒนาเด็กทั้งหลายให้บรรลุ “สถานภาพสูงสุดเท่าที่พวกเขาตั้งความปรารถนาไว้ และสามารถก้าวไปถึง”

2. สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันเศรษฐกิจเป็นที่มา “ความพัฒนาทางวัตถุ” ในรูปแบบอเนกประการของสังคัม เกิดจากแรงผลักดันทางจิต 4 ประการ คือ

1. ความต้องการทางกายภาพ (Physical Needs)
2. อำนาจ (Power)
3. การยอมรับนับถือทางสังคัม (Recognition)
4. สวัสดิภาพของคนอื่น (Welfare of others)

วัฒนธรรมของมนุษย์แตกต่างกันฉันใด รูปแบบระบบเศรษฐกิจย่อยแตกต่างกันฉันนั้น แต่ระบบเศรษฐกิจทุกระบบย่อมเกิดสืบเนื่องมาจาก “ความต้องการทางเศรษฐกิจ” (Economic Wants) 4 ประการของมนุษย์คือ

1. อาหาร
2. เสื้อผ้า
3. ที่อยู่อาศัย
4. สิ่งอำนวยความสะดวกแกชีวิตอื่นๆ

3.สถาบันการปกครอง รูปแบบการปกครองของแต่ละพื้นที่ในระดับประเทศจะมีความแตกต่างกันแต่มีเป้าหมายคือจะพบว่าการปกครองทุกระบบจะมีลักษณะเป็นสภารัตถะชั้นพื้นฐานตรงกัน 3 ประการด้วยกัน

- 1.อำนาจ (Power)
- 2.ความพยายามเพื่อความเป็นเอกภาพของกลุ่ม (Unified Effort)
- 3.พฤติกรรมภายใต้การควบคุม (Regularized Behaviour)

เป้าหมายของสถาบันการปกครองก็คือ การให้ประชาชนปฏิบัติตามหน้าที่ของตนให้ตรงต่อสถานะภาพ (Status) ทำให้กลไกของสังคมมี “ระเบียบบัญญัติ” และ “สันติสุข”

4.สถาบันครอบครัว มีความสำคัญมากที่สุดในสังคม มีหน้าที่ในการสร้างสรรค์บุตรแต่ละครอบครัวให้กลายเป็น “ปัจเจกชน” หรือ ประชากรมีคุณภาพสมบูรณ์ด้วย

1. ความพัฒนาทางกายภาพ(Physical Development)
2. ความพัฒนาทางสมอง(Mental Development)
3. ความพัฒนาทางอารมณ์(Emotional Development)
4. ความพัฒนาทางสังคม(Social Development)
5. ความพัฒนาทางจิตใจ(Spiritual Development)

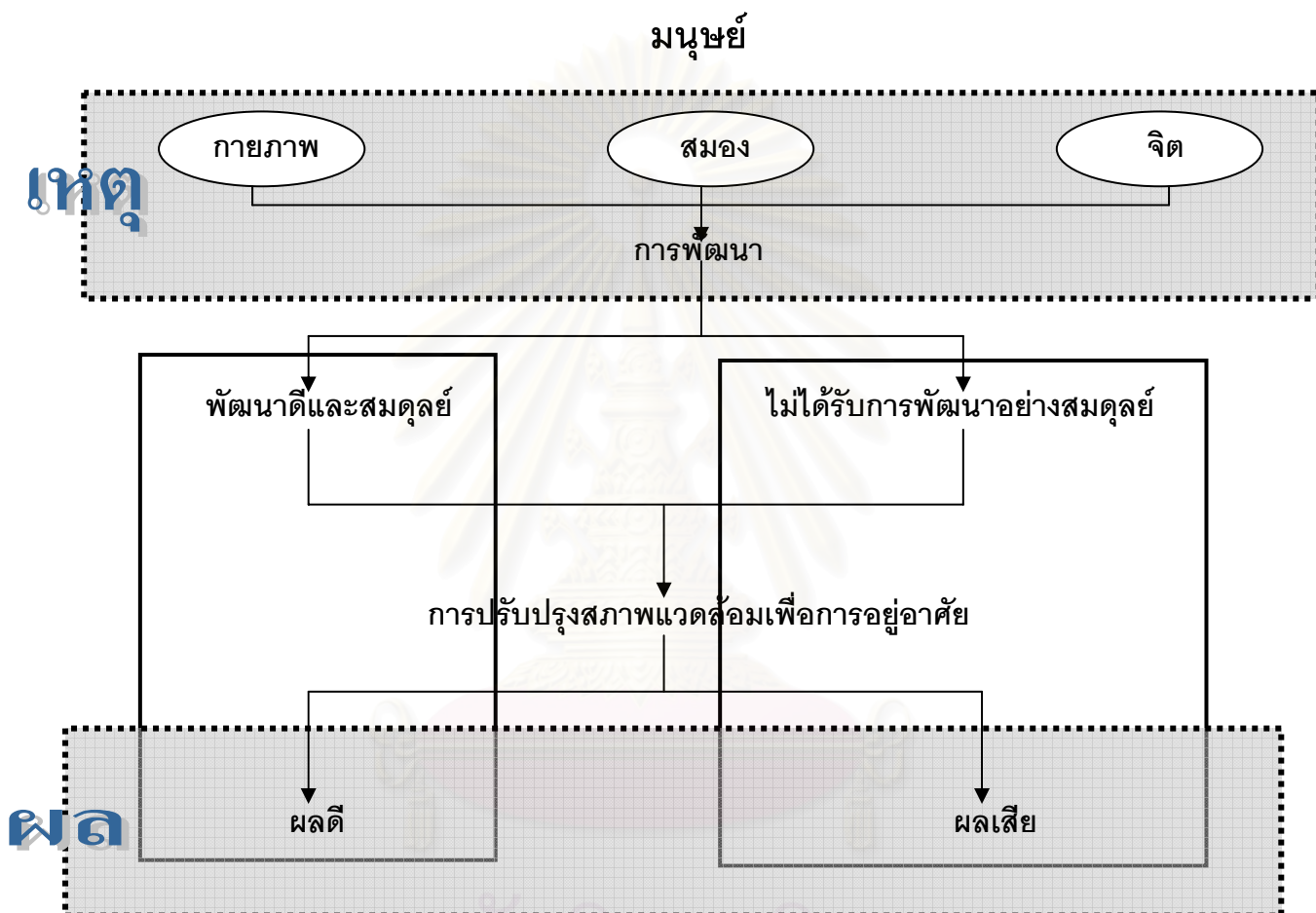
5.สถาบันศาสนา ศาสนาคือ “ประมวลหลักความคิด” เกี่ยวกับชีวิต อิทธิพลของศาสนามีต่อพฤติกรรมและวิถีชีวิตปัจเจกชนทั้งหลาย และศาสนาอีกนั้นแหละที่เป็น “สื่อ” สำคัญแห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและพฤติกรรมทางสังคม ศาสนาเข้ายึดครองอาณาจักรชีวิตของมนุษย์ ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ประเทศไทยมีศาสนาหลักประจำชาติคือ ศาสนาพุทธซึ่งมีผลกับวิถีชีวิตของประชาชนอย่างมาก ซึ่งบางท้องถิ่นมีความหลากหลายในการนับถือศาสนาซึ่งต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วย

จากการศึกษาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า **“เมืองเป็นผลจากการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อการอยู่อาศัยของมนุษย์”** เหตุที่มีความแตกต่างกันของแต่ละเมืองนั้นเกิดจาก มนุษย์ผู้สร้างสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นผู้ได้รับการพัฒนาทรัพยากรกายภาพ สมอง และจิตที่แตกต่างกัน

ประเด็นที่ได้จากการศึกษาแนวความคิดดังกล่าวที่เป็นเรื่องสำคัญที่สามารถนำไปพัฒนาตัวชีวิตเมืองน่าอยู่ในประเทศไทยที่สมบูรณ์ 3 ประการด้วยกัน คือ

1. เมืองเป็นการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อการอยู่อาศัยของมนุษย์ข้อสรุปดังกล่าวแสดงให้เห็นถึง “จิตนำวัตถุ” คือวัตถุต่างๆที่ถูกสร้างโดยมนุษย์จะมีจิตเป็นผู้กำหนด ดังนั้นมนุษย์ผู้สร้างเป็นอย่างไรวัตถุที่ถูกสร้างก็จะแสดงออกมาอย่างนั้น

แผนภูมิที่ 3.7 แสดงตำแหน่งของการสร้างตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่

ที่มา:จากการวิเคราะห์

2. การนับประชากรในพื้นที่ที่ต้องการวัดความน่าอยู่ ต้องเป็นประชากรที่เข้ามาใช้ในพื้นที่จริงและต้องสามารถจำแนกประเภทของกลุ่มประชากร เพื่อสามารถวิเคราะห์ถึงระดับการพัฒนาของแต่ละกลุ่มได้ เช่นกรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์รวมความเจริญในทุกด้านของประเทศ ประชากรที่เข้ามาใช้พื้นที่ที่มีความหลากหลาย สามารถแยกได้คือ ประชากรตามทะเบียนที่ใช้พื้นที่จริง ประชากรแฝงเข้ามาทำงานในแหล่งงานต่างๆ แรงงานต่างชาติ นักท่องเที่ยวหลายระดับ ความต่างระดับของการพัฒนาของมนุษย์แต่ละกลุ่มจะแสดงออกมาในรูปของสิ่งแวดล้อมเมืองที่มีความหลากหลายในปัจจุบัน ซึ่งตรงข้ามกับเมืองที่มีประชากรเมืองที่มีระดับการพัฒนาที่อยู่ในระดับที่ดีและสมดุลย์ สิ่งแวดล้อมของเมืองที่แสดงออกจะมีคุณภาพดีเช่นกัน

3. ระดับของการบ่งชี้เมืองนำอยู่นั้นเกิดจากการวัดระดับการพัฒนาของมนุษย์เป็นจุดเริ่มต้นและพิจารณาขนาดการรวมกลุ่มของมนุษย์เป็นระดับดังนี้

1.บุคคลหนึ่งบุคคล	ระดับบุคคล
2.การรวมกลุ่มกันของบุคคลเป็น	ระดับครอบครัว
3.การรวมกลุ่มกันของหลายครอบครัวเป็น	ระดับชุมชน
4.การรวมกลุ่มกันของหลายชุมชนเป็น	ระดับเมือง
5.การรวมกลุ่มกันของหลายเมือง	ระดับประเทศ

หากวัดได้ทั้ง 5 ระดับจะเห็นถึงระดับที่เป็นปัญหาซึ่งจะสามารถวางแผนแก้ไขได้อย่างถูกต้อง ทั้งการวางนโยบาย งบประมาณ ตลอดจนโครงการต่างๆ

6.1.2 การศึกษาตัวชี้วัดเมืองนำอยู่ของหน่วยงานต่างๆ

จากการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาตัวชี้วัดเมืองนำอยู่ของหน่วยงานต่างๆ สามารถแยกออกได้เป็น 4 ระดับ คือ

1. องค์การนานาชาติ
2. นักวิชาการ
3. รัฐบาล
4. หน่วยงานท้องถิ่น

ทั้ง 4 ระดับได้เสนอความหมายของเมืองนำอยู่ , องค์ประกอบ และตัวชี้วัดความเป็นเมืองนำอยู่ การให้ความหมายของเมืองนำอยู่มีทั้งในเชิงรูปธรรมและนามธรรม ในเชิงรูปธรรมเป็นการให้ความหมายในทิศทางเดียวกันโดยมี องค์การอนามัยโลกเป็นหน่วยงานเริ่มแรกและหน่วยงานต่างๆรับนำมาพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับการใช้งานของตนต่อไป

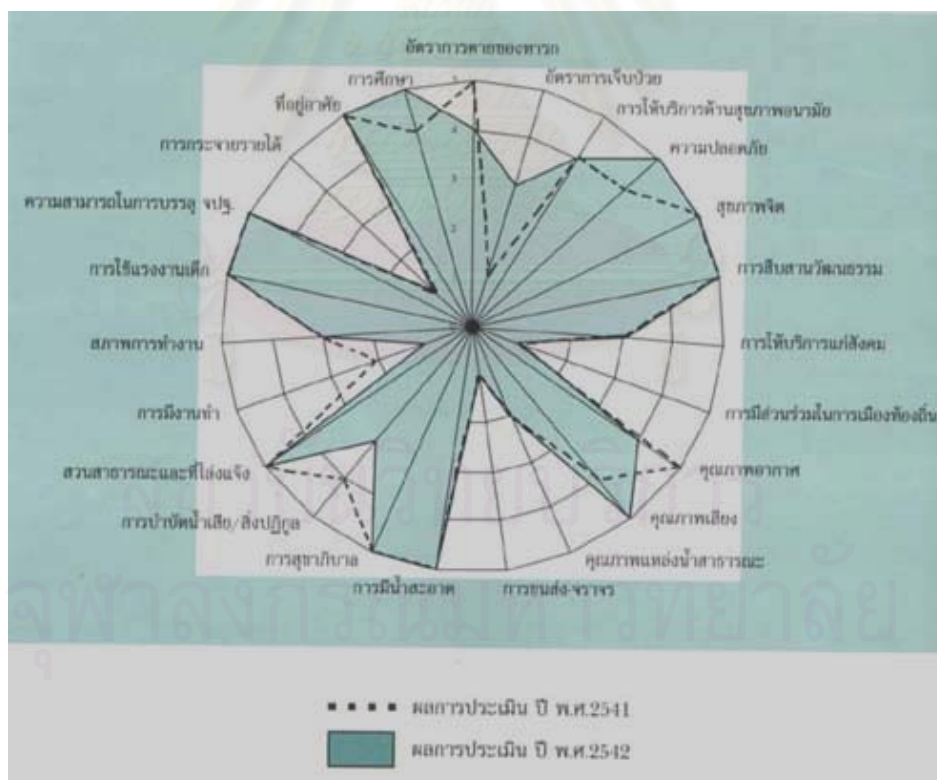
องค์การอนามัยโลกได้ให้ความหมายเชิงรูปธรรมว่า เมืองนำอยู่นั้นหมายถึง " เมืองที่มีการสร้างสรรค์และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพและสังคมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการขยายแหล่งทรัพยากรของชุมชน โดยให้ประชาชนในชุมชนนั้นมีส่วนร่วมและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเกี่ยวกับการดำเนินวิถีทางของชีวิต เพื่อให้ได้ศักยภาพหรือคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุด เมืองนำอยู่นั้นนอกจากหมายถึงเมืองที่มีพลเมืองที่มีสุขภาพดีแล้ว ยังหมายถึงเมืองที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี เมืองที่มีการจราจรดี เมืองที่มีมลภาวะน้อยที่สุด "

ชุดตัวชี้วัดที่หน่วยงานต่างๆได้สร้างขึ้นและนำไปปฏิบัติ เช่นหน่วยงานปกครองท้องถิ่น โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ได้จัดทำโครงการกรุงเทพฯเมืองนำอยู่ขึ้นมีเครื่องมือในการประเมินสถานภาพเมืองนำอยู่ด้วยชุดตัวชี้วัด 3 ด้านคือ

- 1.ด้านสุขภาพทางกายและสุขภาพทางจิตของประชาชน
- 2.ด้านสิ่งแวดล้อม
- 3.ด้านการประกอบอาชีพและความมั่นคงด้านเศรษฐกิจของประชาชน

ตัวชี้วัดทั้ง 3 ด้าน จะประกอบด้วยตัวชี้วัด 24 ตัว เช่น ตัวชี้วัดอัตราการเกิดอาชญากรรม , อัตราการฆ่าตัวตาย , อัตราร้อยละการว่างงานของประชากรในวัยทำงาน ,การใช้แรงงานเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 12 ปี อัตราร้อยละการรู้หนังสือของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป เป็นต้น จากการศึกษาพบว่าเป็นการวัดที่ “ผล” จากระดับการพัฒนาของมนุษย์ ผู้สร้างสิ่งแวดล้อมในกรุงเทพมหานครที่มีความหลากหลาย (Output) มีการวัด “เหตุ” ของการเกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 1 ตัวชี้วัด คือ การสืบสานวัฒนธรรม พิจารณาจากร้อยละของงบประมาณด้านวัฒนธรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากกรุงเทพมหานคร ต่องบประมาณทั้งหมด (Input)

แผนภูมิที่ 3.10 แสดงผลการประเมินด้านต่างๆของกรุงเทพมหานคร

สรุปได้ว่าตัวชี้วัดที่หน่วยงานที่ทำการศึกษได้สร้างขึ้นเป็นการสร้างบนพื้นฐานของต่างๆ อยู่บนแนวคิด “**วัดคุณค่าจิต**” คือหากมนุษย์อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีและสวยงาม มนุษย์

เหล่านั้นก็จะมีคุณภาพด้วยดังนั้นการวัดโดยตัวชี้วัดต่างๆจึงเป็นการวัดคุณภาพของวัตถุประสงค์ที่ปรากฏอยู่ในสภาพของปัญหา

การทดลองนำตัวชี้วัดไปใช้ นั้นผู้วิจัยได้เลือกระดับตัวชี้วัด เมือง โดยใช้กับสถิติ กรุงเทพมหานคร ปี 2545 เพื่อวิเคราะห์ถึงสถิติในด้านต่างๆที่สอดคล้องกับแนวความคิดของงานวิจัย

การดำเนินการประเมินด้วยตัวชี้วัดหากสามารถนำไปปฏิบัติได้ทุกระดับ ทั้ง ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ระดับเมือง ระดับประเทศ จะสามารถเห็นถึงปัญหาที่แท้จริงของแต่ละระดับ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับการกำหนดนโยบาย การใช้งบประมาณ โครงการพัฒนา การวางกฎและระเบียบแบบแผนที่เหมาะสมกับพื้นที่ รวมทั้งการพัฒนาในระดับบุคคล แต่ละบุคคล ในการนำเมืองไปสู่ “เมืองน่าอยู่” จนถึงการเป็น “ประเทศที่น่าอยู่” อย่างยั่งยืนในที่สุด

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาตัวชี้วัดของเมืองน่าอยู่ในประเทศไทยเป็นการศึกษาระบบทุกระบบในเมือง โดยอยู่บนฐานของความคิดคือวัตถุประสงค์เกิดจากการสร้างของ มนุษย์ ผู้ซึ่งมีระดับการพัฒนาใน ภายภาพ สมอง และจิต ที่แตกต่างกันทำให้เกิดแรงผลักดันที่แสดงออกมาในรูปแบบที่แตกต่างกันบนพื้นที่ที่ตั้งถิ่นฐาน ดังนั้น “เมืองเป็นผลจากการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อการอยู่อาศัยของมนุษย์” ด้วยผลของความแตกต่างกันของมนุษย์แต่ละกลุ่มนี้เองที่ต้องปรับใช้ตัวชี้วัดในแต่ละพื้นที่เพื่อความเหมาะสมโดยไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ การสร้างชุดตัวชี้วัดดังกล่าวที่ได้นำเสนอ มีความเกี่ยวเนื่องกับวิชาการอีกหลายสาขาทำให้ขาดความละเอียดและมีเกิดการซ้ำวัดในเชิงลึก อีกทั้งการจัดเก็บฐานข้อมูลยังไม่สามารถจำแนกประเภทของประชากรที่อยู่อาศัยในพื้นที่ได้อย่างถูกต้อง

ชุดตัวชี้วัดที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเป็นการพัฒนาจากแนวความคิด จากการทดลองใช้พบว่า ข้อมูลและแนวทางในการจัดเก็บสถิติต่างยังไม่สามารถรองรับหรือไปในแนวทางเดียวกันได้ ดังนั้นการนำแนวความคิดนี้ไปใช้มี 2 แนวทางด้วยกันคือ

1. การปรับตัวชี้วัดให้สามารถใช้ได้กับฐานข้อมูลที่มีอยู่โดยเลือกใช้ข้อมูลให้สอดคล้องกับแนวความคิดในระดับต่างๆอย่างเหมาะสม
2. การปรับแนวทางในการจัดทำฐานข้อมูลในระดับต่างๆเพื่อสามารถใช้แนวความคิดของชุดตัวชี้วัด ทั้ง 5 ระดับได้อย่างเหมาะสม

6.2.1.1 ข้อเสนอแนะในการนำตัวชี้วัดไปใช้โดยการปกครองท้องถิ่น

กรอบแนวความคิดและชุดตัวชี้วัดทั้ง 5 ระดับที่ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ และพัฒนาขึ้นนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติขององค์กรการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบัน มีอยู่ 5 รูปแบบ ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด , เทศบาล , องค์กรบริหารส่วนตำบล , กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

ภาพที่ 6.1 แสดงองค์กรการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทย

ที่มา: ความเข้าใจด้านการปกครองท้องถิ่น หน้า 7

ผู้วิจัยสรุประดับของตัวชี้วัดซึ่งรูปแบบการบริหารสามารถเลือกใช้ระดับทั้ง 5 ของตัวชี้วัดได้ดังนี้

1. เมืองพัทยา สามารถใช้ได้ในระดับ บุคคล , ครอบครัว , ชุมชน และในระดับเมืองเพื่อนำผลที่ได้รับจากระดับต่างๆ เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายต่อไป

บุคคล	ครอบครัว	ชุมชน	เมือง	ประเทศ
/	/	/	/	

2. กรุงเทพมหานคร เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ประกอบด้วย 50 เขต ดังนั้นการใช้ตัวชี้วัดจึงมีประโยชน์อย่างยิ่งในการใช้ระดับ บุคคล ครอบครัว และชุมชนในพื้นที่เขตทั้ง 50 เขต และใช้ระดับเมืองในภาพรวมของกรุงเทพมหานครทั้งหมด

ระดับเขต

บุคคล	ครอบครัว	ชุมชน	เมือง	ประเทศ
/	/	/		

ระดับกรุงเทพมหานคร

บุคคล	ครอบครัว	ชุมชน	เมือง	ประเทศ
			/	

ผลจากการใช้ชุดตัวชี้วัดจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวางแผนการพัฒนาได้ถึงในระดับชุมชน ครอบครัว บุคคล อย่างแท้จริง

3. ระดับเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล นั้นสามารถใช้ชุดตัวชี้วัดได้ในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และเมือง

บุคคล	ครอบครัว	ชุมชน	เมือง	ประเทศ
/	/	/	/	

ข้อมูลต่างๆที่ได้จะสามารถใช้ในการวางแผนและพัฒนาและเป็นข้อมูลรวมให้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดต่อไป

4. องค์การบริหารส่วนจังหวัด จะเป็นผู้รับข้อมูลในการใช้ตัวชี้วัดของ ระดับเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อการบ่งชี้โดยใช้ชุดตัวชี้วัดระดับเมือง

บุคคล	ครอบครัว	ชุมชน	เมือง	ประเทศ
			/	

ส่วนตัวชี้วัดในระดับประเทศ จะเป็นการรวมข้อมูลใน 3 ส่วนคือ

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งมีผลจากการรวบรวม ของ ระดับเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล
2. กรุงเทพมหานครข้อมูลระดับเมือง ซึ่งเป็นผลการรวบรวมของระดับเขต ทั้ง 50 เขต
3. เมืองพัทยา ข้อมูลระดับเมือง ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลในระดับ ชุมชน ครอบครัว และบุคคล

ผลที่ได้รับจากการประเมินของ การปกครองท้องถิ่นทั้ง 5 รูปแบบจะส่งผลให้หน่วยงานที่กำหนดแผนพัฒนาในระดับประเทศสามารถบ่งชี้โดยใช้ชุดตัวชี้วัด ระดับประเทศ

บุคคล	ครอบครัว	ชุมชน	เมือง	ประเทศ
				/

6.2.1.2 การนำผลวิจัยไปใช้ในการวางแผน

โดยทั่วไปแนวความคิดเมืองน่าอยู่ จะเป็นการสร้างสรรทางกายภาพเป็นสำคัญ รวมทั้งการพัฒนาและการวิเคราะห์แก้ปัญหาในระดับต่างๆจะมุ่งเน้นการพัฒนาวัตถุเป็นสำคัญ

งานวิจัยชิ้นนี้ได้เสนอการพิจารณาระดับของการพัฒนาของมนุษย์ เป็นแนวความคิดอีกด้านหนึ่งเสนอซึ่งเป็นสิ่งสะท้อนถึงการเกิดขึ้นของปัญหาต่างๆ จากแนวความคิด **“เมืองเป็นผลจากการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อการอยู่อาศัยของมนุษย์”** ตัวชี้วัดทั้ง 5 ระดับที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปสู่การวางแผนกำหนดนโยบายได้อย่างตรงจุดแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง

รวมทั้งการจัดทำฐานข้อมูลอย่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกันในทุกระดับจะเกิดประโยชน์กับการวางแผนอย่างแท้จริง เนื่องจากเกิดความเข้าใจในสาระสำคัญของความเชื่อมโยงและการนำข้อมูลไปใช้ในระดับต่างๆของแต่ละหน่วยงาน

6.2.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

ผลการวิจัยนี้สามารถใช้สร้างพื้นฐานแนวความคิดให้กับคนทุกกลุ่ม เพื่อสร้างความเข้าใจอย่างแท้จริงถึง “เหตุ” ของการเกิดปัญหาต่างนั้นคือ “ผล” ในแต่ละชุมชน เมืองสามารถนำไปพัฒนาให้เหมาะสมกับ สังคมกร ของตนเอง เพื่อกำหนดตัวชี้วัดของเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมและนำไปสู่การกำหนดนโยบาย งบประมาณและโครงการเพื่อการพัฒนาต่อไป

ประเด็นในการดำเนินการวิจัยที่สืบเนื่องจากการพัฒนาตัวชี้วัดของเมืองน่าอยู่ในประเทศไทย คือ การศึกษาลักษณะและพื้นฐานประชากรที่อาศัยใช้ทรัพยากรในพื้นที่เมือง ชุมชน ต่างๆ ให้ทราบถึงจำนวนและระดับการพัฒนาอย่างแท้จริง ควรอย่างยิ่งที่จะดำเนินการทำในทุกเมือง ผลการวิจัยจะทราบถึงระดับความหลากหลายของระดับการพัฒนาของมนุษย์ซึ่งอยู่ในพื้นที่เมืองนั้น สามารถพยากรณ์ถึงปัญหาในอนาคตและสามารถวางแผนแก้ไขได้อย่างถูกต้อง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กังวล เทียนกัณฑ์เทศน์. 2540. การวัด การวิเคราะห์ การประเมินทางการศึกษาเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ ,

เจริญพัฒน์ ภูวนันท์. สถาปัตยกรรมยุคใหม่กับความเป็นเมืองน่าอยู่. อาษา . (พฤษภาคม 2544) : 48-56.

ไชยยันตร์ กัมปนาทแสนยากร. 2538. เมืองน่าอยู่. พิมพ์ครั้งที่ 1. หจก. รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์ ,
ดำรงค์ บุญเย็น . เมืองน่าอยู่ หรือ ชุมชนน่าอยู่ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการกิจการสาธารณะแนว
ใหม่. วารสารวิชาการสาธารณสุข 10 , 4 (ตุลาคม-ธันวาคม2544) : 572-578.

ดำรงค์ บุญเย็น . บทเรียนจากการปฏิรูปการศึกษาและสาธารณสุขที่มีค่าสำหรับการปฏิรูปองค์กร
จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. วารสารวิชาการสาธารณสุข 10 , 4 (ตุลาคม-
ธันวาคม 2544) : 567-571.

นวม สงวนทรัพย์. 2535. สารัตถะจิตวิทยาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 1 .พระนคร:โอเดียนสโตร์,

นวม สงวนทรัพย์. 2545. เพศศึกษาแนวพุทธศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัย,
บุญเลิศ ลิ้มทองกุลและคณะ. 2540. ร่างรายงานผลการวิจัย เมืองไหนน่าอยู่. (อัตสำเนา)

บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี. 2544. รายงานการวิจัยตัวชี้วัดธรรมภิบาล. พิมพ์ครั้งที่ 1.

โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว: สถาบันพระปกเกล้า,

ปรีดี บุรณศิริ . เมืองน่าอยู่กับ สุขภาพของประชากร. วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2 ,(ปี 2544) : 39-53.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. วิธีการวิจัย ทางพฤติกรรมและสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. วิธีการวิจัย ทางพฤติกรรมและสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,

พิภพ อุดมอิทธิพงศ์. 2539. ทำเมืองให้น่าอยู่. พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพฯ: เรือนแก้ว ,

ภูชัย สัปพันต์ . 2538. การศึกษาองค์ประกอบความน่าอยู่ของเมือง: กรณีศึกษาผังเมืองยะลา.

วิทยานิพนธ์ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มานพ เมฆประยูรทอง. 2537 . แผนปฏิบัติการ 21 เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 1. บ.

อมรินทร์พริ้นติ้ง,

- เยาวดี วิบูลย์ศรี. 2539. การวัดและการสร้างแบบสอบถามผลสัมฤทธิ์. พิมพ์ครั้งที่ 1. โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,
- ลือชา วนรัตน์ และ สมศักดิ์ ภัททกุลวณิชย์. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองน่าอยู่. วารสารวิชาการ
สาธารณสุข 9 , 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2543) : 482-493.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2543. เพื่อความสุข. พิมพ์ครั้งที่ 1 .กรุงเทพฯ: เอมี่ เทรดดี,
สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2544. เพื่อชีวิตที่ดี. พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพฯ: เอมี่ เทรดดี :สายส่ง
สุขภาพใจ,
- สุทธิสิทธิ์ ไมตรีจิตร. 2545. รวมพลังสร้างสุข. พิมพ์ครั้งที่ 1. สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ
(สปรส.) ,
- สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคณะ. 2540. เปรียบเทียบแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก
ชุด 100 ตัวชี้วัด และ 26 ตัวชี้วัด กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข,
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติ และ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ. 2543. แนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน.
สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร. 2541. คู่มือการประเมินสถานภาพเขตน่าอยู่. พิมพ์ครั้งที่
2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหธรรมิก ,
- สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร. 2543. สรุปผลการดำเนินการโครงการ กรุงเทพฯเมืองน่า
อยู่. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บ.ศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด,
- สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร. 2543. แนวทางการดำเนินงานกรุงเทพฯเมืองน่าอยู่.
พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บ.คิมปาย อิมเมจจิ่ง จำกัด ,
- สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร. 2545. สถิติ 2545 กรุงเทพมหานคร.
สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร. 2544. เมืองสุขสบาย. พิมพ์ครั้งที่ 1 . บ.กรุงเทพธนาคมจำกัด ,
- สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. 2540. 20 ขั้นตอนสู่การเป็นเมืองน่า
อยู่. สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข,
- สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. 2542. ผลการดำเนินงานโครงการ
เมืองน่าอยู่ ภายใต้การสนับสนุนของกรมอนามัย ในช่วงปี 2540-2542. พิมพ์ครั้งที่ 2.
สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข,
อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ. 2541. การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย.
พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ: สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

- อรรถัย เลิศจิตติสุทธิ. 2536. การศึกษาตัวชี้วัดการเจริญเติบโตของเมืองจากการพัฒนา
อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาจังหวัดชลบุรีและระยอง. วิทยานิพนธ์ภาควิชา
 การวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิสิทธิ์ อ่างวรารุงกูรและคณะ. 2543. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัย
กระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดความสุขของประชาชนชาวไทย.สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
วิจัย,
- อุทุมพร จามรมาน. 2531. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ. กรุงเทพฯ: ฟีนีฟับบลิชซิ่ง ,

ภาษาอังกฤษ

- Marion B. 1645. Smith.Survey of Social Science . New York : Houghton Mifflin Company .
- Hans Peter Gravengaard. 1962. How to Break Your Success Barrier.U.S.A.: The National
 Underwriter

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 ตารางแสดงตัวชี้วัดหลักๆในด้านต่างๆของ องค์การอนามัยโลก

	ด้านสุขภาพกาย	ด้านสุขภาพจิต	ด้านสิ่งแวดล้อม	ด้านคุณภาพชีวิตเศรษฐกิจและสภาพความเป็นอยู่
1.	อัตราตายทารก	จำนวนคดีอาชญากรรม / 1,000คน	ความเข้มข้นของสารพิษในอากาศเทียบกับมาตรฐาน WHO	สัดส่วนการว่างงาน
2.	อัตราการป่วยเฉพาะโรค	สัดส่วนงบประมาณที่ใช้ในการสืบสวนคดีป่วนธรรมชาติ	ร้อยละของประชากรที่เผชิญกับเสียงดังที่ระดับ > 65 db	สัดส่วนของวัยแรงงานที่ทำงาน > 40 ชม./สัปดาห์
3.	จำนวนแพทย์ / ประชากร 1,000 คน	อัตราการฆ่าตัวตาย / 1,000 คน	ค่าBOD	การใช้แรงงานเด็กอายุ <12 ปี
4.		อัตราความพึงพอใจของประชาชน / การได้แรงสนับสนุนทางสังคม	จำนวนอุบัติเหตุ /1,000 คน	สัดส่วนของประชากรที่มีรายได้ต่ำ
5.		อัตราการไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	ร้อยละของประชากรที่ใช้แหล่งพลังงานในบ้านปรุงอาหาร	อัตราส่วนกลุ่มที่มีรายได้สูง / กลุ่มที่มีรายได้ต่ำ
6.			ร้อยละของประชากรที่มีน้ำดื่มสะอาด	อัตราส่วนประชากรที่ไร้ที่อยู่อาศัย
7.			ร้อยละของประชากรที่เข้าถึงบริการสุขภาพ	อัตราส่วนผู้รู้หนังสือ
8.			ร้อยละของการกำจัดขยะ	
9.			จำนวนของสวนสาธารณะและพื้นที่ว่างเปล่าเพื่อพักผ่อน (ตร.ม. / 1,000คน)	

ตารางที่ 2 แสดงตัวชี้วัดของ ASIAN URBAN INFORMATION CENTER

ด้านสุขภาพกาย	ด้านสุขภาพจิต	ด้านสิ่งแวดล้อม	ด้านคุณภาพชีวิตเศรษฐกิจและสภาพความเป็นอยู่
อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด	จำนวนโรงพยาบาล	ปริมาณมลพิษซัลเฟอร์ไดออกไซด์ในอากาศ	งบประมาณของรัฐด้านการศึกษา
จำนวนเตียงในโรงพยาบาล / ประชากร 1,000 คน	จำนวนวันหยุดต่อปี	พื้นที่สวนสาธารณะและพื้นที่สีเขียว	ขนาดห้องเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
	จำนวนอาชญากรรมต่อประชากร 1,000 คน	จำนวนรถยนต์ต่อพื้นที่ถนน	จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา ระดับอุดมศึกษา
		ระบบขนส่งมวลชน	ค่าเช่าบ้านโดยเฉลี่ยต่อตารางเมตรต่อเดือน
		จำนวนวันที่อุณหภูมิสูงกว่า 40 C หรือต่ำกว่า -10 C	ราคาบ้านคนชั้นกลาง
			อัตราการว่างงาน
			อัตราการขยายตัวของรายได้ประชาชาติ
			การใช้จ่ายด้านอุปโภคบริโภคต่อคนต่อปี
			ระดับเงินเฟ้อในเมือง
			อัตราการขยายได้ส่วนบุคคลสูงสุด
			จำนวนรถยนต์ต่อประชากร 1,000 คน
			จำนวนเที่ยวบินที่บินตรงสู่เมืองสำคัญอื่นๆ

สถาบันวิจัยและพัฒนา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 ตัวชี้วัดของ นิตยสาร ASIA WEEK

เรื่อง	คะแนน	ตัวชี้วัด
ด้านปัจจัยโอกาสทางเศรษฐกิจ	15 คะแนน	1.อัตราการเติบโตของGDP 2.อัตราเงินเฟ้อ 3.อัตราการว่างงาน 4.รายได้เฉลี่ยประชากร 5.ระยะเวลาเฉลี่ยในการติดต่อหางาน
ด้านคุณภาพการศึกษา	15 คะแนน	1.ขนาดชั้นเรียนประถมศึกษา 2.รายจ่ายของรัฐในด้านการศึกษาต่อหัว 3.ร้อยละของประชากรที่จบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย
ด้านสิ่งแวดล้อมและอนามัย	15 คะแนน	1.ปริมาณของก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ในอากาศ(ppm) 2.ร้อยละของประชากรที่มีระบบการกำจัดน้ำเสีย 3.ปริมาณฝุ่นในอากาศ (ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร)
ด้านระบบบริการสาธารณสุข	15 คะแนน	1.จำนวนเตียงในโรงพยาบาลต่อประชากร 1,000 คน 2.อายุเฉลี่ยของประชากร
ด้านการคมนาคม	10 คะแนน	1.จำนวนโทรศัพท์ต่อประชากร 1,000 คน 2.จำนวนรถยนต์ต่อถนน 1 กิโลเมตร 3.ระบบขนส่งมวลชนที่มีอยู่
ด้านความปลอดภัยส่วนบุคคล	10 คะแนน	1.จำนวนคดีอาญาต่อประชากร 10,000 คน
ด้านค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย	10 คะแนน	1.อัตราส่วนรายจ่ายด้านที่อยู่อาศัยต่อรายได้ประชากร 2.อัตราค่าเช่ารายเดือนต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร
ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ	10 คะแนน	1.จำนวนวันหยุดพักผ่อนต่อปี 2.จำนวนเครื่องรับโทรทัศน์ต่อประชากร 1,000 คน 3.พื้นที่ของสวนสาธารณะต่อประชากร (ตร.ม./คน) 4.จำนวนโรงพยาบาลต่อประชากร 100,000 คน

ตารางที่ 4 แสดงตัวชี้วัดประเมินโครงการเมืองน่าอยู่ของ เมืองยะโฮร์บาร์รู

หัวข้อ	ตัวชี้วัด
<p>ด้านสังคมและเศรษฐกิจ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การสืบสานวัฒนธรรมและศาสนา 2. การให้บริการแก่สังคม 3. ความปลอดภัย 4. การจัดสรรที่ดินทำกิน 5. โภชนาการผู้บริโภค 	<p>การจัดให้มีโรงเรียนสอนศาสนา</p> <p>การพบปะประชาชนในวันเสาร์</p> <p>การลดจำนวนอาชญากรรมโดยการจับตวจตราบริเวณที่พักอาศัย</p> <p>การจัดหาพื้นที่แก่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยผู้ทำการเพาะปลูก</p> <p>การอนุญาตให้ประกอบอาหารการจัดพื้นที่ประกอบอาหาร</p>
<p>ด้านสิ่งแวดล้อม</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การใช้พลังงาน 2. การบำบัดของเสียและสิ่งปฏิกูล 3. สวนสาธารณะและที่โล่งแจ้ง 	<p>การจัดให้มีบริการไฟฟ้า</p> <p>การจัดตั้งศูนย์จัดเก็บขยะ</p> <p>การปลูกต้นไม้สวนสาธารณะและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ</p>
<p>ด้านกายภาพ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การขนส่งและจราจร 2. ที่พักอาศัย 3. การป้องกันน้ำท่วม 	<p>ปริมาณรถในชั่วโมงเร่งด่วน การบริการขนส่งสาธารณะ</p> <p>อัตราการครอบครองเคหะสถาน</p> <p>อัตราการเกิดน้ำท่วมฉับพลัน</p>

ตารางที่ 5 แสดงตัวชี้วัดความน่าอยู่ของเมืองหลักในภูมิภาคของประเทศไทย 11 เมือง

ด้าน	คะแนน	ตัวชี้วัด
ด้านผังเมืองและการคมนาคม	ร้อยละ 15	<ol style="list-style-type: none"> 1.สัดส่วนของพื้นที่ของเทศบาลเมืองที่มีกฎหมายผังเมืองครอบคลุม (%) 2.คุณภาพของระบบขนส่งสาธารณะในเมือง 3.จำนวนโทรศัพท์ต่อประชากร 1,000 คน ของจังหวัด 4.จำนวนรถยนต์ที่จอดเทียบต่อความยาวถนนในเมือง 1 กิโลเมตร 5.ความหนาแน่นของประชากรในเขตเทศบาลเมือง(คนต่อ ตร.กม.)
ด้านสิ่งแวดล้อมและบริการพื้นฐาน	ร้อยละ 15	<ol style="list-style-type: none"> 1.ระดับคุณภาพของแม่น้ำและแหล่งน้ำหลักของเมือง 2.สัดส่วนความครอบคลุมของครัวเรือนในจังหวัดที่มีน้ำประปาใช้ (%) 3.ปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน เฉลี่ย 24 ชั่วโมงบริเวณใจกลางเมือง 4.ปริมาณแก๊สที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพเฉลี่ย 24 ชั่วโมงบริเวณใจกลางเมือง 5.คุณภาพระบบกำจัดขยะของเมือง 6.คุณภาพระบบกักน้ำเสียของเมือง 7.ระดับเสียงที่เกิดจากการจราจรเฉลี่ย 24 ชั่วโมงบริเวณกลางเมือง
ด้านคุณภาพการศึกษา	ร้อยละ 15	<ol style="list-style-type: none"> 1.จำนวนนักเรียนประถมศึกษา เฉลี่ย 1 ห้องเรียนของจังหวัด 2.จำนวนนักเรียนประถมศึกษาโดยเฉลี่ยต่อครู 1 คน ของจังหวัด 3.จำนวนสถาบันการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา ต่อประชากร 100,000 คน ของจังหวัด 4.จำนวนวัด โบสถ์ มัสยิด ต่อประชากร 100,000คน ของจังหวัด
ด้านบริการสาธารณสุขและสุขภาพอนามัย	ร้อยละ 15	<ol style="list-style-type: none"> 1.อายุเฉลี่ยของประชากรหญิงของภาค 2.จำนวนเตียงของโรงพยาบาลต่อประชากร 1,000 คน ของจังหวัด 3.สัดส่วนประชากรผู้ที่สังคมควรช่วยเหลือเกื้อกูล ได้รับการประกันสุขภาพจากภาครัฐ ของจังหวัด (%) 4.อัตราการฆ่าตัวตายต่อประชากร 100,000 คนของจังหวัด 5.อัตราการตายทารกต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คนของจังหวัด
ด้านปัจจัยโอกาสทางเศรษฐกิจ	ร้อยละ 10	<ol style="list-style-type: none"> 1.รายได้เฉลี่ยของประชากรในจังหวัด (บาทต่อหัว) 2.อัตราการว่างงานของประชากรในจังหวัด(%) 3.อัตราการเติบโตของGPP. เฉลี่ย 5 ปีย้อนหลังของจังหวัด (%) 4.ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดตามราคาปี 2538 (บาท) 5.ร้อยละของประชากรที่ยากจนของจังหวัด (%)
ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินส่วนบุคคล	ร้อยละ 10	<ol style="list-style-type: none"> 1.จำนวนคดีอาญาต่อประชากร 100,000คน ของจังหวัด 2.จำนวนคดีประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกายและเพศ ต่อประชากร

ตารางที่ 3.11 แสดงตัวชี้วัดความน่าอยู่ของเมืองหลักในภูมิภาคของประเทศไทย 11 เมือง(ต่อ)

ด้าน	คะแนน	ตัวชี้วัด
		100,000 คน ของจังหวัด 3.จำนวนคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ต่อประชากร 100,000 คน ของจังหวัด 4.จำนวนผู้ได้รับอุบัติเหตุจราจรต่อประชากร 100,000 คน ของจังหวัด
ด้านความมั่นคงและเป็นระเบียบของสังคม	ร้อยละ 10	1.สัดส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดของเมือง (%) 2.วาทภัยที่เกิดขึ้นในรอบปีจังหวัด (ครั้ง) และค่าความสูญเสีย (ล้านบาท) 3.อัคคีภัยที่เกิดขึ้นในรอบปีจังหวัด (ครั้ง) และค่าความสูญเสีย (ล้านบาท) 4.อัตราการใช้สิทธิเลือกตั้ง สส. ของจังหวัด ครั้งล่าสุด(%) 5.จำนวนองค์กรเอกชนสาธารณประโยชน์ที่จดทะเบียนต่อประชากร 100,000 คน ของจังหวัด
ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ	ร้อยละ 10	1.ปริมาณพื้นที่สวนสาธารณะในเขตเมือง คิดเป็นจำนวนประชากรต่อไร่ 2.จำนวนแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมโบราณสถานที่มีชื่อเสียง ของจังหวัดต่อประชากร 100,000 คน

ตารางที่ 6 แสดงตัวชี้วัดของกรุงเทพมหานคร ทั้ง 3 ด้าน

ตัวชี้วัดด้านสุขภาพทางกายและสุขภาพทางจิตของประชาชน

ตัวชี้วัด	ระดับ 5 ดีมาก	ระดับ 4 ดี	ระดับ 3 ปานกลาง	ระดับ 2 ต้องแก้ไข	ระดับ 1 ไม่ดี
1.อัตราการตาย อัตราการตายของทารก 1 ปี / 1,000การเกิด	<25	25-50	51-75	76-100	>100
2.อัตราการเจ็บป่วยของประชากร อัตราการเจ็บป่วย / 1,000 คน	<20	20-30	31-40	41-50	>50
3.การให้บริการด้านสุขภาพ จำนวนแพทย์ / ประชากร 1,000 คน	>4	1.26-4	0.76-1.25	0.25-0.75	>0.25
4.ความปลอดภัย จำนวนอาชญากรรมต่อประชากร 1,000 คน/ปี	>10	10-30	31-50	51-70	>70
5.สุขภาพจิต อัตราการเกิดอัตวินิบาตกรรม / ประชากร 100,000คน	>3	3-5	6-7	8-9	>9
6.การสืบสานวัฒนธรรม จำนวนงบประมาณที่ กทม. สนับสนุนคิดเป็นร้อยละ	>0.5	0.26-0.5	0.02-0.25	0.001-0.01	<0.001
7.การให้บริการแก่สังคม อัตราความพึงพอใจของประชาชนต่อการได้รับ บริการจากรัฐ	>95	81-95	71-80	60-70	<60
8.การมีส่วนร่วมในการเมืองท้องถิ่น อัตราการใช้สิทธิลงคะแนนเสียง	>70	61-70	51-60	40-50	<40

ตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัด	ระดับ 5 ดีมาก	ระดับ 4 ดี	ระดับ 3 ปานกลาง	ระดับ 2 ต้องแก้ไข	ระดับ 1 ไม่ดี
1.คุณภาพอากาศ อัตราส่วนปริมาณรวมของ So ₂ + ฝุ่นละออง + สารตะกั่วในอากาศเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐาน ของ WHO	<50%	75-51 %	100-76%	124- 101%	>125%
2.คุณภาพทางเสียง อัตราร้อยละของประชากรที่ต้องรับเสียงสูงกว่า 70 dB(A)	<25%	26-30%	31-40%	41-49%	>50%
3.คุณภาพแหล่งน้ำสาธารณะ ค่า BOD บนผิวน้ำ	<1 mgL	2mgL	3mg L	11- 19mgL	>20mgL

4. การขนส่ง จราจร อัตราการเกิดอุบัติเหตุ / 1,000 คน / ปี	<0.2	0.3-0.5	0.6-1.0	1.1-1.9	>2.0
5. การมีน้ำสะอาดใช้ อัตราการย่อยละของประชากรที่มีน้ำสะอาดใช้	>80%	71-79 %	61-70 %	51-60%	<50%
6. การใช้พลังงาน อัตราการใช้พลังงานในครัวเรือน	ยังไม่มีค่ามาตรฐานสากล				
7. การสุขาภิบาล อัตราส่วนประชากรมีส่วนร่วมใช้ถูกสุขลักษณะ	>80%	71-79%	61-70%	51-60%	<50%
8. การบำบัดน้ำเสีย ของเสียและสิ่งปฏิกูล อัตราส่วนร้อยละของการบำบัดน้ำเสีย การเก็บ ขนขยะ และการกำจัดสิ่งปฏิกูล - อัตราร้อยละของการบำบัดน้ำเสีย - อัตราร้อยละของการเก็บขนขยะ - อัตราร้อยละของการขนถ่ายสิ่งปฏิกูล โดย กทม.	>95%	91-94%	81-90%	71-80%	<70%
9. สวนสาธารณะและที่โล่งแจ้ง จำนวนพื้นที่สวนสาธารณะและที่โล่งแจ้งเพื่อการ นันทนาการต่อประชากร 1,000 คน	>20,000 ลบ.ม.	15,001- 20,000 ลบ.ม.	10,001- 15,000 ลบ.ม.	5,001- 10,000 ลบ.ม.	<5,000ล บ.ม.

ตัวชี้วัดด้านการประกอบอาชีพและความมั่นคงด้านเศรษฐกิจของประชาชน

ตัวชี้วัด	ระดับ 5 ดีมาก	ระดับ 4 ดี	ระดับ 3 ปานกลาง	ระดับ 2 ต้องแก้ไข	ระดับ 1 ไม่ดี
1. การมีงานทำ อัตราส่วนของการว่างงานของประชากรวัย ทำงาน (13-60 ปี)	0-5%	6-10%	11- 12.5%	12.6- 15%	>15%
2. สภาพการทำงาน อัตราส่วนประชากรที่ต้องทำงานมากกว่า 40 ชม./ สัปดาห์	0-15%	16-25%	26-35%	36-45%	>45%
3. การใช้แรงงานเด็ก อัตราการใช้แรงงานเด็ก (1-12 ปี)	1%	2-3%	4-5%	6-7%	>7%
4. ความสามารถในการบรรลุถึงความจำเป็น พื้นฐานในการดำรงชีวิต อัตราส่วนร้อยละของประชากรที่มีรายได้ น้อย	0-5%	6-10%	11-15%	16-20%	>20%

5.การกระจายรายได้ อัตราเปรียบเทียบรายได้ของประชากรกลุ่ม รายได้สูง / รายได้ต่ำ	0-5%	6-10%	11-15%	16-20%	>20%
6.ที่อยู่อาศัย อัตราส่วนประชากรที่ไร้ที่อยู่อาศัย	0-5%	6-10%	11-20%	21-35%	>35%
7.การศึกษา อัตราการรู้หนังสือของประชากรที่อายุ 15 ปีขึ้นไป	96- 100%	91-95%	81-90%	76-80%	<75%

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 แสดงแหล่งที่มาของข้อมูลตัวชี้วัดเมื่อนำอยู่ของกรุงเทพมหานคร
สุขภาพทางกายและสุขภาพทางจิตของประชาชน

อันดับ	ตัวชี้วัด	แหล่งที่มาของข้อมูลระดับเขต	หมายเหตุ
1.	อัตราการตายของทารก อัตราการตายของทารกอายุน้อย กว่า 1 ปีต่อเด็กเกิดมีชีวิต 1,000 คน	สถิติการแจ้งเกิดและแจ้งตาย ทั้งหมดของประชากร อายุ ระหว่าง 0-10 ปี จากฝ่าย ทะเบียนสำนักงานเขต	-เก็บข้อมูลตามปีปฏิทิน
2.	อัตราการเจ็บป่วย อัตราการเจ็บป่วยต่อประชากร 1,000 คน	สถิติผู้ป่วยที่ไปรับการตรวจรักษา จากสถานพยาบาลทั้งหมดในเขต ทั้งภาครัฐและเอกชน แพะ ผู้ป่วยภายใน ซึ่งต้องเสียโอกาส จากการประกอบอาชีพ	-ขอให้โรงพยาบาลทุกแห่ง ทำบัญชีผู้ป่วยภายในโดย แยกที่อยู่ระหว่างในเขตและ นอกเขตด้วย -ไม่นับรวมรายที่คลอดบุตร ยกเว้นการลงนามเนื่องจาก มีโรคแทรกซ้อนจากการ คลอด -ไม่นับรวมทันตแพทย์ -กรณีแพทย์คนเดียวกัน ทำงานอยู่หลายแห่งให้ยึด ตามสถานที่ทำงานหลัก เพียงแห่งเดียวเพื่อป้องกัน การนับซ้ำ -กรณีรวบรวมข้อมูลจาก สถานีตำรวจนครบาลให้นับ เฉพาะในเขตพื้นที่สถานี ตำรวจนครบาลตั้งอยู่เท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ รับผิดชอบสถานีตำรวจ นครบาลไม่สอดคล้องกับ สำนักงานเขต
3.	การให้บริการด้านสุขภาพ จำนวนแพทย์ต่อประชากร1,000 คน	สถิติแพทย์ในสถานพยาบาล ทั้งหมดของภาครัฐและเอกชนใน เขตพื้นที่	
4.	ความปลอดภัย จำนวนอาชญากรรมต่อ ประชากร 1,000 คน	สถิติจากกรมตำรวจ / สถานีตำรวจ นครบาลในเขตพื้นที่	

5.	<p>สุขภาพจิต อัตราการเกิดอัตตวินิบาตกรรมต่อประชากร 100,000 คน</p>	<p>สถิติจากกรมตำรวจ / สถานีตำรวจนครบาลในเขตพื้นที่</p>	<p>-กรณีรวบรวมข้อมูลจาก สถานีตำรวจนครบาลให้เน้นเฉพาะในเขตพื้นที่สถานี ตำรวจนครบาลตั้งอยู่เท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ รับผิดชอบสถานีตำรวจ นครบาลไม่สอดคล้องกับ สำนักงานเขต</p> <p>นับเฉพาะงบประมาณ กรุงเทพมหานครเท่านั้น ไม่นับรวมงบประมาณจาก ภาครัฐเอกชนและประชาชน -โดยนักพัฒนาชุมชน สำนักงานเขต เป้าหมาย ทำการสำรวจความพึงพอใจ ของประชาชนในพื้นที่ต่อ บริการทุกด้านของ สำนักงานเขต ด้วยการสุ่ม ตัวอย่างให้ได้ตัวแทนของ ประชากรจากสำนักงานเขต เขตละ 300 ราย</p>
6.	<p>การสืบสานวัฒนธรรม จำนวน งบประมาณที่ กทม สนับสนุน คิดเป็นร้อยละของงบประมาณ รวม</p>	<p>สำนักงานงบประมาณ(ข้อบัญญัติ กรุงเทพมหานคร)</p>	<p>ภาคีรัฐเอกชนและประชาชน -โดยนักพัฒนาชุมชน สำนักงานเขต เป้าหมาย ทำการสำรวจความพึงพอใจ ของประชาชนในพื้นที่ต่อ บริการทุกด้านของ สำนักงานเขต ด้วยการสุ่ม ตัวอย่างให้ได้ตัวแทนของ ประชากรจากสำนักงานเขต เขตละ 300 ราย</p>
7.	<p>การให้บริการแก่สังคม อัตรา ความพึงพอใจของประชากรต่อการได้รับบริการจากภาครัฐ</p>	<p>การทำวิจัย ในพื้นที่สำนักงานเขต</p>	<p>บริการทุกด้านของ สำนักงานเขต ด้วยการสุ่ม ตัวอย่างให้ได้ตัวแทนของ ประชากรจากสำนักงานเขต เขตละ 300 ราย</p>
8.	<p>การมีส่วนร่วมในทางการเมือง จากอัตราการใช้สิทธิลงคะแนน เสียง</p>	<p>กรมการปกครองและทะเบียน สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร</p>	<p>-คำนวณค่าเฉลี่ยร้อยละของ อัตราการใช้สิทธิลงคะแนน เสียงเลือกตั้ง ผว.กทม.,ส.ก และส.ช จากจำนวนผู้มี สิทธิเลือกตั้งทั้งหมดของแต่ละเขต</p>

ด้านสิ่งแวดล้อม

อันดับ	ตัวชี้วัด	แหล่งที่มาของข้อมูลระดับเขต	หมายเหตุ
1.	คุณภาพอากาศ อัตราส่วนปริมาณรวมของ SO ₂ ฝุ่นละอองและสารตะกั่วในอากาศ เมื่อเทียบกับมาตรฐานของ WHO	กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี / สำนักงานเขต	-ฝ่ายสิ่งแวดล้อม สำนักงานเขตกำหนดจุดวัดคุณภาพอากาศ โดยประสานกับกองอนามัยสิ่งแวดล้อม สำนักอนามัย ดำเนินการตรวจวัดและหาค่าเฉลี่ยแต่ละเขต
2.	คุณภาพทางเสียง อัตราร้อยละของประชาชนที่ต้องรับเสียงสูงกว่า 70 dB(A)	สำนักงานเขต	ฝ่ายสิ่งแวดล้อม สำนักงานเขต กำหนดจุดวัดคุณภาพเสียง 3 จุด โดยประสานกับกองนโยบายและส่งเสริมสิ่งแวดล้อม สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร ดำเนินการตรวจวัดผลแล้วให้สำนักงานเขตหาค่าเฉลี่ยของทั้ง 3 จุด
3.	คุณภาพแหล่งน้ำสาธารณะ ค่าของ BOD บนผิวน้ำ	สำนักการระบายน้ำ	
4.	การขนส่ง-จราจร อัตราการเกิดอุบัติเหตุต่อประชากร 1,000 คน	กรมตำรวจ / สถานีตำรวจนครบาล ในเขตพื้นที่	การเกิดอุบัติเหตุจากการขนส่งและจราจรกับบุคคลทุกประเภท พิจารณาเฉพาะคดีรุนแรงที่มีการแจ้งความ
5.	การมีน้ำสะอาดใช้ อัตราร้อยละของประชากรที่มีน้ำสะอาดใช้	การประปานครหลวง	
6.	การใช้พลังงาน อัตราการใช้พลังงานในครัวเรือน	การไฟฟ้านครหลวง/ สำนักงานเขต	-หาค่าเฉลี่ยจากจำนวนผู้ขอใช้ไฟฟ้า/จำนวน

7.	<p>การสุขาภิบาล อัตราร้อยละของประชากรที่มีส่วนใช้ถูกสุขลักษณะ</p>	<p>สำนักงานเขต</p>	<p>หลังคาเรือนทั้งหมด -ฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตสำรวจข้อมูลด้วยการสุ่มตัวอย่างให้ได้ตัวแทนครัวเรือนสำนักงานเขตเขตละ 300 หลังคาเรือน ฝ่ายสิ่งแวดล้อมสำนักงานเขตสำรวจข้อมูล ด้วยการสุ่มตัวอย่างให้ได้ตัวแทนประชากร สำนักงานเขตเขตละ 300 หลังคาเรือน</p>
8.	<p>การบำบัดน้ำเสียของเสียและสิ่งปฏิกูล อัตราร้อยละของการบำบัดน้ำเสีย</p> <p>อัตราร้อยละของการเก็บขนขยะ</p> <p>อัตราร้อยละของการขนถ่ายสิ่งปฏิกูลโดย กทม.</p>	<p>สำนักการระบายน้ำ สำนักรักษาความสะอาด</p>	<p>จำนวนหลังคาเรือนที่ได้รับการบำบัดน้ำเสีย / จำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด -จำนวนหลังคาเรือนที่ได้รับการเก็บขนขยะ / จำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด</p>
9.	<p>สวนสาธารณะและที่โล่งแจ้ง จำนวนพื้นที่สวนสาธารณะและที่โล่งแจ้งเพื่อการนันทนาการต่อประชากร 1,000คน</p>	<p>-กองสวนสาธารณะสำนักสวัสดิการสังคม -สำนักผังเมือง -สำนักงานเขต</p>	<p>-จำนวนหลังคาเรือนผู้ขอใช้บริการ/จำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด -แยกพื้นที่สวนสาธารณะและที่โล่งแจ้งออกจากกัน</p>

			<p>-ถนนจัดเป็นที่โล่งแจ้ง</p> <p>-ริมคลองที่มีต้นไม้ขึ้น</p> <p>หนาแน่นจัดเป็น</p> <p>สวนสาธารณะ</p> <p>-คลองเป็นได้ทั้ง</p> <p>สวนสาธารณะและที่โล่ง</p> <p>แจ้งโดยพิจารณาจาก</p> <p>จำนวนต้นไม้ที่หนาแน่น</p> <p>และการใช้ประโยชน์จาก</p> <p>สถานที่นั้นหาก</p> <p>ประชาชนสามารถใช้</p> <p>เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้</p> <p>จัดเป็นสวนสาธารณะ</p> <p>-สวนริมถนนจัดเป็นที่</p> <p>โล่งแจ้ง</p> <p>-ถนนที่ไม่มีต้นไม้</p> <p>จัดเป็นที่โล่งแจ้ง 1/3</p> <p>เพราะใช้ประโยชน์เพื่อ</p> <p>การสัญจรได้บ้าง</p>
--	--	--	---

ด้านการประกอบอาชีพและความมั่นคงด้านเศรษฐกิจของประชาชน

อันดับ	ตัวชี้วัด	แหล่งที่มาของข้อมูลระดับเขต	หมายเหตุ
1.	การมีงานทำ อัตราส่วนการว่างงานของประชากรวัยทำงาน (13-60ปี)	สำนักงานเขต	<p>-สำนักงานเขต</p> <p>ประสานงานกับสำนัก</p> <p>จัดหางานกระทรวง</p> <p>แรงงานฯ ที่รับผิดชอบ</p> <p>พื้นที่เขต ทำการสำรวจ</p> <p>ข้อมูลด้วยการสุ่ม</p> <p>ตัวอย่างให้ได้ตัวแทน</p> <p>ประชากร สำนักงานเขต</p> <p>ละ 300 คน</p>

2.	สภาพการทำงาน อัตราประชากรที่ต้องทำงานมากกว่า 40 ชั่วโมง/สัปดาห์	สำนักงานเขต	-ไม่นับรวมนักเรียนและนักศึกษา -สำนักงานเขต ประสานงานกับสำนักงานจัดหางานเขตพื้นที่รับผิดชอบพื้นที่แต่ละเขต ทำการสำรวจข้อมูลด้วยการสุ่มตัวอย่างให้ได้ตัวแทนประชากร สำนักงานเขตละ 300 คน -สำรวจสภาพการทำงาน
3.	การใช้แรงงานเด็ก อัตราการใช้แรงงานเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี	สำนักงานเขต	ของข้าราชการและลูกจ้างในสำนักงานเขต -สำนักงานเขต ประสานงานกับสำนักพัฒนาชุมชนและสำนักจัดหางาน กระทรวงแรงงานฯ ที่รับผิดชอบพื้นที่เขตในการสำรวจข้อมูลด้านการใช้
4.	ความสามารถในการบรรลุถึงความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต อัตราร้อยละของประชากรที่มีรายได้น้อย	สำนักงานเขต	แรงงานเด็กตามแหล่งโรงงานอุตสาหกรรมและโรงงานห้องแถว -รวบรวมข้อมูลได้จากจำนวนร้อยละของผู้รับบัตรสวัสดิการสงเคราะห์ประชาชนผู้ที่มีรายได้
5.	การกระจายรายได้ อัตราเปรียบเทียบรายได้ของประชากรกลุ่มรายได้สูง/รายได้ต่ำ	-สำนักงานสถิติแห่งชาติ -สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	น้อยต่อจำนวนประชากรทั้งหมดในชุมชนของแต่ละเขต

6.	ที่อยู่อาศัย อัตราส่วนของประชากรที่ไร้ที่อยู่อาศัย	-กรมสรรพากร สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (ผลงานวิจัย/วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง)	
7.	การศึกษา อัตราการรู้หนังสือของประชากรที่มีอายุ 10 ปีขึ้นไป	-การเคหะแห่งชาติ -สำนักงานเขต	-สำรวจจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือ -นักพัฒนาชุมชนในแต่ละสำนักงานเขตทำการสำรวจด้วยการสุ่มตัวอย่างจากชุมชนในแต่ละเขตให้ได้ไม่น้อยกว่า 20% ของจำนวนชุมชนทั้งหมด

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว ปณิตา จิระภาณุวัฒน์ เกิดวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ 2517 จบการศึกษาระดับมัธยมจากโรงเรียนสตรีวิทยา สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(3ปี) สาขาสถาปัตยกรรมจาก วิทยาเขตอุเทนถวาย สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ 2536 และสำเร็จการศึกษาปริญญาตรีครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาสถาปัตยกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ด้วยทุนพัฒนาอาจารย์สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ 2539 เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ 2542 ปัจจุบันรับราชการที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จังหวัดปทุมธานี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย